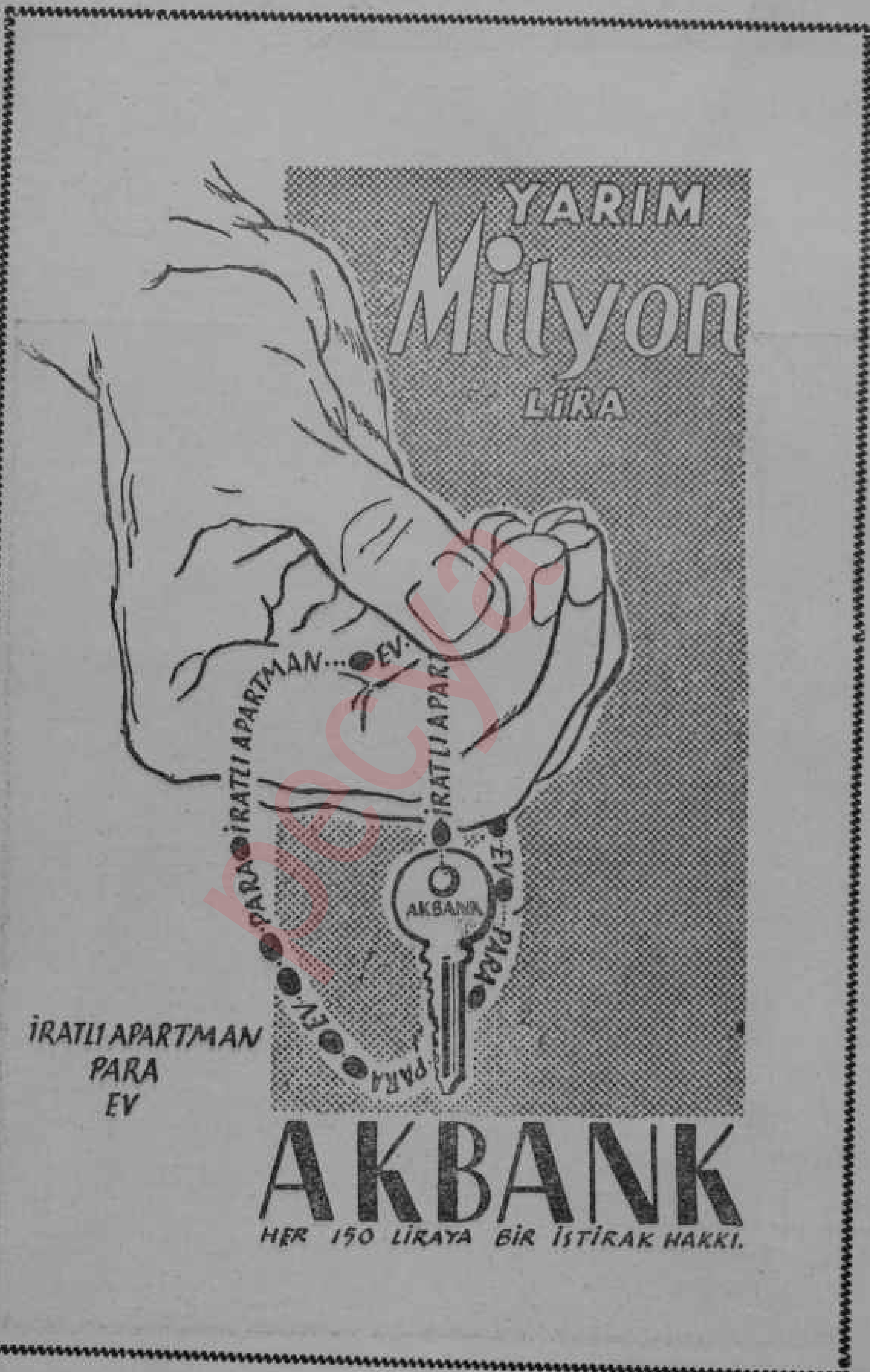
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

SAROL DAVASINDA
BİLİRKİŞİ RAPORU

YARIM
Milyon
LİRA
İRATLI APARTMAN... EV
İRATLI APAR
PARA
EV
AKBANK
İRATLI APARTMAN
PARA
EV
AKBANK
HER 150 LİRAYA BİR İSTİRAK HAKKI.

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa - Ankara
P. K. 582 — *Tel*: 18992

Fiatı: 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi
Metin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden:
Cüneyt ARCAYÜREK

*

Ressam:
İzzet ÇETİN

*

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS
HÜSEYİN EZER

Klişe:
Doğan TORUNOĞLU

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

*

İlân Şartları:

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer:
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Yıldız Akçan

Amerika Yolunda

Kendi aramızda *

Sevgili AKİS Okuyucuları

Uzun zamandan beri hakikaten ihmal ettiğimiz veya üzerinde durmak fırsatını bulamadığımız bir mesele hakkında dikkâtimizi çekmiş bulunuyorsunuz. Mesele, mecmuada kullanılan dil meselesidir. Bu hususta son günlerde almış olduğumuz birkaç mektup sert tenkidleri ihtiva ediyordu ve itiraf etmeli ki tenkid sahipleri tamamiyle haklıydılar. Bize soruyorlardı:

"— Kullandığınız dil, nedir?"

Sonra, şikâyetlerini sıralıyorlardı: bazen bakan diyorsunuz, bazen vekil; bazen mebus diyorsunuz, bazen milletvekili; bazen reisicumhur diyorsunuz, bazen cumhurbaşkanı.. Hattâ bir de misal veriliyordu: Yurtta Olup Bitenler kısmımızda aynı cümle içinde hem mebus, hem de milletvekili kelimeleri kullanılmış. Başka bir okuyucumuz ise şark yahut doğu, garp yahut batı demek hususunda artık kati bir karara varmamızı istiyor ve diyordu ki:

"— Bu keşmekeş daha ne kadar sürecek?"

Keşmekeşe bir son vermek zamanının geldiğine birkaç aydan beri biz de kaniydik. Fakat nasıl? Bu sualin cevabının kolay olmadığına inanmanızı rica ederiz. Mebus demenin o kadar ziyanı yok; lâkin Erkânı Harbiye-i Umumiye tabirine ne dersiniz? Aşağı yukarı hepimiz bakan diyoruz; ama Kamutay'ı kullanan var mı? Gerçi ortada, dayanabileceğimiz bir mesnet mevcuttur: Anayasa. - Bakınız, kalemimizin ucuna Teşkilâtı Esasiye Kanunu değil, Anayasa geldi- . Hükümet Anayasayı, Prof. Fuad Köprülü ve arkadaşlarının teklifi üzerine değiştirmiş ve eski terimleri ihya etmiştir. Kanunen Reisicumhur, Başvekil, vekil, mebus, Erkânı Harbiye-i Umumiye, Divan-ı Muhasebat demek lâzım. Fakat bunların İçinde kulağı fena halde tırmalayanların ve mânalarını anlamakta pek çok gencin zorluk çekeceği kelimelerin bulunduğunu görmemeye imkân yoktur. Zaten gazetelerin veya mecmuaların "resmi dil" i kullanmak mecburiyetleri de mevcut değildir.

Buna mukabil eski Anayasadan kalma öyle kelimeler vardır ki, bunlar "tutmuştur". Artık herkes Genel Kurmay Başkanı diyor, artık herkes Danıştay veya Sayıştay diyor. Bunların yanında Cumhurbaşkanı veya milletvekili, yahut bakan gibi munis gelen, fakat üzerinde münakaşa edilmeyecek derecede yerleşmeye muvaffak olamamış bulunanları da mevcut. Hem mektep diyoruz, hem okul. Hem tayyare diyoruz, hem uçak. Misalleri istediğimiz kadar çoğaltabiliriz.

Bu vaziyet karşısında mecmuamıza bir "resmi dil" tayin etmek hususunda niçin müşkilât çektiğimizi kolayca anlıyabilirsiniz. Ortada, hakiki bir tercih sebebi yoktu. Ama bizim de bir karar almamız gerekiyordu, şikâyet eden okuyucularımızın hakları vardı. Nihayet, tâbir caizse, "ortanın solunda" yer almak kararını verdik. İzah edelim:

Bundan böyle, tercihan yeni terimleri kullanacağız. Meselâ daima Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakan, milletvekili diyeceğiz. Doğu yahut batı, bizim istikametimiz olacaktır.. Beis yerine başkanı alacağız. Ama Kamutay değil, Büyük Millet Meclisi diyeceğiz. Yahut ivedilik gibi tâbirleri kullanmıyacağız. Böyle bir sistemin bizi, okuyucularımızdan bazılarının bahsettikleri keşmekeşten kurtaramıyacağını gayet iyi biliyoruz. Fakat lisanımızın kendisi keşmekeş içindeyken bundan tamamiyle sıyrılmaya biz imkân göremiyoruz. Eski terimlerden bazılarına AKİS'te rastlıyacaksınız. Üzerinde fazla durmayınız. Sizin pek sevmediğiniz yeni terimleri de yadırgamayınız. Mecmuanın bir üslûbu vardı. Buna, AKİS üslûbu diyebiliriz. Şimdi bir de, AKİS lisanı olacak. Gayemiz, kulakları tırmalayan kelimeleri - ister eski, ister yeni - kullanmamaktır ve bütün iddiamız da bundan ibarettir. Yalnız, bir terimi seçtikten sonra aynı manaya gelen ötekini artık kullanımyacağız.

Bütün iddiamız bundan ibarettir, zira başka iddiada olanların zaman zaman gülünç hale düştüğünü görüyoruz. Geçenlerde Forum mecmuasına bir okuyucu tarafından gönderilen tenkid mektubu hayli alâka uyandırıcıydı. M. G. imzasını taşıyan mektupta mecmuanın Maliye Vekiline Maliye Bakanı demesi tenkid ediliyor, sert bir eda ile Anayasanın değiştiği hatırlatılıyordu. Biraz aşağıda ise şöyle denilmekteydi: "Bütçe, Anayasada tayin edilmiş zamanda.." Halbuki, Anayasa değil, Teşkilâtı Esasiye Kanunu denilmek gerekirdi. Daha aşağıda ise şu cümle vardı: "Bütçeyi komisyonca lüzumlu tetkikler..." Halbuki Komisyon değil, Encümen denilmek gerekirdi.

Nihayet Maliye Vekiline Maliye Bakanı denilmesine kızan okuyucu, mektubunun bir yerinde diyordu ki: "Başbakanın İzmirde söylediği nutuk..."

İlk zamanlarda eğer mecmuada bizim de böyle tenakuzlara düştuğumuzu görecek olursanız, sakın alay etmeyiniz.

Saygılarımızla

A K İ S

YURTTA OLUP BİTENLER

Dış Politika

El Cezairli

Elçiye zeval olmaz

Bir nota hadisesi

Pazar sabahı Ankarada Başbakanlık binasının önünde siyah bir otomobil durdu. Otomobilin kenarında kırmızdı, yeşilli, siyahlı bir bayrak dalgalanıyordu. Arabadan yaşlı, beyaz saçlı, gözlüklü bir adam indi ve süratli adımlarla büyük kapıdan içeri girdi. Jandarmalar selâm duruyorlardı. Adam yuvarlak, mermer merdivenlerden yukarı çıktı, halı kaplı küçük bir koridordan geçip sağdaki son odaya girdi. Masanın başında uzun boylu, ince bir genç oturuyordu. Ayağa kalktı, gözlüklü adama yer gösterdi. Başbakanın hususî kalem müdürü Muzaffer Ersü biraz sonra Suriye elçisi El Cezairli'yi Adnan Menderes'te yanma sokuyordu. Elçiyi, bizzat Başbakan davet etmişti.

Konuşmanın tonu, yüksek oldu. Adnan Menderesin kızgın bulunduğu anlaşılıyordu. El Cezairli biraz evvel Dışişleri bakam Prof. Fuad Köprülüye hükümetinin cevabi bir notasını tevdi etmiş, nota derhal Başbakana bildirilmişti. Suriye hükümeti notada Türkiyeye karşı beslediği "dostane hisler" den bahsediyor, fakat Türk notasında zikredilen düşmanca hareketleri görmemezlikten geliyordu. Notanın altında Dışişleri Bakanı Halid el Azım'ın imzası vardı. Halbuki aynı Halid el Azım daha birkaç gün evvel Pariste çıkan meşhur Le Monde gazetesinin Orta Doğuya hususî surette gönderdiği muhabiri Edouard Sablier'ye Türkiye aleyhinde beyanat veriyor ve Türk - Irak paktının bir fiyasko olduğunu söylüyordu. Notada, memleketimize karşı Suriyenin muhtelif yerlerinde bizzat hükümet tarafından tertip ettirilen nümayişlerden de bahis yoktu. Sadece bir iyi niyet ifade ediliyor, fakat bunun müsbet safhaya geçeceğine dair her hangi bir teminat verilmiyordu. Adnan Menderes El Cezairli'ye bu notanın Türk hükümetince kabule şayan görülmediğini bildirdi ve olduğu gibi iade etti. Türk - Suriye münasebetleri son derece gergin bir safhaya giriyordu.

Gerçi bir gün sonra Zafer gazetesinin başmakale sütununda "Çok tahmin ediyoruz ki böyle bir hadise diplomasi tarihinde belki ilk defa vuku bulmaktadır" denmekteydi ama aslında hiç de öyle değildi. Bırakınız nota kabul etmemeyi, 1943 yılında Amerika Birleşik Devletleri Siamın bir harp ilânını kabul etmiyorlardı. Başbakan Adnan Menderes diplomatik usullere tamamiyle uygun hareket etmişti. Ancak iki memleket arasında uzun ve suni bir hududun bulunması hadiseye ayrı ehemmiyet veriyor ve çatışma ihtimallerini doğuruyordu. Bütün dünya radyoları Suriye notasının iade olunmasını bu zaviyeden mütalâa edip havadis bültenlerinin hemen başında yer verdiler.

El Cezairli'ye gelince hakikaten son derece müşkül bir mevkide kalmıştı. Öğle üzeri elçiliğe döndü ve hadiseyi Şama bildirdi. Suriye hükümeti, Mısırla temasa geçti.

Suriye aleyhinde kampanya

Bu sırada Devlet radyosu ve hükümetin sözcüsü durumundaki Zafer gazetesi Suriye hükümeti aleyhinde çok şiddetli bir kampanyaya girişmişti. Gerçi Türkiye mukabelei bilmisilde bulunuyordu. Suriye hükümeti bizim aleyhimizde çok daha sert şeyler yazdırtmış veya söyletmisti. Buna rağmen kampanyamızın zaman zaman seviyesini kaybettiği görülüyor, bir kabileden başka şey olmıyan Suriyenin ağzında yadırganmasa bile batılı bir devlet karakteri taşıyan Türkiyenin radyosuna veya resmi gazetesine hiç uygun düşmeyen kelimelerin kullanılması vekarımızı sarsıyordu. O kelimeler kullanılmadan da şiddetli bir kampanya pekâlâ açılabilirdi. Hele Zafer gazetesinin başmakale sütununda daha birkaç hafta evvel Suriyeyi garip bir şekilde göklere çıkaran kalemlerin şimdi "mâdrabazlık", "siyaset dolandırıcılığı", "rüzgara göre kuyruk değiştirmek" gibi seviyeli sayılmıyacak tabirler kullanmağa kendilerini mecbur görmeleri garip kaçıyordu.

Fransanın durumu

Suriye ile bir ağız kavgasına girişirken hükümet Fransaya karşı gayet güzel bir politika takip ediyordu. Fransa, Türk - Irak paktını marazi bir hisle kütü karşılamış, paktın aleyhinde cephe almıştı. Bunun sebebi Orta Doğuda hâlâ söz sahibi bulunduğunu iddia ve hayal eden Fransanın pakttan evvelki müzakerelerde ve temaslarda bir kenara bırakılmış olmasıydı. Paris hükümeti, bunun hazımsızlığı içindeydi ve bilhassa İngilterenin bu bölgede gene kendisini atlattığı kanaatindeydi. Türkiye hiç kızmadı. Bilâkis son derece olgun bir tarzda Fransaya Türk - Irak paktına katılmayı teklif etti. Halen Ankarada Dışişleri Bakanlığımız ile Fransa Büyükelçisi, Pariste de iki eski dost olan Menemencioğlu ile Quai d'Orsay'in yeni Genel Sekreteri Rene Massigli - vaktiyle Ankarada sefirdi - arasında bu mevzuda temaslar cereyan ediyordu.

El Cezairlinin otomobili

Palas pandıras yanaştı

Gerçi Fransanın pakta katılacak Ok batılı devlet olması pek muhtemel değildi ama, teklif buzları eritiyor ve politikasını Suriye ve Lübnana göre ayarlıyan Fransanın reaksiyonunu önlüyordu.

Lübnan girecek mi?

Şimdi sıra Lübnandaydı. Lübnanın beyaz saçlı, yakışıklı Cumhurbaşkanı Camille Chamoun nisanın başında başkentimizi resmen ziyaret edecekti. Bu münasebetle, Türk - Irak paktına taraftar bulunan, fakat Suriye ile olan bilhassa ticari, ekonomik ve gümrük münasebetleri dolayısiyle ihtiyatlı davranan Lübnanın endişeleri açık kalble görüşülecekti. Zaten bir hafta sonra da Celâl Bayar Beyrutu şereflendirecekti. Müzakerelerin ikinci kısmı orada cereyan edecekti.

Tebliğin hususiyeti

18 Mart günü gazeteler büyük başlıklarla kabinenin bir gece evvel tam dört saat süren bir içtima yaptığını bildiriyorlardı. Tahmin ettiklerine göre "iktisadî durum üzerinde mühim görüşmeler" cereyan etmişti. Bilinen, toplantıdan sonra Başbakanın Çankayaya giderek. Cumhurbaşkanı Bayar ile görüştüğü idi. Halbuki o içtimada iki mühim karar alınmış: bir gazeteci - Hüseyin Cahid Yalçın - affedilmiş, bir gazeteci - Erol Güney - Türk tebalığından ıskat olunmuştu. Gazeteciler birinciyi ertesi gün, ikinciyi iki gün sonra haber alabildiler. Hakikaten cuma akşamı geç vakit Anadolu Ajansı bir tebliğ yayınlıyarak Yalçının affedildiğini bildiriyordu.

Yalnız, gözden kaçmayan bir nokta tebliğin kaleme almış şekliydi. Hüseyin Cahid Yalçın Anayasanın 42 nci maddesi gereğince affedilmişti. Bu madde şuydu:

Cumhurbaşkanı, hükümetin teklifi üzerine, daimi malûllük veya kocama gibi özlük sebeplerden dolayı belli kimselerin cezalarım kaldırabilir veya hafifletebilir.

Cumhurbaşkanı, B.M.M. tarafından sanıklanarak hüküm giyen bakanlar hakkında bu yetkiyi kullanamaz.

Halbuki neşredilen tebliğde hadise şöyle anlatılıyordu: ....kendisi hakkındaki Hapis cezasının ıskatı, Teşkilâtı Esasiye Kanununun 42 nci maddesine göre İcra Vekilleri Heyetinin 17/3/1955 tarihli toplantısında

Basın

Bir affın içyüzü

Yaşlı, tatlı yüzlü hanım :

"— Ben gece alıp götürdüklerini çok gördüm ama, gece getirdiklerini hiç görmedim" dedi.

Bu sözleri söyleyen, inanılmaz derecede Hüseyin Cahid Yalçına benziyordu ve bunda hakikaten şaşılacak bir şey yoktu. Zira Azade Yalçın, Hüseyin Cahid Yalçının kızıdır. Gazeteciler geç vakit evine dolmuşlar, babasının affedildiği müjdesini vermişlerdi. Ama o gece, onların hepsini bir başkası atlatmış, saat 20 de Ankaradan telefon ederek "Hüseyin Cahid beyefendiye hürmetleriyle beraber" hadiseyi bildirmişti. Bu, bizzat Başbakan Adnan Menderesti.

Şimdi, Şişliden Hürriyeti Ebediye tepesine doğru giden bahçeli evin bir odasında Yalçının ailesi ve gazeteciler üstadın acaba ne vakit serbest bırakılacağını düşünüyorlardı. Azade Yalçının tecrübesi vardı. Babasının bir çok defa götürüldüğüne şahit olmuştu. Polisler hep o zaman acele ederlerdi. Ama geri getirirken acele edildiğini görmemişti. Hakikaten İstanbul savcısı, talimatın ancak ertesi sabah geleceğini söylüyordu.Öyle-oldu, Hüseyin Cahid Yalçın ertesi gün öğle üzeri tam 108 günlük hapisten sonra hürriyetine kavuştu.

Yalçının affı kolay (temin edilmemişti. Bunun için bizzat Başbakan Adnan Menderes inanılmaz gayret sarfetmiş, Demokrat Partinin bazı yüksek kademelerini iknada çok zorluk çekmişti. Hüseyin Cahid Yalçının mahkûmiyeti Menderesin içine daima ukte olmuş, fakat Başbakan o yola bir bakıma zorla sürüklenmişti. Yalgın, Menderesin hakikaten hürmet duyduğu ender insanlardan biriydi. Mademki kendi muvafakati üzerine muhakeme olunmuştu, mademki kendi yüzünden mahkûm edilmişti ve mademki gözetilen gaye tahakkuk etmişti, ihtiyar gazetecinin hapisten kurtarılması da Adnan Menderes için bir vazifeydi. Fakat buna şahsen selâhiyeti yoktu.

- Dağın arkasından ilk haber

Kayıp eşeğimizi kuyruğundan yakalamış olmanın ve zavallıcığın kaybolduğu dağın arkasında katledilmemiş bulunduğunu görmenin sevinci içindeyiz. 2 Mayıstan bu yana cereyan eden üzücü hadiselerin en acısı nihayet tasfiye edilmiştir. Eğer uslu durursak eşeğimizin tamamına yeniden kavuşmamızın, geç de olsa, kuvvetle muhtemel bulunduğu anlaşılıyor.

Bakim teminatının eski haline getirilmesi, Üniversitenin eskisi kadar muhtariyete lâyık görülmesi, Kırşehirin tekrar vilâyet haline konulması, siyasî partilere seçim sırasında radyolarda tanınan on dakikalık konuşma hakkının iadesi, karma liste yapma serbestisinin yeniden tanınması, gazetecilerin elini kolunu bağlayan basın kanunundaki yeni müeyyidelerim kaldırılması ne zaman gerçekleşecektir, bir şey söylenemez. Ama şimdi, tam on senelik mücadeleden sonra bu memlekette demokratik rejimin sahici manasile kurulması için evvelâ, bir zamanlar sahip olduğumuz bu hürriyetlere tekrar "layık olmaya", liderlerden alıp götürdükleri eşeğimizin tamamını rica etmeye mecburuz.

Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarında, meselâ 1982 de demokrasiye gözlerini açanlar Hüseyin Cahid Yalçını hapiste bulmadılar, kikim teminatını yaralı bulmadılar, Üniversiteyi Celâl Yardımcıya kıskıvrak bağlı bulmadılar, partileri radyodan hiç faydalanamaz bulmadılar, Kır şehiri kaza bulmadılar, çok sert bir basın kanunu bulmadılar. O zamanlar biliniyordu ki memleketimizin hakiki demokrasiye kavuşması için mutlaka ve mutlaka halli gereken ana davalar vardır. Demokrat Parti bunların şampiyonluğunu yaptığı ve bunları gerçekleştireceği Cumhuriyet Halk Partisine nazaran daha muhtemel görüldüğü için milletin kahir ekseriyeti tarafından bir sevgi ve emniyet halesile çevrili olarak iktidara getirilmişti.'Hep beklediğimiz, bütün Muhalefet yılları boyunca azabını çektikleri Meselelere Demokrat liderlerin el atmalarıydı. Ortada şikâyet mevzuu bir Anayasa vardı. Ortada bir Meclis tüzüğü vardı ki muhalefete söz hakkı tanımıyordu. Ortada Radyo davası vardı. Vardı, vardı..

Bahsettiğimiz ilk yıllarda bir kaç adım atıldı. Fakat sonra hemen duruldu ve 2 Mayıstan sonra sevgili eşeğimiz dağın arkasında kaybolup gitti. Şimdi hep onun peşindeyiz. Kulağı ne güzeldi, burnu ne sıcaktı, gözleri ne hoştu deyip duruyor, onun hasretile yanıyor, ona tekrar kavuşmak İçin ne mücadeleleri göze alıyoruz. Halbuki biz Demokrat Partiye elimizdeki eşeğimizin-yerine bir küheylan verecek diye ümidler bağlamıştık. Meğer talihimiz eşeğimizi kaybedip üzülmek, eşeğimize kavuşup sevinmek, eşeğimizi kaybedip üzülmek, eşeğimizi bulup sevinmek ve eşeğimiz geri verildiğinde başımızdakileri alkışlayıp oyalanmakmış.

Yalçın - Menderes
Tarihten bir yaprak

kararlaştırılarak Cumhurreisliği makamına arz ve inha olunmuş ve Yüksek Tasdika iktiran etmekle muamele katiyet kesbetmiştir.

Cezanın ıskatının teklifi değil, cezanın ıskatı İcra Vekilleri heyeti tarafından kararlaştırılmıştı. Bu, bir kalem sürçmesi miydi? Hadiselerin iç yüzüne vâkıf olanlar başlarını salladılar. Olamazdı.Adnan Menderesin ne kadar dikkatli olduğu meçhul değildi. Bu, bir mâna ifade ediyordu.

Mâna şuydu: Demokrat Partinin yüksek kademelerinde Hüseyin Cahid Yalçının affı aleyhinde bir cereyan mevcuttu. Adnan Menderes evvelâ onu yenmek mecburiyetindeydi. Doğrusu istenilirse Menderesin yıpranmasından bizzat kendi partisi içinde memnun olanlar az değildi. Yalçının hapiste bulunması ise yıpratıcı sebeplerin belli başlılarından biriydi. Sonra işe şahsî sebepler, hisler, kompleksler karışıyordu. Hüseyin Cahid Yalçın Başbakanın hürmet beslediği ender kimselerden biriydi ama Adnan Menderes de Yalçının içinden takdir ettiği - her bakımdan değil - ender Demokrat liderlerden biri, belki tekiydi.

Eğer Başbakan, çok zaman zannedildiği gibi partisi içinde her istediğini elini, kolunu sallayarak yapabilecek kudrette bulunsaydı - değildir ve istediklerini bir takım tavizler pahasına yapabilmektedir - ihtimal ki Hüseyin Cahid Yalçın şimdiye kadar çoktan affedilirdi. Fakat Adnan Menderesin mücadelesi ancak 17 Mart akşamı geç vakit meyvasını verebilmişti. Tabii pekçok kimsenin bundan haberi yoktu.

Yalçın bekleyecek

Hüseyin Cahid Yalçına hürriyetine kavuştuktan sonra sorulan ilk sual "şimdi ne yapacağı" olmuş, Yalçında bekliyeceği cevabını vermişti. Neyi bekliyecekti? Vaziyeti görüp anlamayı. Ama, inandığı kimselerin de fikirlerini öğrenmeyi. Üstad öğle üzeri tahliye olunmuştu, öğleden sonra saat üçte Taşlıkta İsmet İnönüyle görüşüyordu. İnönü kendisini kapıda karşılamış, iki dost büyük bir heyecan içinde sarılıp öpüşmüşlerdi. Sonra İnönü yaşlı arkadaşını elinden tutarak içeri almış, gene elinden tutarak şöminenin yanındaki üç kişilik rahat kanepeye, kendi yanına oturtmuştu. Evvelâ sıhhatten bahsedilmişti. Sonra maziye bir nazar atfedilmişti ama en mühim mesele istikbaldi. İnönü Yalçından istikbal için ne düşündüğünü sormuştu. Üstad tabii yazı yazacaktı. Ama nereye? Genel Başkan Yalçının yazacağı gazetenin Halkçı olmamasını arzuladığını hissettirdi. Yalçın, partinin başyazarıydı. Parti ise yakında Ulus'u çıkaracaktı. Hüseyin Cahid durumu henüz bilmiyordu. Hadiseleri tabii gazetelerden takip etmişti, ama bunların bir de içyüzü vardı. Halkçı gazetesinin . başyazarıyla görüşeceği de tabiiydi. İhtimal ki kendisinden Genel Başkan nezdinde şefaat de talep olunacaktı. Ama Hüseyin Cahid Yalçın, o konuşmada İnönünün fikirlerini ve hislerini anlamıştı. Bir müddet dinlenmeye ihtiyacı olduğunu bildirerek başmakale yazmaması ve Ulus'u beklemesi kuvvetle muhtemeldi. Hattâ belki Avrupaya kadar gidebilirdi. Bir tek aksaklık vardı: Ulus'u» çıkacağı tarihin katiyetle belli olmaması. Bu da Cumhuriyet Halk Partisine artık lütfen biraz davranması gerektiğini bir defa daha ispat ediyordu. Nihayet İnönü, sadece düşüncelerini yaşlı dostuna hissettirebilirdi. Ama ona elbette ki kumanda edemezdi. Düşüncesini de hissettirmişti.

Aynı akşam iki arkadaş Cumhuriyet Halk Partisinin Taksim Belediye gazinosundaki balosunda buluştular. İnönü gece elbisesi getirmediğinden, Yalçının geldiğini duyunca lâcivert bir elbiseyle kalkıp gelmişti. İkisi de eşi emsali az bulunur bir tezahüratla karşılandılar. Aynı masaya oturdular. İnönü yerini Yalçına verdi. Hayatının en mesut akşamlarından birini yaşıyordu ve gözleri yaşlıydı.

Nihat Erim telaşta

Bu sırada Halkçı gazetesinin sahibi, Hüseyin Cahid Yalçın ile görüşmek üzere alelacele İstanbula koşuyordu. İstanbuldaki görüşmelere dair havadisler onun da kulağına aksetmişti. Zaten Genel Başkanın bu husustaki fikir ve kanaatleri de - gazetesinde bunları başka şekilde aksettirmeğe çalışsa da - Nihad Erimin meçhulü değildi. İnönü'nün artık kendisi hakkında ne düşündüğünü üstad pekâlâ biliyordu.

Gazete sahibinin eski başyazarı ile görüşmesi bir buçuk saat kadar sürdü. Bu görüşmede Nihad Erim hâdiseleri kendi zaviyesinden anlattı ve yapılan hücumların haksızlığına Yalçını inandırmaya çalıştı. Samimiyeti hakkında teminat verdi. İstiyordu ki Yalçın, Halkçı gazetesine yazmakta devam etsin. Bunun sürüme olduğu kadar Nihad Erimin prestijine de tarif edilmez bir yardımı olacaktı. Fakat Yalçın, böyle bir hareketin ne şekilde tefsir edileceğini ve bazı propaganda kaynakları tarafından nasıl kullanılacağım müdrikti. İnönünün tavsiyesi de akıldaydı. Mazeret beyan etti. Şimdilik dinlenmek niyetindeydi.

Nihad Erim ayrılırken, gazetesinin daima emrinde bulunduğunu eski başyazarına tekrarlıyordu. Fakat Yalçın, mülâkattan sonra fikrini soran gazetecilere şu beyanatta bulundu:

"— Şimdilik istirahat ediyorum."

Vatandaşlıktan ıskat

Bakanlar kurulunun o meşhur toplantısının ikinci kararım gazeteciler ancak iki gün sonra öğrendiler. Erol Güney Türk tebalığından ıskat olunmuştu.

Kimdi bu Erol Güney? Erol Güneyin ismi Türktü ama, kendisi Rus yahudisiydi. Bundan usun seneler evvel Türkiyeye gelmiş ve 1838 de Türk tebalığına kabul edilmişti. Erol Güney Ankarada gazetecilik yapıyordu. Resmi işi, Agence France-Presse (A.F.P.) nin Ankara muhabirliğiydi. A.F.P. nin Türkiyede daima Fransadan gönderilmiş bir Fran-

Erol Güney

Suçu söylenmeliydi

sız temsilcisi bulunuyor, Erol Güney ise onun, tâbir caizse, gözü ve kulağı oluyordu. Aynı zamanda İstanbulda çıkan ve Fransa Elçiliğinin mânevi nezaretinde bulunan Fransızca İstanbul gazetesinin de muhabiriydi ve Vatan gazetesine E.G. imzasiyle siyasi tefsirler yazıyordu. Erol Güney bütün bunlardan başka bazı İsrail gazetelerinin de temsilcisiydi. Ankara basını kendisini iyi tanır ve severdi de.. Zira son derece nazik ve "hizmete hazır" hali vardı. Bir çok İstanbul gazetecisi haberlerini Erol Güneyden alırdı.

Erol Güneyin ecnebi muhabirler arasında da çok dostu vardı. New-York Times'in muhabiri Welles Hangen ile yakın temas halindeydi ve bütün muhabirlere siyasî tefsirler yapardı. Şimdi bu adamdan, vatandaşlık kanununun Bakanlar Kuruluna tanıdığı hakka dayanılarak Türk vatandaşlığı geri almıyordu.

Bakanlar Kurulu bu karara, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine varmıştı. Erol Güney bir müddetten beri takip ediliyordu. Millî Emniyet teşkilâtı kendisinin zararlı faaliyetlerde bulunduğunu sezmişti. Kimlerle görüştüğü tesbit olunuyor, daimî surette kontrol altında tutuluyor, bilhassa ecnebi muhabirlerle temasına dikkat ediliyordu. Hükümet yabancı gazetelerde çıkan ve aleyhimizde olan bir çok haberin menşeinin Erol Güney olduğu kanaatindeydi. Bilhassa Amerikan yardımiyle ilgili havadislerin ondan çıktığı sanılıyordu. Erol Güney Amerikalılarla temas ediyor ve malûmat elde etmekte müşkilât çekmiyordu. İddia olunduğuna göre bu havadisleri daima Türkiyenin aleyhinde bir hava içinde veriyordu.

Tevkif hadisesi

Perşembe akşamı Bakanlar Kurulu kendisini vatandaşlıktan ıskat ederken Erol Güney İngiltere Büyükelçiliğinde verilen suvarede hazır bulunuyordu. Ertesi akşam ise Bahçelievlerde, karısiyle beraber bir Amerikalı ailenin misafiriydiler. Polisler, işte kendisini burada buldular. Evvelâ, Erol Güneyin evine gitmişler, orada, baldızına rastlamışlar ve gazetecinin nerede bulunduğunu öğrenmişlerdi. Oradan verilen numaraya telefon da etmişler ve Erol Güneyi acele çağırmışlardı. Gazeteci ne olup bittiğinden haberdar değildi. Belki kontrol altında tutulduğunu biliyordu ama, neticenin bu kadar çabuk tecelli edeceğini tahmin etmemişti. Alman tedbir, hakikaten mutad olmayan bir tedbirdi.

Erol Güney, pasaportsuz ve tebasız kalmıştı. Derhal enterne edildi ve Tozgada gönderildi. Bir memleket tebalığına kabul edilmek için teşebbüse geçmesi gerekiyordu. Tahmin olunduğuna göre Erol Güney ya Fransız, ya da İsrail tebalığını alacaktır.

Aydınlık lâzım

Hâdise hakkında resmî hiç bir malûmat verilmedi. Sadece Zafer gazetesinde "Bir müddetten beri hakkında yapılan takibat neticesinde memleketin iç ve dış emniyetini sarsacak şekilde faaliyette bulunduğu hangi bir açıklamada bulunmak lütesbit edilen Erol Güney.." deniliyordu. Bu faaliyet neydi? Hükümet her zumunu duymamıştır. Halbuki umumi efkârın aydınlanmaya ihtiyacı vardır. Erol Güney aslen Rus yahudisi de olsa, vatandaşlığa sonradan kabul de edilmiş bulunsa nihayet vatandaşlığın bütün haklarından istifade ediyor ve gazetecilik yapıyordu. İnsanın hatırına ister istemez "acaba hükümetin hoşuna gitmeyen havadisler mi veriyordu?" diye bir sual takılıyor. Bunun cevabının hiç bir şüpheye mahal bırakmıyacak şekilde verilmesinde fayda vardı. Demokrasilerde âdet budur.

Bu hususun ihmal edilmesi karşısında esef etmemek elden gelmiyor. Erol Güneye verilen ceza çok ağır bir cezadır. Hangi sebebin böyle bir cezaya yol açtığını bilmek ve bildirmekte ancak fayda vardır.

D. P.

Alkışlar ve ıslıklar

Salonda alkışlar, ıslıklar, yaşa ve yuha sesleri birbirine karışıyordu. Delegelerin hemen hepsi çok büyük bir heyecan içindeydi. Bağıranlar, çağıranlar gırla gidiyordu. Kürsüye gelen hatipler ile dinleyiciler arasında münakaşalar oluyor, herkes birbirine lâf atıyor, arada küfür e-

Pes!

Sfenks nihayet konuştu. Evet, Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ umumi efkâra maalesef hilafı hakikat beyanat vermek mecburiyetinde bırakılmıştır. Evet, Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ile getirilen iki yeni tevkif sebebi Almanyada mevcut değildir. Evet, bu sebepler Bitter devrinden intikal etmiş, fakat antidemokratik vasıfları görülerek sonradan kaldırılmıştır.

Adalet Bakanlığı haftanın başında yayınladığı uzun bir tebliğde bu hakikatleri olduğu gibi kabul etmiştir. Gerçi Bakanlığın iddiası hala bu tevkif sebeplerinin "cemiyetimiz için bir ihtiyaç" olduğu, Zafer gazetesinin kanaati de verilen cevabın "tatmin ve izah edici" bulunduğudur. Fakat bakanın yanlış beyanat yaptığını, tasarının son derece üstün körü hazırlandığını, Adalet Bakanlığı mütehassıslarının hiç bir şeyden haberdar olmadıklarını kabul ve itiraf eden tebliğ Zafer gazetesinden başka kimseyi tatmin etmemiş, bilakis bakanlıkların en mühimlerinden biri olan Adalet Bakanlığında işlerin nasıl tedvir edildiğini göstermesi bakımından sadece ibret vermiştir. Tebliğde itiraf olunduğuna göre tasarı 1947 yılında hazırlanmıştır. Tasarıyı hazırlıyan Tahir Taner tevkif sebeplerini Alman kanunlarından almıştır. Bunu da açıkça bildirmiştir. Tasarıyı eski iktidar kanunlaştırmamıştır. Yeni iktidar da kanunlaştırmamıştır. Ancak Osman Şevki Çiçekdağ bu modası geçmiş yemeği ısıtıp millete sunmakta fayda görmüştür. Modası geçmiş yemek, zira o arada tevkif sebepleri Alman kanunundan kaldırılmıştır. Tabil, mahzurları anlaşıldığından. Ama bu, Adalet Bakanının onları "Almanyada da var" diye 1955 yılında göğsünü gere gere müdafaa etmesine mani olamamistir. Arkadan vaziyet gazeteterin neşriyatı üzerine farkedilmiş, Adalet Bakanlığının mütehassısları "son günlerde temin edilen metinler üzerinde yapılan tetkikler neticesinde" bunların 12 Eylül 1950 de Almanyada bir kanunla meriyetten kaldırıldığım görmemişler mi?

Ama şimdi kendinizi sıkı tutunuz, bir haberimiz daha var: Bu tebliğden sonra da yanlış beyanatı yapan bakan Osman Şevki Çiçekdağ makamında oturmaktadır.

Rauf Onursal
Hizip ***başı***

denler de çıkıyor ve kongreyi takip edenlerden Devlet Bakam Osman Kapani hiddetinden, elindeki tesbihini yere fırlatıp kırıyordu. Bir cümbüş ki... Toplanan, Demokrat Partinin İzmir İl kongresiydi.

Toplantının yapılacağı Spor ve Sergi Sarayının civarı sabahın daha erken saatlerinde polisler tarafından tutulmuştu. Delegeler yavaş yavaş geliyor ve yerlerini alıyorlardı. Sanki bir siyasi parti kongresi değil, futbol maçı vardı. Taraflardan birinin lideri İl idare kurulu başkanı Burhan Maner idi. Karşı gurubu ise Osman Kibar idare ediyordu. Çarpışmadan kimin galip çıkacağı hususunda bahsi müşterekler bile tertiplenmiş ve ortaya büyük paralar konulmuştu. Herkes var kuvvetiyle çalışmak ve kargı hizbi devirmek niyetindeydi. Halbuki kongrenin sonunda, iş yapmasına imkân olmayan muhtelit bir idare kurulu iş başına getirilecekti.

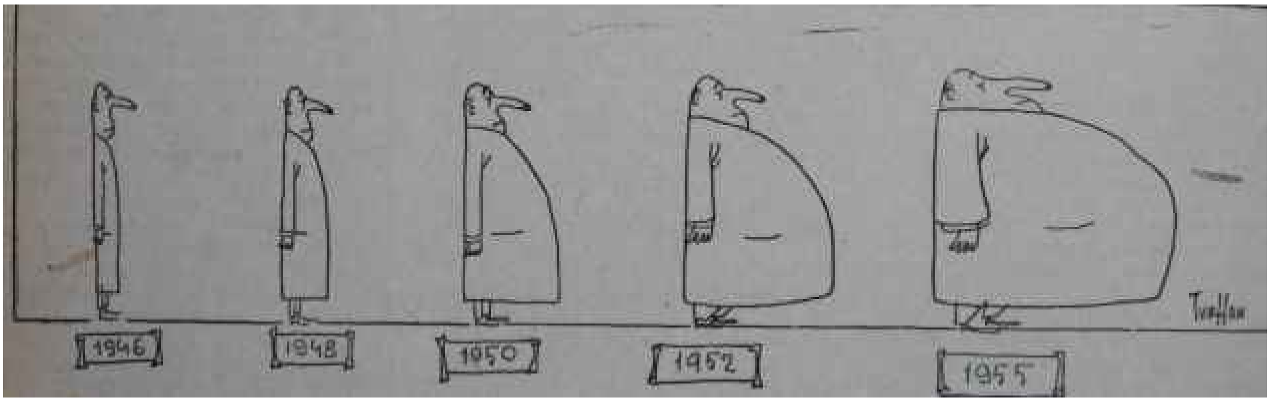
Demokratlar, partinin kurulusundan bu yana ilk defa olarak Genel Başkan Adnan Menderes hazır bulunmadığı halde kongrelerini yapıyorlardı. Menderes büyük bir ısrarla davet edilmiş, hattâ kongrenin tarihi bu maksatla geriye alınmıştı. Ama Genel Başkan "ihtilâfınızı halletmeden gelmem" demişti. İhtilâf ise halledilememiş ve Menderes gelmemişti. Genel Başkanın gelmesinden iki taraf da fayda umuyor, Menderesin kendilerini tutacağını ümid ediyordu. Bilhassa İl idare kurulu başkanı Burhan Maner, Başbakanın gelmemiş olması karşısında üzgündü. Genel Başkanı getirmek kendisi için bir başarı olacaktı. Bu maksatla Ankaraya bir çok defa gidip gelmişti.

Kongreye Ankaradan bir başkan tayin edilip gönderilmişti: Muzaffer Kurbanoglu. Büyük Millet Meclisinin eski başkan vekillerinden olan Kurbanoğlunun kavgalı kongre idare etmekte büyük bir mehareti vardı. Hakikaten Manisa milletvekili kolaylıkla Başkanlığa seçildi. Fakat başkan vekilliği, ilk çatışmaya yol açtı. Burhan Maner hizbinin namzedi İzmir Milletvekili Muzaffer Balaban idi. Münakaşa tam yanın saat sürdü. Delegeler mütemadiyen yuha çekiyorlar, ıslık çalıyorlardı. Fakat neticede Muzaffer Balaban da seçildi. Şimdi sıra İdare kurulu raporunun okunmasına gelmişti. Raporu Enver Dündar okudu. Rapor 25 sayfalık küçük bir kitap halinde hazırlanmıştı ve pek edebî bir lisanla kaleme alınmıştı. Bilhassa Muhalefet tarafından tertiplenen her mitinge nasıl mukabele olunduğu heyecanlı bir dille anlatılıyor ve rakiplerin bastırılması için bir de bando kurulduğu bildiriliyordu. Bando haberi delegeleri neşelere gargetti, bir ara yuhalar alkış halini aldı. Fakat Enver Dündar raporu okurken tezahürat devam ediyor ve karşılıklı olarak lâflar atılıyordu.

Rapor şiddetle tenkid edildi. Doğrusu istenilirse tenkidlerin hakiki sebebi şahsi infiallerden İleri geliyordu. Burhan Maner ve idaresindeki kurul İzmir demokratlarından bir çoğunu Genel Merkeze jurnal etmekle suçlandırılıyordu. İddialara göre İdare kurulu kendi muhaliflerini "Genel Merkezi devirmek isteyen kundakçılar" olarak Genel Başkana bildiriyor, bunların bizzat Menderes aleyhinde tertipler kurduklarım söylüyor, böylece Merkezin müzaheretini alarak bunu şahsî rekabet hissi içinde kullanıyordu. Tenkidler az zaman içinde şiddetlendi. Delegelerden biri Burhan Maner'in mütemadiyen "Adnandan selâm getiriyorum" diye manevi bir baskı yaptığından bahsetti. Maner ise Genel Başkandan böyle lâubali şekilde bahsettiğini inkâr etti. Hava gittikçe kızışıyordu. Hatiplerin arasında muhalif olanlar daha fazla alkış topluyorlar, İl idare kurulu taraftarları ise bol bol yuhalanıyorlardı. Doğrusu istenilirse bunun sebebi muhaliflerin bir arada oturma-

Osman **Kibar**
Hep işin alayında

DEMOKRASİMİZ GERİYE DEĞİL, İLERİYE DOĞRU GİTMEKTEDİR...

n ye gürültücü bir gurup teşkil etmeleriydi. Yoksa delegeler arasında ekseriyet Burhan Maner'ci idi. Muhalifler, delegelerin adedi İle oynandığını, bazı kazaların fazla delege ile kongreye katıldıklarını ileri sürdüler. Başka delegeler üzerinde ise Burhan Maner yukarda zikredilen neviden cümlelerle tesir icra etmişti.

Tenkitlerin içinde en fazla alkış toplıyanı milletvekillerinin maaşlarına yapılan zam oldu. Bunu ortaya atan Ödemiş delegeleriydi. Salon bir anda alkıştan inledi. Delege zammın iyi karşılanmadığını söylüyor ve bunun vaadlerle zıt olduğunu belirtiyordu. Delege diyordu ki:

"— Esnaf vergisi ve memurların durumu halledilmeden bunlar yapılamaz. Hattâ o zaman bile bu kadar yüksek nisbette bir zammı haklı görmeye imkân yoktur".

Artık kongrenin sonuna geliniyordu. Secimler hakkında bir takrir heyecanı büsbütün arttırmış ve bir kısım delegeler Başkan vekili Muzaffer Balaban'ın üzerine yürümüştü. Balaban başkanlık kürsüsünden inmiş, yerine Kurbanoğlu çıkmış ve müessif bir hadise böylelikle önlenebilmişti. Seçimlerin neticesi alındığı zaman saat gece yarısına yaklaşıyordu. İdare kuruluna her iki hizbin de adamları girmiş ve ortaya muhtelit bir kurul çıkmıştı. Fakat kurulun bir iş yapabileceği hususunda kuvvetli tereddütler vardı, zira hiziplerin temsilcileri işlerden ziyade birbirleriyle uğraşacaklar ve kurul atalete mahkûm olacaktı.

Egedeki buhran

Demokrat Partinin Ege teşkilâtında bir huzursuzluk bulunduğu böylece bir defa daha meydana çıkıyordu. Genel Başkan kongreye gelmemekle gayet İyi yapmış ve hiziplerin üstünde kaldığı intibaını uyandırmıştı. "Adnan beyden selâm!" ın Ege bölgesinde sık sık istimal edilen bir formül olduğu hakikatti. Bir çok kimsenin, kendisini iktidarda tutmak için muhaliflerini kundakçılıkla itham ettiği de doğruydu. Bunlar Genel Merkeze mütemadiyen "komplo" lar haber veriyorlardı. Genel Merkezin siyaseti şimdiye kadar daima kuvvetli tarafı tutmak olmuştu. Fakat kuvvetli taraf ekseriya demokrat kütleyi ve halkı tatmin eden hizip olmuyor ve zahiri kuvvetini bir takım tertiplerden alıyordu. Bu hal ise bilhassa Ege bölgesinin çok kalabalık samimi demokratlarını üzüyordu.

İlk istifalar

İdare kurulu bu şekilde muhtelit teşekkül eder etmez bir takım istifalar bekleniyordu. Ama, doğrusu istenilirse Burhan Maner'inki değil. Halbuki evvelâ o istifa etti. Söylediğine göre hem işleri çoktu, hem de yorulmuştu. Halbuki Egede herkes biliyordu ki Burhan Maner iş başında kalabilmek için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Rivayet, istifasının "yüksek makamlar" tarafından arzu edildiği yolundaydı.

İdare kurulu başkanlığa Enver Dündan seçti. Enver Dündar da eski İl idare kuruluna mensuptu. Fakat onun yanında yer alanlar daha ziyade yeniler oldu. Bu arada rakip Belediye başkam Dr. Akçiçek ve bir zamanlar partiden ihraç olunan Sezai Akdağ faal mevkilere getiriliyorlardı. Maamafih il idare kurulundan istifaların sonunun gelmediği anlaşılmaktadır.

Meclis

Su bardağında fırtına

Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol Mecliste hükümete ayrılan yerden kalktı, başkanlığın solundaki kapıya doğru yürüdü, eliyle de Salih Fuad Keçeciye işaret etti. Keçeci bakanla beraber çıktı, iki dakika sonra sağ kapıdan salona girdi, Başkanlık divanına giderek biraz evvel verdiği önergeyi geri aldı, salonun arka tarafına geldi, gazetecilere ayrılan locanın tam altında önergeyi yırttı. Keçeci bu önergede tahkikat açılmasını istiyordu. O gün Mecliste Milli Saraylardaki eşyalar meselesi görüşülmüştü.

Müzakereler heyecanlı geçmiş, Meclis hesaplarını tetkik komisyonu başkam Salih Fuad Keçeci ile Agâh Erozan sert ithamlarda bulunmuşlardı. Dolmabahçe sarayındaki mühürlü bir oda Koraltanın ziyareti vesilesiyle mühürleri kırılarak açılmış, bir çay takımı için evvelâ altın kaplama, sonradan som altın diye rapor verilmiş, odanın açıldığı komisyon azalarından saklanmış, memurlar başka başka beyanlarda bulunmuşlardı. Ortada kaybolan bir şey yoktu. Ama eşyaların muhafazası emniyet vermiyordu. Nitekim bizzat Başkanlık Divanı müzakerelerde kendi ihmal ve kusurlarını itiraf etmiş, Saraylar idaresinin kendi üzerinden alınıp başka bir yere verilmesini istemişti. Bu arada tahkikat açılması da istenilmişti.

Fakat müzakerelerin sonunda Başbakan kürsüye çıktı ve meseleyi bambaşka zaviyeden - demagojik zaviyeden - ele aldı. Çay takımının ilk kıymeti 4 bin, ikinci kıymeti 30 bin lira olarak tesbit edilmişti. Böylece D.P. iktidarı millete 26 bin lira kâr sağlamıştı!

Hiç kimsenin hatırına "peki ama, ya bütün kıymet tesbitleri ilk tesbit gibiyse... Biz, bir prensibi münakaşa ediyoruz" tüye sormak gelmedi.

Meclis tatmin olmuştu!

Davamız

Karara doğru

Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol tarafından verilen müsaade ile Ankara Savcılığı tarafından Devlet Bakanına hakaret edildiği iddia olunarak mecmuamız sahibi Metin Toker aleyhine açılan dâvaya geçen hafta Ankara Toplu Basın Mahkemesinde devam edilmiştir. Eski mahkeme heyeti bu sefer tamamiyle değiştirilmişti. Celsede Metin Toker ile avukatı Faik Ahmet Barutçu hazır bulunuyorlar ve Dr. Mükerrem Sarolu "İstanbul barosunun tanınmış avukatlarından" Burhan Apaydın temsil ediyordu.

Sabri Esat Siyavuşgil
Edebiyat diyor ki...

Celse açıldığında tam metnini yandaki sayfalarda bulabileceğiniz bilirkişi raporu okunmuştur. Raporda, yazıların hiç birinde Dr. Mükerrem Sarola vazifesi dolayısiyle hakaret edilmediği, kendisinin servetine veya şöhretine zarar verilmediği ittifakla bildiriliyordu. Bilirkişi heyeti 1 Hukuk Fakültesinden Dekan Prof. Sulhi Dönmezer, Edebiyat Fakültesinden Prof. Sabri Esat Siyavuşgil ve Gazetecilik Enstitüsünden Cevat Fehmi Başkut'tan müteşekkildi.

Metin Toker'in avukatı raporun hadiseyi aydınlattığını söylemiş, Dr. Sarol'un avukatı ise evvelâ mahkemenin hakaret bulunduğu iddia edilen yazıları bilirkişiye havale eden kararını tenkid etmek istemiş, sonra, başkanın müdahalesi üzerine bunu ihticaca salih görmediğini beyan ederek esaslı fikirlerim söylemek üzere mehil istemiştir. Müteakiben söz alan savcı da avukatın verilmiş bir kararı tenkid etmek hakkına sahip bulunmadığını belirtmiştir.

Müteakiben resmi ilânların nasıl dağıtıldığı yolunda sorulan suale Başbakanlığın bir resmi gazete göndermek suretiyle cevap verdiği görülmüş, Faik Ahmet Barutçu bazı hususların aydınlatılması için mahkemeye bir istida tevdi etmiştir.

Dâvaya 31 Mart perşembe günü saat 16 da devam olunacaktır,

Akis - Mükerrem Sarol

Cevad Fehmi Başkut
Gazetecilik diyor ki...

İstanbul Basın Davalarına Bakan Toplu Asliye Ceza Mahkemesi Reisliğine:

Ankara Basın davalarına bakan Toplu Asliye Ceza Mahkemesinin 954/33 sayı ye 4. 2. 1955 tarihli talimatına atfen AKİS Mecmuasının 2 Ekim tarihli nüshasının 4. üncü sahifesinde münteşir "Hükûmet", 23 Ekim 1954 tarihli nüshanın 6. sahifesinde çıkan "Maarif Vekilinin verimli çalışmaları", 30 Ekim 1954 tarihli nüshanın 2. sahifesinde müntesir "Bu vekil istifa etmelidir", 13 Kasım 1954 tarihli nüshanın 7, 8 ve 9. sahifelerinde çıkan "Demokrasi", Madem ki istifa etmiyor", 20 Kasım tarihli nüshada çıkan "Bir sırça köşk hikâyesi" başlıklı yazıların mecmuanın neşrindeki gaye gözönünde bulundurulmak, tarafların iddia ve müdafaaları nazara alınmak suretiyle, Devlet Vekili Mükerrem Sarol'a ifa ettiği vazifesi dolayısiyle itibarını kıracak ve şöhretine veya servetine zarar verebilecek mahiyet taşıyıp taşımadığı hususunu tespit ile vazifelendirilmekle gerekli tetkikat icra olundu:

Heyetimiz, tetkikine sunulan ya--ları, mahkemece tevdi olunan vazife bakımından tetkik ve mütalâa ederken, kanunlarımıza nazaran suç sayılan hususları ve gazetecilik vazifesini ifa bakımından, demokrat memleketler matbuatı zaviyesinden mevcut teamül ve tatbikata göre tecviz olunan esasları gözönünde tutmuş ve tetkikin sunulan yazıların matbuat vazife ve hakları ölçüleri içinde bulunup bulunmadığını araştırmıştır.

1 — *2* Ekim sayılı nüshanın 4. sahifesinde münteşir "Hükûmet" başlıklı yazı: Bu yazı, o zaman İşletmeler Vekili bulunan Fethi Çelikbaş tarafından yapılmış bir beyanatın, Türk Sesi gazetesinde baş makale sütununda tenkidi dolayısiyle kaleme alınmıştır. Yazıda muharrir, aynı kabineye mensup bulunan iki vekilden birisi tarafından yapılan beyanatın, diğerine ait bir gazetede şiddetle tenkid edilmiş olmasını garipsemekte ve tenkid eylemektedir. Yukarıda arzedilen noktainazardan hareket edince, mevzuubahis yazının neşrini, gazetecilik vazifesi içinde olarak mütalâa eylemiş bulunuyoruz.

Gerçekten bu yazıda Türk Sesi gazetesi hakkında istimal olunan ve bu gazetenin okunmadığını, mühim olmadığını ifade eden fikirler, hakareti mutazammın sayılamaz. Zira, dünyada öyle bir takım gazete ve mecmualar vardır ki, belki seviyelerinin yüksek olması dolayısiyle, satışları asgari haldedir. Bu itibarla, bir gazetenin okunmaması ve okunmadığının ifade edilmiş olması, hakareti mutazammın mahiyet arz ve binnetice 6334 sayılı kanunun ruhu içinde, servete zarar verecek bir husus telâkki olunamaz.

Tetkik konumuz olan yazıda Dr. Mükerrem Sarol'un vekilliğinin pek çok itirazlara yol açtığı, fazla şimşek çeken bir paratoner olduğu hakkındaki satırların, haysiyet, şeref ve itibar kırıcı mahiyette sayılamıyacağı mütalâasındayız. Gerçekten, siyaset hayatında, Vekilliğe irtika eden kimseler hakkında itirazlar daima olabilir. Mesele, bu itirazların sebebindedir; tetkik konumuz olan yazıda ise, sebeplere müteallik herhangi bir işaret yoktur. Heyetimiz, Fethi Çelikbaş hakkında istimal olunan ibarelerden sonra, Dr. Mükerrem Sarol'dan bahsedilmiş bulunması dolayısiyle, Fethi Çelikbaş hakkında varit olan hususların Dr. Mükerrem Sarol için kabul olunamıyacağı tarzında bir istidlalin yerinde olmadığı kanaatindedir. Bizce, yazış tarzı, bu şekillerde mânalandırmağa müsait değildir.

Aynı hükümette yer alan iki vekilden birine ait gazetede çıkan ve diğerinin beyanatını şedid surette tenkid eden bir yazının tenkid konusu olması ve başyazının Dr. Mükerrem Sarol'un direktifi i/e yazdırılmış bulunmasının ifade edilmesi, bizdeki matbuat teamüllerinden istihrac edilen bir netice olabilir. Gerçekten, memleketimizde gazeteler, sahiplerinin temayülâtı fikriyesini aksettirdiğinden, arzolunan şekilde bir tesbit yapılmış olması muhtemeldir.

Maruz sebepler dolayısiyle "Hükûmet" başlıklı yazının bir tenkid yazısı mahiyetinde olduğu Ve memleketimizde matbuat teamülleri ve matbuatın yerine getirmesi icabeden vazifeler bakımından, kabili tecviz mahiyet arzeylediği mütalâasındayız.

2 — 23 Ekim 1954 tarihli AKİS mecmuasının 6. sahifesinde çıkan "Maarif Vekilinin verimli çalışmaları" - "Vekilin Gazetesi" başlıklı yazı : İşbu yazı, mutad tenkid çerçevesi içinde mütalâa edilmiş ve haysiyet veya şeref kırıcı, itibara tesir edici mahiyette görülmemiştir. Yazıda ifade ve tenkid edilen fikirlerin doğru olup olmadığı hususunda herhangi bir mütalâa serdine mahal görmüyoruz. Ancak muharrir, doğru telâkki eylediği bir fikri ele alarak, buna muhalif tatbikatı tenkid eylemektedir. Yazıda Türk Sesi gazetesinin satışının pek alçak olduğu ibaresinden de tezyif ve tahkir edici bir mâna çıkarmak imkânsız görülmektedir. Zira buradaki "alçak" kelimesi sadece "yüksek satış" mefhumunun zıddı olarak kullanılmış intibaını vermektedir.

3 — 30/Ekim/1954 tarihli nüshanın 7. sahifesinde münteşir "Bu Vekil istifa etmelidir" başlıklı yazı: Bu yazıda da yukarda 2 No. lı fıkrada tebarüz ettirdiğimiz veçhile. muharrir doğru olarak telâkki eylediği bir fikirden hareket etmek suretiyle, muhalif tatbikatı tenkid eylemektedir; tenkid noktası, gazete sahibi olan Vekilin, matbuat işleri idaresinin başına geçmesidir. Yazıda muharrir, bu hususta sebep olmak üzere sokaktaki adama durumun anlatılamıyacağını, bu gibi hallerde umumi efkârın derin bir surette rencide olması ve rejime olan güveninin sarsılması neticesinin hasıl olacağını ileri sürmektedir. Yazının heyeti umumiyesinden elde edilen intiba şu olmaktadır ki, muharrir, bu yazıda tenkidlerini yukarda arzedilen prensibe uygunsuzluktan dolayı yapmaktadır. Nitekim Amerika'da istifa eden Charles Wilson'dan bahsederken "Sebeb, Charles Wilson'un şahsına itimad edilip edilmemesi değildir" demektedir.

Muharririn, Dr. Mükerrem Sarol'un şahsına muhabbet beslemediği aşikârdır; nitekim aynen "Kaldı ki Dr, Mükerrem Sarol'un Varilliğinin, devlet işlerinin iyi yürümesi için elzem olduğunu iddia etmek fazla safdilliktir" denmektedir. Bu, bir şahsî takdir meselesidir; demokratik rejimlerde siyaset haya-

davasında bilirkişi raporu

tına atılan bir Vekilin ehil olup olmadığı hususunda matbuatta hüküm verilmesi mutaddır. Çünkü, Vekilin sukutunu sağlamak için ehliyetsizliğini söylemek icab edebilir. Mesele şuradadır ki, ehliyetsizlik ahlaki kusura ve şahsî sebeplere istinad ettirilmesin. Bu yazıda ise yukarda arzolunan mahiyet müşahede edilmemektedir.

Heyeti umumiyesiyle tenkid yazısı mahiyetini arzeden tetkik konumu yazıda dikkati çeken ibareyi "İşin tuhaf tarafı, bu satılmayan gazetenin 'resmi ilânla beraber bir takım firmaların hususi İlânlarını da bol bol almasıdır. Halbuki firmalar hususî İlânlarını satan gazetelere verirler" cümleleri teşkil eylemektedir. Bu ibare ile gazetenin sahibinin hususi firmalarla münasebetleri okluğu intibaı verilmek istenildiği tasavvur olunabileceği gibi, sadece objektif bir tesbit yapmak maksadının güdüldüğü de iddia olunabilir. Her halde, sarih bir durum yoktur. Ancak, gazetede hakikaten hususî ilanlar bol adette olarak mevcut ise, muharririn de tesbit maksadından ileri bir itham maksadının mevcudiyetini, objektif olarak yazının mahiyetinden istihrac, mümkün gözükmemektedir.

4 — 13/Kasım/ 1954 tarihli nüshanın 7, 8 ve 9. sahifelerinde münteşir "Demokrasi" başlıklı yazı : Bu yazıda muharrir, heyeti umumiyesiyle Türk Sesi gazetesinin mekteplere abone edilmiş olması vakıasını iddia ile bunu hikâye eylemekte ve tenkid etmektedir. "Gazetelerin zorla satın aldırılması" ibaresi Dr. Mükerrem Sarol'a müteveccih olarak istimal edilmemiştir.

Bu yazıda Dr. Mükerrem Sarol'a karşı tevcih edilen isnad, gazetesini devretmiş bulunmasının hakikatte vaki olmadığı ve fakat bunun bir muvazaadan ibaret bulunduğudur. Bu isnadın yapılmış olması dolayısiyle teressüm eden vaziyet şu suretle taayyün etmektedir:

Dr. Mükerrem Sarol'un gazete sahibi olması dolayısiyle Vekillikten ve matbuat işlerinin başından ayrılması lâzım geldiği tezini, muharrir müdafaa etmiş ve bu yolda mücadele etmiş, fikrimizce bu mücadelesinde meşru hudutları da aşmamıştır.

İmdi, Vekilin gazeteyi devretmiş ve bunu umumi efkâra arz etmiş olması, bu noktai nazarı bir mertebe tervic eylediğini ifade eder. Hakikatte böyle bir devir yoksa, gazetenin bunu tebarüz ettirmesi, matbuata mevdu vazifeler çerçevesinde kalır. Eğer Vekil, keyfiyeti umumi efkâra arzetmemiş olsaydı, muvazaadan bahsetmek hakareti mutazammın olurdu. Fakat gazetenin devri umumi efkâra arz olunduğuna göre, bunun münakaşasını yapmak ve hakikat olup olmadığı hususunda beyanda bulunmak, gazetecilik vazifesi hududu içinde kalır ve binnetice suç teşkil etmez. Bu itibarla, muvazaanın hakikat olup olmadığına nazaran, bu hususta verilecek hüküm, tahavvül eder. Muvazaa vaki ise, hakaret yoktur; fakat vaki değilse, bu takdirde hakaret bahis mevzuu olur; zira vazifelilerin beyanatlarını, tetkik, tamik ve bu hususta hakikate mutabık neşriyatta bulunmak, matbuatın amme işlerinin kontrolü vazifesi icabıdır.

5 — 13/Kasım/1954 tarihli nüshada münteşir "Madem ki istifa etmiyor..." başlıklı yazı : İşbu ya--da hakareti tazammun eden veya itibar, şeref veya şöhrete veya servete zarar iras edebilecek mahiyet görülmemiştir. Muharririn yaptığı, sadece bazı sualler sormaktan ve ötedenberi taraftar olduğu bir noktai nazarı müdafaa etmekten başka bir şey olmamıştır.

6 — 20/Kasım/1954 tarihli nüshada İntişar eden "Bir sırça köşk hikâyesi" başlıklı yazı : Bu yazıda, üzerinde durulması icabeden paragraf "Merak ediyorlar" kelimeleriyle başlayan parçadır. Bu parça tek başına okunduğu zaman çıkan mana, haysiyet kırıcı addedilebilir. Fakat yazı, kül halinde dikkate alındığı ve mezkûr paragraf ondan evvelkilerin delâleti ile mânalandırıldığı zaman, çıkan mânanın başka olduğu heyetimizce müşahede edilmiştir. Kanaatimizce, mevzubahis paragrafı, tabii olarak, yazının heyeti umumiyesi içinde manalandırmak lâzımdır. Yazıda Mükerrem Sarol'un şahsı değil, mevcudiyeti iddia olunan bir zihniyet mevzuubahistir. O kadar ki, yazış tarzına nazaran, Mükerrem Sarol ismi yerine başka herhangi bir isim konsaydı, söylenilmek istenen şeyler, yine tamamen söylenilecek, ayni zihniyet aynı şekilde tenkid edilebilecekti.

Muharririn, Zafer gazetesinde mevcudiyetini iddia ettiği zihniyeti şu suretle hülâsa etmek mümkündür: Bu, muayyen şahıslara dokunmamak ve muayyen meselelere temas etmemek şartiyle, her şeyin mübah telâkki edildiğini ve mevcudiyetine vakıf olunan uygunsuzluklar hakkında dahi neşriyat yapılmadığı iddiasıdır. Yani, muayyen bir hadiseye temas suretiyle, Dr. Mükerrem Sarol'un şahsına hücuma geçildiğinde, gazetenin de ne olursa olsun onu tutmak gayretine giriştiği ifade edilmektedir. BU zihniyet ve hareket tarzınındır ki, münevverleri D. P. den kaçırdığı izah

Sulhi Dönmezer
Hukuk diyor ki...

olunmaktadır. Dikkate şayan olan ve üzerinde heyetimizin bilhassa durduğu nokta şu olmuştur ki, Zafer gazetesinin hadisede tuttuğu iddia edilen Dr. Mükerrem Sarol, dürüstlük ölçüleri bakımından, tutulmaması lâzımgelen bir şahıs olarak gösterilmiş değildir. Zira, yine tekrar edelim ki, yazıda Mükerrem Sarol ismi yerine bir başka isim ikame edilmiş olsaydı dahi yazı, mevcudiyeti iddia olunan bir sistemi tenkid etmek bakımından aynı manayı aynı kuvvetle ifade etmekte devam edecekti.

Bu itibarla, yazının bütünü bakımından Mükerrem Sarol'u istihdaf eylemediği ve fakat Zafer gazetesine müteveccih bir polemik mahiyeti arzeylediği ve binnetice şahıslara müteveccih • bir hareketin mevzuu bahis olmadığı kanaatine varılmıştır.

İttifakla vasıl olunan işbu neticeleri ihtiva eden rapor, saygı ile arzolunur. 12/Mart/1955

Edebiyat Fakültesi
Profesörlerinden
imza
Sabri Esat SİYAVUŞGİL
İstanbul Üniversitesi Gazetecilik
Enstitüsü Hocalarından
imza
Cevat Fehmi BAŞKUT
Hukuk Fakültesi
Profesörlerinden
imza
Sulhi DÖNMEZER

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

Prim mi, devalüasyon mu?

Başbakan Adnan Menderes 14 Mayıs 1954 te üçüncü kabinesinin icraat programını okuduğu vakit, iktisadî ve malî sahada en önemli meselelerden birini teşkil eden Türk parasının değerinin korunup korunmıyacağına da temas etmiş ve bu hususta hiçbir tereddüde mahal bırakmıyacak şekilde "hükümet olarak sureti katiyede devalüasyona gitmiyeceğiz" demiştir. 14 mayıstan bugüne kadar geçen zaman zarfında Türk parasının paritesinin muhafaza edilip edilmiyeceği bir kere daha bütçe müzakereleri sırasında ortaya atıldı ve hükümet adına Başbakan tarafından aynı şekilde cevaplandırıldı.

Türkiye, ne dersek diyelim ve ne şekilde tefsir edersek edelim, iktisadî sahada halledilecek meseleleri olan bir memlekettir. İyimserlere göre bu meseleler kalkman memleketlerin hepsinde ortaya çıkmakta ve Türkiyeyi aydın bir istikbal beklemektedir. Karımsarlara göre ise iktisadî siyasetimiz yanlış noktadan hareket ettiği için iktisadiyatımız meçhul bir limana doğru seyretmektedir.

Son aylar zarfında iktisadiyatımızda bütün emareleri ile zuhur etmiş olan sıhhatsizlik, mesuliyet makamında bulunanları da düşündürmüş ve radikal tedbirler almaları hususunda kendilerini faaliyete geçirmiştir. Gazetelerden elde edebildiğimiz malûmata göre millî iktisadiyatımızın uzun yıllara şamil bir plâna bağlanması hususunda Max Thornbourg tavzif edilecektir. Max Thornbourg'un hazırlayacağı plân ne mahiyette olacaktır? Bunu bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa o da radikal olarak alınacak tedbirlerin ihracat mallarımıza yüksek prim vermek şıkkı ile külliyen devalüasyona gitme şıkkından ibaret bulunduğudur.

Bu iki şıktan hangisine doğru yönelmek gerektiği hususunda nazarı itibara alınması gereken mesele her halde hazinenin hangi şıkta menfaati olduğunun tesbitidir. Evvelâ şunu belirtmek isteriz ki ister prim usulü olsun, ister devalüasyon, bunlar ayni hastalığın deva bulması için kullanılan ameliyelerdir. Öyle ise hastalık nedir? Önce bunu tesbit etmek gerekir. Hastalık şudur: paramızın dış değeri, her gün düşmektedir. Bunu düşüren sebepler ise Merkez Bankasında altın ve döviz stoklarımızın azalmış olması ile ticaret bilânçomuzun açıklarının son yıllar zarfında bir türlü kapatılamamasıdır. Ticaret bilançosu - ki memleketimizde tediye bilânçosu karakterini haizdir - şunun için açık vermektedir: ihracat mallarımızın kaliteleri aynı malları ihraç eden memleketlerin mallarının kalitelerine göre düşük ve fakat fiatları yüksektir. Bu durum mallarımızın dış piyasalarda sürümünü güçleştirmekte, iktisaden kuruluş halinde olduğumuz için yapılan ihracat hacminin değeri ithalât hacminin değerini karşılıyamamaktadır. İhracatı teşvik için paramızın kambiyo fiatını düşürecek olursak bazı mallarımız hakikaten dışarda daha kolaylıkla alıcı bulabileceklerdir. Lâkin bu ameliyeye başvurmadan önce göz önünde tutulacak bazı hususlar vardır. Zira devalüasyon ameliyesinin muvaffak olabilmesi bazı şartların mevcudiyeti lâzımdır. Bunlar :

1) Devalüasyon yapacak memlekette bol miktarda stokların bulunması,

2) Devletin dış borçlarının para kıymetinde yapılacak değişiklikten sonra hazineye fazla külfet yüklememesi,

S) Malları düşük fiatla massedebilecek pazarların mevcudiyeti,

Hasan Polatkan
Prim mi, devalûasyon mu?

4) Devalüasyon ameliyesine diğer memleketler tarafından başvurulup başvurulmıyacağından emin olmak.

Yukarda birkaç kalemde topladığımız şartlar devalüasyon şartlarının tamamını ihtiva etmemektedir. Fakat devalüasyonun muvaffakiyet şartlarının en önemlilerinden bir kaçını ortaya koymaktadır. Türkiye devalüasyon yapacak olursa hangi satılmamış malını daha kolaylıkla satacaktır? Memleketimiz geçen sene dünyanın başlıca buğday satıcısı memleketi iken bu sene kendi istihlâkini temin için dışardan buğday ithal etmek mecburiyetinde kalmıştır. Geriye kala kala birkaç madenle, halı, kuru üzüm gibi birkaç ihraç maddemiz kalmaktadır ki bunlardan çoğu zaten tevzin fonunun primlerinden istifade etmektedir. Demek oluyor ki bundan evvel Robinson raporunda da belirtilmiş olduğu gibi devalüasyona başvurmak, ithalâtımız bundan sonra da tezayüd edeceğinden, altın ve döviz stokumuzun daha da azalmasını intaç edecektir. Kaldı ki ucuz fiatla dahi dışarıya satacak büyük ölçüde malımız yoktur. Öyle ise bu durum karşısında dış ticaretimize eğer biraz rahatlık vermek gerekiyorsa devalüasyona müracaat etmekten sakınmalıyız. Çünkü iki ve üçüncü şartlar da lehimize değildir.

Primlere gelince

Yeni maliyeciler primlere "destek akçeleri" adını vermektedirler; çünkü prim, normal şartlarla yapılamıyan ihracatı kolaylaştırmak için ihracatçılara destek olsun diye verilmektedir. Bu usul 1929 depresyonundan beri çeşitli devletlerin ihracatlarını teşvik için kullandıkları bir usuldür. Üstelik paranın kıymetinin tamamen düşmesi neticesini vermemektedir. Yalnız ihracatı aksayan malların normal pazarlarına ulaşabilmeleri için koltuklarına birer değnek temin olunmaktadır. Burada prim hangi esasa göre verilecektir. Bunu da bilmek lâzımdır. Eğer bir tevzin fonu meydana getirilecek, yani ithalâtçıdan prim alıp ihracatçıya prim verilecekse bu halde hazineye hiç bir külfet düşmiyecek, yalnız ithalât dolambaçlı bir yolla güçleştirilmiş olacaktır. Eğer bu yola başvurulmayıp hem ithal mallarının Hatlarının yükselmesine imkân verilmiyecek, hem de ihracat teşvik edilecekse bu ancak aradaki farkın muvazenei umumiyeden karşılanması yoluyla mümkün olacaktır. Bunun neticesi ise bütçenin muayyen bir kısmının ihracatçılara tahsisine müncer olacak, vatandaşlardan menfi vergi alınmış gibi bir durum husule gelecektir. Görülüyor ki primlerle yürütülmek istenen bir dış ticaret rejimi bizim anlayışımıza göre memleketimiz bakımından daha iyi neticeler tevlid edecektir. Çünkü devalüasyon demek, paramızın kıymetinin düştüğünü teslim etmek ve fiili duruma meşru bir hüviyet vermek, bir yazarımızın dediği gibi doğmuş bir çocuğun adını koymaktır. Prim ise paranın kıymetinin tamamen düşmediği iddiasında bulunmak ve geçici bir devreden sonra paranın eski değerini iktisap edeceği ümidini taşımaktır. Zira mevcut sistem topallamaktadır. Koltuk değneği ile topallıyan sistem, bir müddet sonra aksamaksızın yürümeğe başlıyacaktır.

Bütün bu söylediklerimizi **bir** kaç satır içinde hülâsa etmek gerekirse diyeceğiz ki ister devalüasyon olsun, **ister** prim; bunlar ihracatı teşvik için başvurulan vasıtalardır. Memleketimizde millî gelirin azalmasını, iktisadi hayatın deflasyona girmesini arzu etmek istemiyorsak bu iki şıktan birini tercih şarttır. Prim u-

sulü devalüasyon usulünden daha iyidir. Çünkü devalüasyon muvaffak olmadığı takdirde Dr. "Schacht'ın dediği gibi iktisadiyatı apandisit ameliyatı muvaffak olmamış bir hasta haline getirir. Onun için devalüasyona başvurmadan önce çok düşünmek mecburiyetindeyiz. Bu satırların yazarının kanaatına göre paramızın değerinin korunması kendi takatinin büyük bir kısmını millî savunma masraflarına tahsis eden Türkiyenin kollektif barış adına bu masraflarının büyük bir kısmının milletlerarası bir fondan karşılanması ile mümkündür. Türkiyeye yapılan yardımların miktarını da artırmak aynı neticeyi husule getirecektir. Kollektif ba---ın sağlanması hususunda Kore dağlarında kanını dökmüş bir millete bu yardımlar sağlanmalıdır. Çünkü Türkiye kollektif barış için çok büyük fedakârlıklara katlanmakta ve bu fedakârlıklar iktisadi inkişafına mani olmaktadır. Devlet adamlarımız, muharrirlerimiz, ilim adamlarımız bu fikri işlemelidirler. Yoksa münakaşalarımız devalüasyon mu, prim mi sualini cevaplandırmaktan daha ileri gidemiyecek, yani daima ehveni şer üzerinde cereyan edecektir. Davaların halli için bunların önce ortaya atılmış olmaları lâzımdır.

Çalışma

Grev hakkı peşinde

Ankarada Sıhhiyede, Mithat Paşa caddesi üzerindeki İşçi sigortaları binasının ilk katında duvarları tahta kaplı, havası sıcak bir odada ufak tefek, yakışıklı bir adam:

...— Ee, dedi, sonra?.."

Karşısında bir kaç kişi vardı. Hepsi birden, odanın pencerelerinden birinin yanındaki koltuklarda otumyorlardı. Görüşmeye resmiyet değil, samimiyet hâkimdi.

"— Sonra, dediler, işte grev hakkının tanınmasını istiyoruz.."

"— Onu anladım. Ama nasıl bir grev hakkı?"

"— İşte, grev hakkı.. Bunu temin için bir kampanya açtık.. Grev hakkını istiyoruz.."

O zaman Çalışma bakanı Hayrettin Erkmen, kendisini ziyaret etmekte olan işçi temsilcilerine hükümetin grev hakkının tanınması taraftarı olduğunu, fakat bu hakkın başka memleketlerdeki tecrübelerle ortaya çıkmış mahzurlarının mümkün mertebe önlenerek Türkiyeye getirilmesi lüzumunun bulunduğunu, grevin sadece iktisadi hudutlar içinde kalması gerektiğini anlattı. Bir ara ayağa kalktı, masasının başına kadar gitti, sağındaki çekmeceden kabarık bir dosya çıkardı.

"— İşte, dedi, grev hakkı ve sendikalar kanunu üzerinde çalışıyoruz. Eğer sizin de müsbet bir teklifiniz varsa, bildiriniz. Çok memnun olurum. Ama, grev hakkı tanınsın demek kâfi değildir. Biz, daha muhalefet yıllarında bu hakkın kabulü tezini iktidara ve onun Çalışma Bakanı Reşat Şemseddin Sirere karşı müdafaa etmiş partiyiz. Yalnız, memleketin bünyesine en uygun formülü arıyoruz".

Erkmen - Yırcalı

iktidarda fikirler değişir

İşçi temsilcileri tatmin edilmiş olarak değil ama, bazı hakikatleri anlamış olarak Bakanlıktan gıktılar. Ama "Grev hakkı kampanyası" na devam ettiler.

İlk şart: Kuvvetli sendikalar

Demokrat Parti, henüz muhalefette bulunduğu sırada işçileri tutmak için grev hakkı vaadinde bulunmuştu. Parti, böyle hareket etmekle hafif davranmıştı. Zira partinin liderleri de pek âlâ biliyorlardı ki grev hakkı, "grev hakkını verdik" deyince verilmiş olmaz. Bunun şartlarını yerine getirmek lâzımdır. İlk şart ise, kuvvetli sendikalardır. Zira grev nedir? Grev, patroniyle ihtilâf haline düşüp de başka hal çaresi kalmayınca işçinin işini bırakması demektir. İşini bırakan işçi, gene yemek yemeğe muhtaçtır. Bu bakımdan grev başlayınca, ücretleri patron değil sendikalar ödemeğe başlar. Eğer sendikalar bunu başarabilecek kabiliyette değilse, grevin mânası kalmaz. Bizim sendikalar ise yaşamak için himmete muhtaçtırlar. İçlerinden bir çoğu lokallerinin kirasını vermekten acizdir. Hele konfederasyonlar büsbütün perişan vaziyettedir. Sendikalar, azalarından gene bir miktar aidat toplayabilmektedirler. Fakat konfederasyonlar sendikalardan hiç para alamamaktadırlar. Bu durumda grev hakkı bugün kabul edilse hiç bir işe yaramıyacak, bilâkis bazı zararlı ellerin sendikalara yardıma çalışmalarına vesile verecekti.

İşçilerin "grev hakkı kampanyası" açmalarına rağmen hükümet bu meseleyi henüz acil bir dava telâkki etmemekte, işçilerin daha evvel naili gereken başka davaları - meselâ ücretli senelik tatil - olduğu kanaatindedir. Bakanlık şimdi daha ziyade onların üzerinde çalışmaktadır. Bu bakımdan grev hakkı meselesinin hemen bugün, yarın ortaya çıkması beklenilmemelidir. Zaten bütün cumhuriyet devrinde işçi mevzuatı, hadiseler acil hale gelmeden hükümet tarafından getirilmiştir. Bir bakıma verilmiştir. Demokratik hayat devam ettiği takdirde işçilerin grev hakkım da bu yoldan alacaklarına şüphe yoktur. Bu hak şimdilik sadece politik mahiyet taşımaktadır.

Şehircilik

Bir katedral taşınıyor

İngiliz İmar Nezareti, Londra şehir plânında yapmaya karar verdiği değişiklikler meyanında meşhur St. Paul katedralinin de yerinin değiştirileceğini bildirince Londralılar birbirlerine girdiler. Bazı muhafazakârlar, katedralin yerinin değiştirilmesini akıllarına bile getiremiyor, bunu bir nevi cinnet sayıyorlardı.

İmar Nezareti, katedralin yerinin değişmesi ile şehrin ortasındaki bu en işlek caddelerdeki izdihamın önleneceği ve trafiğin çok kolaylaşacağı kanaatinde idi.

Bakanlık, katedralin şimdiki yerinin seviyesi ve değeri ile esasen mütenasip olmadığı, bu mıntakanın, bürolar ve yazıhanelerle iş hanları için en müsait bir yer olduğu kanaatinde idi. Mesele, Londra şehir meclisinde de uzun uzun müzakere edildi. Buraya davet edilen İmar Bakanı, noktai nazarını uzun boylu izah etti: St. Paul kilisesinin başka bir yerde inşası zaruri idi.

Bakan, kesafet bakımından hususi karakteri haiz ve ziyadesiyle mahmul bölgelerde inşaat hacminin artırılmasına taraftardır. Bu gibi yerlerde konulmuş bazı kayıtlar kaldırılmalı - ve meselâ binalar - daha yüksek olmalıydı. >

Bakanın bu husustaki müracaatını nazarı dikkate alan Şehir Meclisi, meseleyi tetkike başladı. Şehir Meclisi ve İmar Bakanlığı, Londra imar plânında değişiklik yapılmasına üç sene evvel de karar vermişlerdi. Fakat o zaman bu karara yapılan itirazların yekûnu yedi bine baliğ olmuştu. Bu yüzden de karar tatbik edilememişti. Nihayet bundan dokuz ay evvel bu işle vazifelendirilen dört müfettiş dokuz aylık tetkikleri sonunda bu tadilâtın lüzumunu rapor-

ları ile teyid ettiler. Rapor, St. Paul kilisesi bugünkü yerinde durduğu müddetçe ana caddelerden işlemenin kabil olamıyacağını, yolların izdihamdan tıkanacağını ifade etmekte ve trafik bakımından büyük bir engel olan katedralin, inşaatların inkişafı bakımından da büyük bir mâni teşkil ettiğini bildirmekte idi. Kısacası, St. Paul katedrali Londra gibi büyük bir şehrin iş hayatını baltalıyan bir unsurdu..

Buna mukabil, St. Paul katedrali-' nin bugünkü yerinde kalmasını isteyenler de, katedralin yerine büro ve hanlar yapılınca izdiham ve kalabalığın büsbütün artacağını ileri sürdüler.. Bu fikri müdafaa eden bazı . mutediller ise, büro ve yazıhanelere peşinen muhalif olmakla beraber, buraya mesken olarak kullanılacak bina ve apartmanlar inşa edilebileceğini kabul etmekte idiler.

Neticede bu uzlaştırıcı fikir Bakan tarafından da benimsendi. Şimdi katedrale yer aranıyor.

Asya

Bir Amerikan plânı

Dış faaliyetler dairesi başkanı Mr. Harold Stassen Asyanın kalkınmasına mütedair bir Amerikan plânının Temmuz ayında hazırlanacağını ve bunun Colombo plânı ile birlikte tatbik edileceğini beyan etmiştir. Mr. Stassen bu beyanatını Tokyoda vermiştir. Mumaileyh daha evvel Taylandı, Hindistanı, Pakistanı, Seylanı, Filipinleri, Koreyi ziyaret etmiş bulunuyordu. Mr. Stassen'a göre Başkan Eisenhower daha şimdiden Asyaya yardımın genişletilmesi hususunda kati kararını vermiştir. Fakat plânın vüs'ati, tatbik tarihi ancak Başkanın "Nisan ayındaki mesajından ve. bunu takip edecek Kongre müzakerelerinden sonra belli olacaktır. Mr. Stassen, plânın vüs'ati hakkında şunları söylemiştir: yeni plân, Marsh al plânı büyüklüğünde olmıyacak, fakat iki taraflı anlaşmalara fazla yer vererek her akit devletin Batı Avrupadan, Kuzey Amerikadan ve Japonyadan kendi ihtiyaçları için gereken teçhizatı satın almasını sağlıyacaktır. Asya memleketlerine yapılacak bu yardım hakkında Stassen son' olarak şunları açığa vurmuştur: Bu yardım SEATO'ya yapılacak yardımlara muvazi olarak uygulanacak, fakat hiç bir surette ona bağlı bulunmıyacak ve hiç bir politik taahhüdü ihtiva etmiyecektir.

Amerika Birleşik Devletlerinin liderliğini yaptığı Batı blokunda ikinci cihan harbinden itibaren yeni bir iktisadi anlayış mevcuttur. Bu anlayışı batılı müellifler iktisadi tesanüd'le "solidaritê economique" ifadelendirmektedirler. Mezkûr anlayışa göre iktisadi hadiseler - dünyanın neresinde cereyan ederlerse etsinler - kendi aralarında birbirlerine bağlıdırlar. Onun **için** diğer memleketlerde arızî olarak da olsa meydana gelecek haller er veya geç tesirlerini diğer **memleketlerde** husule getirecek-lerdir. İşte bu bakımdan devletler birbirlerinin ekonomik güçlüklerine karşı alâka göstermeli ve ellerinden gelen yardımı birbirlerinden esirgememelidir.

Amerika Birleşik Devletleri 1945 ten sonra bu anlayışı tamamen idrak etmiş olduğu için bütün imkânlarını hür alemin iktisaden sıhhat kazanması için seferber etmekte ve çeşitli plânlarla, kalkınmak için çırpman memleketlere yardım etmektedir. Marshall plânı, Dördüncü Nokta, . Karşılıklı Güvenlik Teşkilâtı, Dış Faaliyetler Dairesi, Colombo plânı ve son olarak uygulanmak istenen Asyaya yardım plânı bunların başlıcalarıdır.

Harold Stassen

Asyaya uzanan el

Bu plânlar sayesindedir ki Batı Avrupa ikinci cihan harbinden sonra iktisadî kuruluşunu tamamlamış, komünistlik tehlikesini bertaraf etmiş .iktisaden geri kalmış memleketlerde göze çarpacak derecede kalkınma hamleleri kaydedilmiştir.

Beynelmilel Teşkilat

G. A. T. T.

Tarifeler ve ticaret üzerinde genel anlaşmaya aza memleketlerin Japonya ile **birlikte** dört aydan beri Cenevrede toplantı halinde bulundukları, toplantıda kaydedilen inkişaflar zaman zaman AKİS sütunlarında ele alınmıştır. 1947 senesindeki ilk toplantıyla birlikte bu sene dokuzuncu toplantılarını akteden aza devletlerin çalışmalarının şimdiye kadar sona ermesi gerekmekte idi. Fakat dokuzuncu toplantıda gündeme alınmış olan meseleler bir türlü sona ermediği için toplantı bir müddet daha çalışmalarına devam edecektir. Öyle ümit edilmektedir ki toplantı esnasında alınmış olan kararları ihtiva eden nihai anlaşma (acte final) bugünlerde imzalanacaktır.

Bu seferki toplantıda elde edilen neticelerde en çok nazarı itibara alınacak husus Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltereye tanınan imtiyazlardır. Filhakika Amerika Birleşik Devletleri belirsiz bir süre için temel maddelerle (produits de base), ziraat mahsullerinin ihracına prim vermeyi ve ziraî maddelerin ithaline mani olmak için himayeci **tedbirler almayı** G. A. T. T. **a kabul ettirmiştir.** Diğer taraftan İngiltere, kendisine bağlı topraklara farklı tarifeleı kabul **ettirebilecektir.** Bu tedbirin gayesi iktisaden az gelişmiş bazı memleketlere İngiltere piyasalarında mahreç temin etmektir.

Geçen sonbaharda GATT'ın Cenevrede dokuzuncu toplantısı çalışmalara başladığı vakit bu toplantının gümrük tarifeleri ve ticaret üzerindeki genel anlaşmalarda **bir** çığır açacağı söyleniyordu. Dört aydır devam eden toplantılar, aza memleketlerin çok para sarfetmelerine sebep olmuştur. Elde edilen neticeler ise **hiç** mesabesindedir. Zira anlaşmaya varılan hususlar bundan böyle gümrük tarifelerinin artırılamıyacağı, dolambaçlı yollardan ithalâtın tahdit edilebileceği, büyük devletlerin bile ihracata, prim verebilecekleri ve ithalâta yerli sanayii korumak **mak**sadiyle bazı tahditler koyabilecekleridir. Acaba bunlara sebep nedir? İnsan bu suali kendi kendine sorup durmaktadır. Kanaatimizce bu sualin cevabı çok taraflı ticareti teşvik etme gayesini güden G.A.T.T.' ın ferdiyetçilikle, beynelmilelcilik arasında millet diye tesmiye ettiğimiz realiteyi bir nebze unutur gibi olmasıdır. Çok taraflı ticaret faydalı; milletlerin iktisadi hayatlarında karşılıklı bir dayanışma var; amma birbirleriyle çok taraflı ticarette bulunmak istiyen memleketlerin hepsi aynı iktisadi kudrette değil!. Onun için, Cenevrede fazla tatminkâr neticeler elde edilmediyse bunun sebebi herkesin kendi millî menfaatini ortaya atıp savunmasındadır. Buna rağmen neticenin küçüklüğüne bakıp kötümser olmamalıdır. GATT'ın yaşamasını temin **bile,** bir muvaffakiyettir.

Batı Almanya

Fransız - Alman müzakereleri

Kuzey Afrikanın kalkınmasına matuf pek çok tasarı, iş adamları tarafından **tetkik** edilmiştir ve **edilmektedir.** Nitekim Fransız - Alman münasebetleri tetkik komitesinin riyaseti altında Fransızlarla Alman **imalâtçılarından mürekkep bir heyet** Pariste müzakerelerde bulunurken Kolonyada **da** Fransız, **Alman, İtal-**

yan, İsviçreli ve Benelux memleketlerine mensup iş adamlarından mürekkep diğer bir heyet sanayileşme plânlarını tetkik etmektedir. Mezkûr tetkiklerden anlaşıldığına göre sanayileşmeye matuf ilk gayretler kömür, petrol istihsali ve çimento imaliyle ilgili olacaktır. Keza enerji santrallerinin, azot fabrikalarının, tayyare ve otomobil fabrikalarının inşaatı tasarlanmış bulunmaktadır. Plânı hazırlıyanlar bunun kuvveden fiile çıkabilmesi için yeni tesislerin finansmanının yüzde otuzunu kendileri temin edebileceklerini bildirmekte, mütebakisi için Dünya Bankasına müracaatta bulunacaklarını söylemektedirler. Bir yandan Pariste, diğer yandan Kolonyada cereyan etmekte olan bu müzakerelerde tetkik komitesi tarafından Fransızlarca nisan ayı sonuna kadar bir çalışma programının hazırlanması kararlaştırılmıştır. Hazırlanacak bu çalışma programında Fransızların deniz aşırı memleketlerde muhafaza edecekleri garantiler sarahaten belirtilecek ve bundan böyle mali, hukuki ve içtimai alanda yapılacak anlaşmaların ana hatları tesbit edilecektir. Tetkikler komitesinin gayelerinden biri Avrupaya ham madde tedarikinde istiklâlini temin ve onu dolar ve sterlin sahasının gayrı âdil ham madde tevziinden kurtarmaktır. Fransız ve Alman sermayeli ortaklıklar diğer memleketlerden gelecek sermaye ortaklığı teklifini reddetmemektedirler. Şimdiye kadar cereyan etmiş olan müzakerelerden elde edilen neticeler birkaç nokta etrafında toplanmaktadır. Şöyle ki :

1 — Almanyadaki Fransız yatırımları: kimya sanayii ve elektrik malzemesi sanayii,

2 — Fransadaki Alman yatırımları: sentetik kauçuk sanayii, sentetik dokuma sanayii,

3 — İktisaden az gelişmiş memleketlerdeki veya deniz aşırı memleketlerdeki Fransız - Alman yatırımları: maden işletmeleri, ham madde sanayileri, hydro elektrik malzeme sanayii, demiryolu ve Uman malzemeleri, müştereken imal ve istihsal edilebilecektir.

Fransız - Alman münasebetleri geçen asırdanberi çeşitli sahalara yayılan bir rekabet havası içinde cereyan etmiştir. Bu rekabet daimi olarak devam ettiği için Fransız - Alman rekabetinin şiddet gösterdiği anlar, Avrupada sulhün tehlike geçirdiği devreler olmuştur. Bunda Almanyanın geçen asrın sonunda birliğini kurduktan sonra süratle sanayileşmesi de önemli rol oynamış, Almanyanın müstemlekeler elde etmesine bu iki devlet tarafından ortaya çıkardan maniler silâhlı çatışmayı bir türlü önliyememiştir.

Fransızlar bir çeyrek asır içinde iki defa vukubulan cihan harpleriyle gayrı âdil rekabet şartlarının harbi doğuran ana unsurlar olduklarını nihayet anladılar ve Almanyaya diğer Avrupa memleketlerinin başlıcalariyle âdil rekabet şartları temin eden bir zemin hazırladılar. Avrupa kömür ve çelik birliğini kurarak altı Avrupa memleketini birbirine bağladılar (Fransa, Almanya, İtalya, benelux memleketleri). Bu suretle Batı Avrupa memleketleri İktisadi bir temamiliğe doğru yürüdü. Bu defa Pariste ve Kolonyada karşılıklı olarak devam eden müzakereler ve bunlardan elde edilen neticeler aynı istikametteki gelişmenin bir tezahüründen başka bir şey değildir. Batı Avrupa potasında Fransız - Alman rekabetinin eritilmesi ve iki büyük milleti birbirine bağlıyan iktisadi bağların mevcudiyeti herhalde İkinci Cihan Harbi sonrasının en müsbet eserlerinden biridir.

Kanada

Uzun vadeli yatırımlar

Kanadada bir istatistik raporuna göre 1953 senesinde yabancı yatırımları 11.422 milyona baliğ olmaktadır. Yatırım yapan başlıca memleketler şunlardır:

Amerika Birleşik Devletler 8.838 milyon dolar,

İngiltere 2.005. milyon dolar,

Diğer memleketler 579 milyon dolar.

1952 senesi sonunda Amerikan yatırımları 5180 milyon dolardı, İngilterenin yatırımları ise 611 milyon dolara baliğ olmakta idi. 1951 senesinde Kanada sanayiinin yüzde otuz ikisi yabancılara aitti. Yabancıların hissesi 1939 da ise yüzde 38 idi.

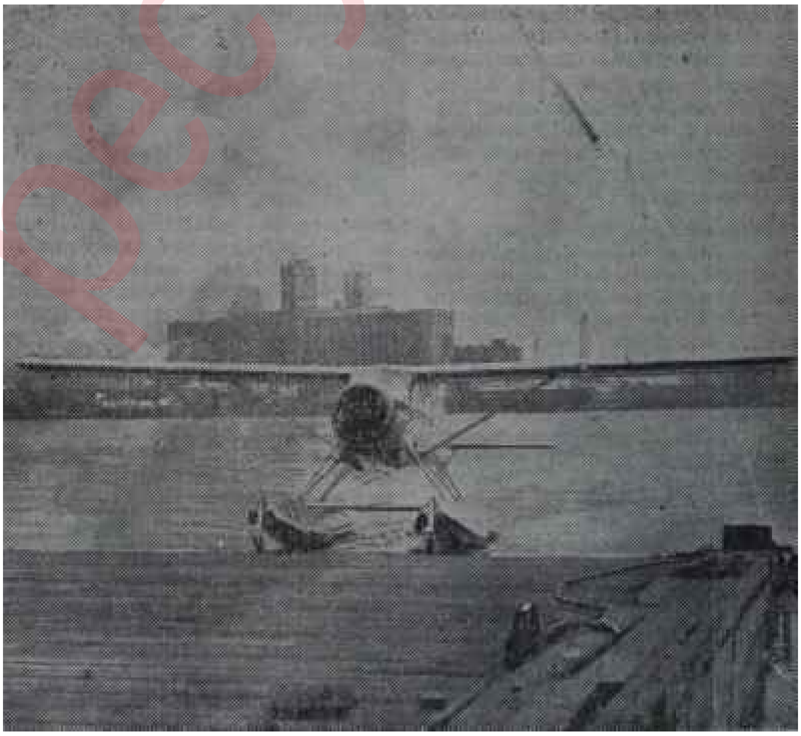
Kanadada yabancı yatırımların artması Kanadanın arzettiği yatırım imkanlarından, sanayi borçlarındaki artmada nisbî azalış ise yerli yatırım imkânlarının dış finansman kaynaklarından daha süratli gelişmiş olmasındandır.

Bizde ise, yabancı yatırımların artması için çok fazla çalışılmasına rağmen ayni noktada sekip duruyoruz. Bazı bazı bir kaç ecnebi firma, ki bunların pek çoğu Fransız, İtalyan ve Almanlara ait oluyor, memleketin şurasında burasında bir sermaye yatırımı için bize müracaatta bulunuyorlar.

Bunun yerine biz, eski fabrikaları bozup, traktör imal edebilecek hale getiriyoruz. İmkânsızlık ve yabancı yatırımın bu memlekete rağbet etmediğinin delili ve canlı misali bundadır. Çünkü yabancı bize sermaye yatırımına koşarak gelse idi, hiç düşünmeden ziraat memleketi Türkiyede bir traktör fabrikası kurmak için müracaatta bulunurdu.

Bu demektir ki, yabancı sermaye bizim memlekete o kadar koşar adım gelmekte değildir. Umduğumuz dağlara karlar yağdı.

Bize de Kanada.gibi yabancı sermaye akını başlasa, sanayi sahasındaki borçlar değil, tediye muvazenemizdeki karışıklık kendiliğinden düzelmiş olacaktır.

Kanadada sanayi bölgesi
Herkes yatırım yapıyor

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Beynelmilel temaslar

Franklin D. Roosevelt
Şimdi 1 numaralı suçlu

Yaftanın içyüzü

Geçen hafta içinde, dünyaya sanki bir atom veya hidrojen bombası düştü. Bilhassa siyasî çevreler o kadar telâşlandılar. Bu telâş, elân devam etmektedir. Zira Amerika hükümeti, İngilterenin muhalefetine rağmen, meşhur Yalta konferansının zabıtlarını neşretmiştir. Bu suretle, İkinci Dünya Harbinin sonlarına doğru Roosevelt, Stalin ve Churchill arasında cereyan eden harp sonu dünyasına şekil veren görüşmeler açıklanmış bulunuyor.

1944 senesinde Üç Büyükler Kırımda toplanıyor ve zaferin yakın bulunduğunu görerek harp sonrası meselelerini ele alıyorlardı. Konferansın kararları bir kaç gün sonra bir tebliğ ile bildiriliyor, fakat fazla tafsilât verilmiyordu. O yandan bu yana dünya basınında Yalta görüşmeleri hakkında türlü malûmat neşredilmiş, orada bulunanlardan bazıları da hatıralarında veya türlü vesilelerle verdikleri beyanatta bazı suları ifşa etmişlerdi. Her halde, Üç Büyük'ün durumu gayet sarih şekilde biliniyordu. Stalin, Rusyanın klâsik emellerini gerçekleştirmek gayesindedir ve her şeyden evvel onu düşünmektedir. Harp sonrası dünyasında küçüklere söz hakkının verilmesini istememektedir. İki tane Büyük vardır: Rusya ve Amerika Bir de onlara yakın durumda: İngiltere, Stalin, bunların haricindeki bütün devletlerin mukadderatını elinde tuttuğuna kanidir ve öyle konuşmaktadır. Kızıl lider plânını yapmış, kendisine bir nüfuz bölgesi ayırmıştır. Simdi onu, ortaklarına kabul ettirmekle meşguldür. Roosevelt, Avrupadaki kadar Asyadaki harbi de düşünmektedir. Almanya teslim olmak üzeredir ama Japonya henüz eğilmemiştir. Batılıların Ruslara ihtiyaçları vardır. Rusya Uzak Doğuda harbe girdiği takdirde, orada daha az Amerikan evlâdı Ölecektir. Bunun için, Staline taviz vermekte mahzur yoktur. Bir defa faşistler yok edilsin, ondan sonra Rusya mütecaviz emeller beslerse, bir çare bulunabilir. Evvelâ, en acil tehlike bertaraf edilmeli. Churchill Staline emniyet etmemektedir. Onun için Rusyanın konferansta Roosevelte kabul ettirebileceği meseleleri münakaşa mevzuu yapmaktadır. Avrupanın nüfuz sahalarına ayrılması sırasında Yunanistan ve Yugoslavyayı Batılılara ayırmak, Fransızları Almanyanın işgaline iştirak ettirmek, Almanyanın da Rusların istediği gibi bir ziraat memleketi haline getirmemek gayretindedir.

Bunlar, bilinmiyen şeyler değildi. Bilinen başka bir şey de üç liderin, kendilerinde dünyanın mukadderatını başkalarını kaale almaksızın tayin etmek selâhiyetini tevehhüm ettikleri idi. Şimdi neşredilen zabıtlar, bu hususları adeta resmen ortaya koymaktadır.

Zabıtlar nasıl neşredildi?

Geçen salı günü öğleden sonra telefonda bir ses, İngiliz Başvekili Sir Winston Churchill'e Yalta konferansı zabıtlarının gazetecilerin eline geçmiş bulunduğunu haber veriyor ve bunların neşredilmesi için Kraliçenin hükümetinin müsaadesini istiyordu. Sesin sahibi, John Foster Dulles idi. Amerika Dışişleri Bakanı telâşlıydı. Yahut, öyle görünüyordu. İfadesine göre New-York Times zabıtların bir suretini ele geçirmişti ve bunları neşre hazırlanıyordu. Amerika hükümeti daha erken davranmalı ve resmen açıklama yapmalıydı. Yoksa bir takım yanlışlıklar vukua gelebilirdi.

Amerika, zabıtları neşretmek arzusunu İngiltereye daha evvel de haber vermişti. Fakat İngiliz hükümeti buna şiddetle karşı koymuştu. Gizli cereyan eden bir konferansta söylenilenlerin yayınlanması türlü tefsir - lere yol açabilirdi. Hem bu usul kabul edilirse bundan böyle hiç bir siyasi şahsiyet beynelmilel müzakerelerde fikrini çekinmeksizin ifade edemezdi. Nihayet Churchill herkesten iyi bilmekteydi ki konuşulanların içinde mutlaka mahrem kalması gereken hususat vardı. Hayır, zabıtlar neşredilmemeliydi.

John Foster Dulles İngiltere Başvekiline son defa telefon ettiği sırada, yani bir gazetecinin zabıtların suretini ele geçirdiğini bildirdiğinde hükümetler arasında müzakere devam etmekteydi. İngilterenin rıza göstermesi de pek az muhtemeldi. Fakat şimdi, bir emrivaki karşısında bulunuyordu. New-York Times, zabıtları neşredecekti. O halde, Amerika hükümeti daha evvel davranmalıydı.

Hakikaten gazetenin Washington muhabiri James Reston, zabıtları 24 saat evvel almıştı. Nereden? New-York Times, "hususi bir kaynak" diyordu. James Reston zabıtları almıştı ve gazetenin hususi hattiyle bunları New-York'a veriyordu. Hattâ hususi hat kifayet etmediğinden - metin 550 bin kelime tutuyordu - umumi hat da kiralanmıştı. Fakat New-York'taki merkez binasında bulunan başka gazete muhabirleri faaliyetten şüpheye düşmüşlerdi. Derhal tahkikata geçmişler ve vaziyeti anlamışlardı. Bunlardan Chicago Tribune, masrafları paylaşmak ve New-York Times'e ayrıca büyük bir para ödemek suretiyle zabıtları aynı zamanda neşretmek hakkım satın almak istemiş, fakat gazete buna yanaşmamıştı. Bunun üzerine Chicago Tribune, Kongre azaları nezdinde teşebbüse geçmiş, durumu onlara ifşa ederek zabıtların kendisine de verilmesini istemiştir. Mesele böylece ortaya çıkınca Dışişleri Bakanlığı son derece müşkül mevkide kalmış ve bir sureti de Chicago Tribune'a vermek zorunda kalmıştır. Fakat diğer gazete muhabirleri de derhal harekete geçerek Dışişleri Bakanlığını sıkıştırmaya başlamışlardır. İşte Dulles, Churchill'e bu sırada telefon ederek İngiltere hükümetinin mutabakatını istemiştir. Amerika Dışişleri Bakanı zabıtların ne olursa olsun gazeteler tarafından neşrolunacağını da sözlerine ilâve etmiştir.

Bunun üzerine Churchill, istemeye istemeye mutabakatını vermek zorunda kalmıştır. Amerika Dışişleri Bakanlığı da Washington saatiyle 17,30 da gazetecilere birer suret vermiştir. Saat 19,30 da New-York Herald Tribune bunların geniş bir hülâsasiyle satışa çıkıyordu. Bir saat son-

Sir Winston Churchill
Gevezeliğim cezası

ra ise New-York Times, zabıtların tamamını veriyordu. Sır ifşa olunmuştu.

Yeni bir şey yok

Aslına bakılırsa zabıtlar, konferansın umumi havası hakkında yeni bir şey öğretmiyordu. Alâka uyandırıcı taraf, daha ziyade teferruat tarafıydı. Stalin şu meselede şöyle demiş, Roosevelt bu meselede böyle demiş, Churchill'in itirazı şuymuş.. Yoksa Yalta konferansında alman kararların esası ile müzakerelerin havası tamamiyle malûmdu ve Amerika Cumhurbaşkanının Rusyayı Uzak Doğuda harbe sokabilmek için Staline bir araba dolusu taviz verdiği, bu tavizleri Churchill'in mümkün mertebe önlemeye çalıştığı hiç kimsenin meçhulü değildi. Hattâ Roosevelt'in bu tavizleri - evet, biraz da Amerikalılara has idealizm ve safdillikle ama, daha ziyade - en aktüel tehlikeyi önlemek için verdiği de biliniyordu. Tehlike bertaraf edildikten sonra, tavizler geri alınabilirdi.

Buna rağmen, Amerikan hükümetinin arzuladığı gibi mesele bütün dünyada derin akisler yaratmaktan geri kalmadı. Bilhassa zabıtların yayınlanmasındaki "alameriken" usul alâkayı hadisenin üzerine daha fazla çekiyordu. Churchill Avam Kamarasındaki müzakerelerde zabıtların neşrini beğenmediğini, zaten bu zabıtların taraflarca üzerlerinde mutabık kaimmiş zabıtlar olmadığını, resmi mahiyet taşımadıklarını bildirdi.

Asıl gaye

Amerika Dışişleri Bakanlığından zabıt suretinin New-York Times muhabiri James Reston'un eline Amerika hükümetinin müsamahası olmadan geçtiğini kabul etmek son derece zordur. Gerçi Amerika bu gibi. gazetecilik hadiselerinin vukua geldiği memlekettir. Ama ne de olsa, bu ehemmiyette bir "sızma" nın imkânı yoktur. Zaten Amerikan hükümetinin de zabıtların neşri için İngilterenin mutabakatını istediği biliniyordu. Sızma, bir emrivâki yerine geçmiştir. Zabıtların neşrinden sonra Eisenhower de hadiseden haberdar olmadığını söylemiş ve bunun sadece Dışişleri Bakanlığını alâkadar ettiğini ileri sürmüştür. Tabii buna inanmak o kadar kolay değildir.

Amerika hükümeti, zabıtları niçin yayınlamak istiyordu? İki büyük sebepten. Evvelâ, seçimler yaklaşıyordu. Demokratları müşkül mevkide bırakmak, Cumhuriyetçilerin vaziyetini kolaylaştırıyordu. Hakikaten şimdi Demokrat Roosevelt, dünyayı Staline peşkeş çekmiş adam mevkiine düşmüştür. O zamanki şartlar tamamiyle değişmiş bulunduğundan, hareketinin hakiki saikleri de anlaşılamamaktadır. Amerikan vatandaşlarının, bundan hoşlanmıyacakları muhakkaktır. Bu, seçim kampanyasında hükümetin çok işine yarıyacaktır.

Bundan başka, Ruslarla müzakereye girişilmesi lehinde son zamanlarda bilhassa Batı Avrupada bir cereyan baş göstermiştir. Gerek İngilterede, gerek Fransada, gerek Almanyada Rusyanın iyi niyetine güvenilebileceğini iddia edenler çoğalmaktadır. Bunlar, Almanyanın silâhlandırılmasından vaz geçildiği takdirde Sovyetlerle anlaşmanın mümkün olacağı kanaatini müdafaa etmektedirler. Yalta konferansının zabıtları, Kremi inin hakiki niyetleri hakkında umumi efkârı son derece 1-yi tenvir etmektedir. Rusların istedikleri dünya hakimiyetidir. Ruslar, küçük milletlerin haklarının hiç ka-

Lavrenti Beria
Stalinle beraber gitti .

ele alınmamasını doğru bulmaktadırlar. Büyükler karar vermeli, küçükler buna uymalıdır. O kadar!

Şimdi, Büyükler yeniden toplanırlarsa Rusların Stalinin arzularını tekrarlıyacaklarından zerre kadar şüphe edilmemelidir. Zabıtlar, meselâ Fransa hakkında Stalinin kullandığı küçültücü dili göstermektedir. Fransa hâlâ, müzakere açılmasına taraftar mıdır? Aynı şekilde Almanya üzerindeki Rus emelleri de zabıtlardan iyice anlaşılmaktadır. Nihayet Rusyanın Kuriller ve Sakhalin hakkındaki niyeti de Japonyanın gözünü açacak mahiyettedir. Yalta konferansında Amerika ve İngiltere, harp zaruretleri dolayısiyle tavizler vermek zorunda kalmışlar ve iyi niyetlerinin cezasını pek pahalı şekilde ödemişlerdir. Kremlin, emperyalist duygular beslemektedir ve eğer bunları gerçekleştiremiyorsa Batılıların enerjik reaksiyonu sayesindedir.

Ya öteki konferanslar?

Şimdi, ortada başka bir mesele mevcuttur. Amerika hükümeti Potsdam konferansının zabıtlarını da neşretmek arzusundadır. Buna İngiltere, daha da şiddetli şekilde muhalefetini bildirmiştir. Bilindiği gibi Potsdam Üç Büyüklerin son defa yaptıkları toplantıdır ve o konferansta bilhassa Almanya meseleleri bahis mevzuu edilmiştir. Truman da Staline atom bombasından üstü kapalı şekilde o toplantıda bahsetmiş, fakat Rus diktatör fazla ehemmiyet vermemiştir. Görüşmelerin zabıtları, gene teferrüat üzerinde hayli alâka uyandıracak malûmat verecektir. Potsdam'dan sonra mesele Tahran veya Kazablanka ve Kahire konferanslarının zabıtlarının da neşri kuvvetle muhtemeldir. İngilterenin itirazlarının da pek tesirli olacağına inanmak güçtür. Zira, zabıtlar gene bir gazeteciye "sızarsa", Churchill için mutabakatım bildirmekten başka yapacak şey kalmaz..

Türkîyenin durumu

Zabıtlar, zaten bilindiği üzere, Yaltada Türkiyenin de pazarlık konusu yapıldığını göstermektedir. Stalin "Türkiyenin, Rusyanın boğazına sarılmış olduğu bir durumu kabul etmek imkânsızdır" demiş, Montreux mukavelenamesinin tadilini istemiştir. Bu teklife Roosevelt ve Churchill itiraz etmemişlerdir. Hatta Stalini haklı bile bulmuşlardır. Boğazlar, kati bir karar alınmamakla beraber batılıların Rusyaya verdikleri tavizlerden birini teşkil etmiştir. Fakat daha sonra, 1946 da Rusya Boğazlarda üs kurmak hususunda ısrar ettiği ve Türkiye son derece enerjik bir şekilde bunu reddettiğinde Amerika memleketimizin yardımına koşmuş, İngiltere de müzahir olmuştur. Bu da göstermiştir ki milletlerin malları, öyle istenildiği gibi ona buna dağıtılamaz, üzerlerinde tavizler verilemez.

Simdi, batılılarla Rusya arasında yeni bir konferansın aktedilmesinin bahis mevzuu olduğu sırada Türkiyeye temin edilmelidir ki Türk toprakları pazarlığa girmiyecektir. AKİS, daha bundan üç hafta evvel Amerika Dışişleri Bakanının "Rus halkının millî ve meşru hakları" ndan bahsetmesi karşısında, Churchill'in de Avam Kamarasında bu tezi desteklemesi üzerine hükümetimizin müttefiklerinden sarih malûmat istemesi lüzumunu hatırlatmıştı. Amerika ve İngitere "Rus milletinin hakkı" ndan ne anlıyor? Zira şimdi Yalta konferansının zabıtları da gayet iyi anlatmaktadır ki komünist liderlere kalırsa, bunların arasına Boğazlar da girmektedir.

Nitekim Türk hükümeti, zabıtlar karşısında aksülâmel göstermiş ve mesele Amerika elçisi ile Başbakanımız arasında bahis konusu olmuş, büyükelçi istenilen teminatı vermiştir. Gerçi Batılılar ile Rusya arasın-

da yeni bir Yalta pek muhtemel değildir ama, bizim uyanık durmamızda büyük faydalar vardır.

Diplomaside kapanan devir

Yalta konferansı zabıtlarının, konferanstan hemen 10 sene sonra nesri, Potsdam zabıtlarının da neşredilmek üzere bulunması diplomaside uzun bir devri kapamaktadır. Bu, "gizli konferanslar" devridir. Hakikaten İinci Dünya Harbi sonrasına kadar pek çok mesele kapalı kapılar arkasında, liderlerin birbirlerine gizli vaadlerde bulunmaları, tavizler vermeleri ile halledilmiştir. Milletler, görüşülenlerden haberdar edilmemişlerdir. Rusyanın hâlâ bu niyette olduğu, Batılılarla bir masa başına oturup karşılıklı tavizler yoluyla davaları çözmek istediği biliniyordu. Şimdi, pek az diplomat böyle bir şey yapmaya cesaret edecektir. Zira bir kaç ene sonra şartlar değişince, diplomatlar hakikaten pek müşkül mevkide kalmakta ve bazan ihanet etmiş oldukları intibaı doğmaktadır. Nitekim Yalta konferansı zabıtlarının nesrini müteakip Madam Roosevelt:

"— Kocam sağ olsaydı, bu zabıtların neşrine katiyyen müsaade etmezdi" demiştir.

Eğer konferansların zabıtlarını neşretmek bu suretle âdet olursa, ortaya başka bir mahzur sıkmaktadır. Devlet adamları toplantıları propaganda sahası haline getirecekler ve hakiki niyetlerini, fikirlerini izhardan ziyade adam kandırmaya bakacaklar ve bir demagoji yarısına gireceklerdir. İngiltereyi ve Churchill'i endişeye düşüren, Potsdam konferansı zabıtlarının da açıklanmasına karşı harekete geçiren işte bu endişedir.

İngiltere

Bevan'ın sonu

İşçi Partisinin sakin halli lideri Mr. Clement Attlee, enerjik bir tavırla:

"— Evet!" dedi.

Hadise Londrada Avam Kamarasının 14 numaralı komisyon odasında cereyan ediyordu. 14 numaralı odada İşçi partisinin Meclis gurubu toplantı halindeydi ve solcu lider Aneurin Bevan'ın durumu görüşülüyordu. Bevan'ın guruptan ihracı için bir takrir vardı. Başka bir takrir ise işçi mebusun guruptan ihraç edilmeyip, sadece hareketinin takbih olunmasını teklif ediyordu. Müzakereler son derece hararetli geçiyor ve hatiplerin pek çoğu eski Sağlık Bakanına hücum ediyorlardı. Bevan, mütemadi hücumları ile parti içinde vahdeti sarsıyor, seçimle iş başına gelmiş liderlere karşı isyan çıkartıyor, partinin politikasına zarar veriyordu. Hemen herkes bunda mutabıktı. Ancak ihraç gibi sert bir karar alınmalımıydı? Bevan'ın da taraftarları, vardı ve onlar fena halde kırılacaklardı.

şste bu sırada Güney Coventry milletvekili Mise Elaine Burton ortaya çok mühim bir sual attı. Hazır bulunanlar şu hususu iyice anlamalıydılar: simdi yapacakları bir yanda Mr. Attlee ve "Gölgeden kabine, diğer taraftan Mr. Bevan arasında bir tercih miydi? Yani, eğer Mr. Bevan Meclis gurubunda kalırsa Mr. Attlee ve İşçi Partisinin hükümeti tenkid ile vazifeli "Gölgeden kabine" si azaları istifa mı edeceklerdi? Mr. Attlee bu suale son derece ciddi bir tavırla:

"— Evet!" dedi.

Yapacak başka bir şey yoktu.

Hakikaten, "sadece takbih" teklifi 124 e karsı 188 ile reddedildi. Aradaki çok ufak fark, tartışmanın ne kadar hararetli olduğunu ispat etmektedir. Buna mukabil, Parti gurubundan ihraç 112 ye karsı 141 ile kabul edildi. Ekseriyeti 29 rey sağlamıştı. Halbuki bir gün evvel gurup idarecileri en aşağı 60 kişilik bir ekseriyet temin edeceklerini hesaplıyorlardı. Milletvekilleri, daha munis davranmışlardı. 60 kişilik ekseriyet, çekimserlerin çok olacağı tezine dayanıyordu. Ancak çekimserlerin sayısı o kadar yüksek olmamıştı.

Mr. Bevan müdafaası sırasında enerjik davranmış, yarım saat kadar konuşmuştu. Fakat sesi, mutaddan sakindi. Tam 45 sene müddetle İşçi partisi içindeki mücadelelerini anlatmış, partiye ve davaya bağlılığını belirtmiş, Mr. Attlee'ye karsı bir harekette bulunduğu, onun liderliğini münakaşa ettiği ithamlarını reddetmişti. Buna mukabil rakibi Mr. Gaitskell'e şiddetle hücum etmiş ve kendisini münakaşayı Parlâmentonun hudutları dışına çıkarmakla itham etmişti. Bevan'ın hücum ettiği bir başka şahıs Belper milletvekili Mr. George Brown olmuştur. Solcu liderin iddiasına göre Mr. Brown daha 1947 de Mr. Attlee'nin zayıf bir lider olduğunu söylemiş ve onu devirip yerine Mr. Bevin'i getirmeye çalışmıştır. Mr. Bevan, sözlerinin sonunda kendisini partiden ihraç etmenin "siyasi bir cinayet" olduğunu söylemiştir. Habitin konuşması, milletvekilerini heyecanlandırmıştır.

Mr. Brown kendisini müdafaa etmiş, 1947 deki hareketinin tamamiyle parti disiplini içinde yer alan bir hareket olduğunu bir haklan kullanılmasından ibaret bulunduğunu bildirmiştir. Mr. Attlee'ye o tarihten beri muarız olmadığını da Mr. Brown sözlerine ilave etmiştir.

Fakat Mr. Bevan'a en ziyade zarar veren konuşmalardan biri Miss Bacon'un konuşması olmuştur. Miss Bacon, Mr. Bevan'dan 1947 senesinde kendisine Mr. Attlee'yi devirip yerine Mr. Bevin'i getirmek için işbirliği teklif edip etmediğini sormuş, Mr. Bevan ise bunun adi bir yalan olduğunu söylemiştir.

Rey verme faslına geçince 291 işçi milletvekilinden sadece 23 tanesinin muhtelif sebeplerle toplantıda bulunmadığı görülmüştür. Görüşmelere riyaset eden Mr. Attlee ise rey kullanmamıştır. Ana meselede, yani Mr. Bevan'ın ihracı meselesinde çekimser kalanlar 9 kişiden ibaret olmuştur. Bu da hadiseye İşçi partisi içinde verilen büyük ehemmiyeti göstermektedir.

Partiden de mi ihraç

Şu satırlar yazıldığı sırada Londrada, Thames nehri civarındaki Transport House'un bir odasında İşçi partisinin İcra Komitesi Mr. Bevan hakkında bir karar almakla meşguldür. Mr. Bevan geçen hafta sadece partinin Meclis gurubundan ihraç edilmişti. O zamandan bu yana sifatı "müstakil sosyalist milletvekili" dir. Gurubun kararı İcra Komitesine havale edilmiştir. İcra komitesinde bar zı azaların Mr. Bevan'ın partiden da atılman için takrir verdikleri bilinmektedir. Müzakereler başlamadan evvel umumi kanaat solcu liderin partiden de çıkarılması için İcra Komitesinin bir karar alacağı merkezinde bulunuyordu. O takdirde Mr. Bevan'a bir tek çıkar yol kalmaktadır: Partinin Margate'de yapacağı yıllık konferansına başvurmak. Mr. Bevan konferansta bulunmak hakkına sahip olmıyacaktır, fakat müracaat edebilecektir. Konferans, yani umumi heyet, icra komitesinin kararını iptal etmek hakkına sahiptir. Bunun bir emsali vardır, böyle Ur hadise Sir Stafford Cripps'in başına gelmiştir.

Mr. Bevan'ı işçi partisinin en kuvvetli unsurları olan sendikalar tutmamaktadır. Buna mukabil partiye sendikaların dışından katılanlar solcu lideri desteklemektedirler. Hakikaten Mr. Bevan, müzakerelerin Avam Kamarasının 14 numaralı odasında devam ettiği sırada 50 ye yakın telgraf almıştır. Seçim dairesindeki işçi partisi teşkilâtı da kendisine sempatisini yollamış ve tuttuğu yolda azimle yürümesini tavsiye etmiştir.

Hadise, İşçi partisine kuvvet mi vermektedir, yoksa onu zayıflatmakta mıdır? Mesele tamamiyle çözülmüş değildir. Bir çok kimse, en mühim şeyin birlik olduğunu söylemekte ve Mr. Bevan'ın ayırıcı politikasının zararlı olduğunu bildirmektedir. Buna mukabil bizzat Meclis gurubunda reylerin bu kadar dağılmış olması ve aradaki farkın 29 dan ibaret bulunması Mr. Bevan'ın tezlerinin pek çok kimse tarafından desteklendiğinin delili sayılmaktadır. İngilterede seçimlere gidilmek üzere bulunulduğu bir sırada verilen bu cesur karar halen münakaşa mevzuudur.

Şimdi Sir Winston Churchill'in rakip partinin bu vaziyetinden istifade ederek seçimleri yemleme kararım hemen verip vermiyeceği suali hatıra gelmektedir. Seçimleri yemleme kararı, Bevan'ın ihracının bir zaaf alâmeti sayıldığını gösterecektir. Zira Sir Winston fırsatları kaçıran bir adam değildir.

Avusturya

Artık yeter!

Bir çok lâf söylenmişti. Ama bunlar, bir tek cümlede izah olunabilirdi. Avusturya başbakanı Julius Raab:

"— 13 Mart 1938 den beri çektiklerimiz yeter" diyordu.

13 Mart 1838, Hitler ordularının Viyanaya girdikleri tarihti. Avusturya o zamandan beri fiilen işgal altındaydı. Bütün harp yılları boyunca memleketi Almanlar idare etmişler ve Avusturya toprakları, harbe olmasa bile kanlı facialara sahne olmuştu. Almanyanın yenilmesini takiben ise dört müttefik: Amerika, Rusya, İngiltere ve Fransa Avusturyada **bir** işgal bölgesine sahip olmuştu. Bu durum hâlâ devam ediyordu. Viyana bile dörde ayrılmış vaziyetteydi. Gerçi Avusturya ile barışın aktedilmesi için dörtlü birçok konferans toplanmıştı. Fakat bunların hiç birinde taraflar tam bir anlaşmaya varamamışlar, bu yüzden sulh imzalanamamış, işgal kuvvetleri de çekilip gitmemişti. Müzakerelerin aksamasında en büyük âmil tabii Rusya idi. Şimdi Avusturya başvekili Raab, işgal kuvvetlerinin gitmesini bir defa daha ve alenen talep ediyordu.

Sovyetlerin Dışişleri bakam Molotof bir teklifte bulunmuş, Avusturya hudutlarının garanti edilmesini istemişti. Molotof, yeni bir Anşlus'a karşı da tedbir alınmasına taraftardı. Raab, işte Sovyet liderinin o nutku üzerine konuşuyor ve Avusturyanın 1938 den beri çektiklerim acıklı bir lisanla anlatıyordu. Hitlerin Viyanaya girmesinden beri Avusturya rahat yüzü görmemişti. Hudutların garantisi, sulh andlaşmasının gerçekleşmesini kolaylaştıracaktı. Dörtler yeniden toplanmalı ve bu konferansa Avusturya da iştirak etmeliydi. O takdirde belki bir anlaşma zemini bulmak kabil olurdu.

Rusya niçin çekilmiyor

Sovyetlerin 1945 den beri Avusturya ile barış andlaşmasının imzalanmasına mani olmaları boşuna değildir. Gerçi bütün müzakerelerde Ruslar türlü sebepler bulmuşlardır. Ama aslında **iki** mühim sebep, Avusturya barış andlaşmasının akdini adeta imkânsız kılmaktadır. Halen Rusların Avusturyada asker bulundurması tamamen hukukîdir ve bir takım andlaşmaların neticesidir. Nitekim diğer üç batılı memleket de Avusturyada asker bulundurmaktadır. Fakat asker bulunduran her devlet bu kıtalarla anavatan arasındaki irtibatın emniyetini bizzat tekeffül etmektedir. İşte bu maddeye dayanaraktır ki Ruslar Orta Avrupada asker bulundurmaktadırlar. Yani Rumanyadaki, Macaristandaki, hattâ Çekoslovakyadaki rus askerlerin esbabı mucibesi veya sebebi hikmeti Sovyet hükümetinin Avusturyada asker tutmak hakkına haiz olmasıdır. Avusturya ile barış andlaşması imzalandığı gün öteki Avrupa memleketlerindeki rus kıtalarının mevcudiyetini haklı gösterecek hiç bir hukukî sebep kalmıyacaktır. Bu bakımdan ruslar, Avusturyadan askerlerini çekmeğe mecbur kalmak istememektedirler. Aksi halde, batılılar kendisinden Rumanya, Çekoslovakya ve Macaristandaki kıtalarını da geri almasını talep edebilir ve bu talep karşısında Rusya hiç bir şey söyliyemez. Bu, birinci ve en mühim sebeptir.

Bunun yanında, bazı Alman malları vardır. Yalnız bu malların Alman mı, yoksa Avusturya malı mı olduğu hususunda tereddütler mevcuttur. Şöyle ki: Almanlar Avusturyayı işgal ettiklerinde bir çok şeyi, bu arada şirketleri Almanlaştırmışlardır. Bu hal, harbin sonuna kadar böylece devam edip gitmiştir. Bunların başında petrol şirketi ile Tuna üzerinde sefer yapan gemilerin bağlı bulunduğu şirket gelmektedir. Ruslar bunları Alman malı saymakta ve tazminat olarak talep etmektedirler. Buna mukabil Avusturyalılar ve batılılar aksi tezi savunmakta, şirketlerin aslında Avusturyaya ait olduğunu söylemekte, bu yüzden Rusların hak iddia edemiyeceklerini söylemektedir. Sovyetler de bunu bilmiyor değildirler ama, işte işlerine öyle söylemek gelmektedir. Bu suretle barış andlaşmasının imzalanmasını, bilhassa yukardaki sebep dolayısiyle güçleştirmeye, hattâ imkânsızlaştırmaya çalışmaktadırlar. Dörtlerin Pariste bir ara tam üç ay Avusturya meselesini müzakere ettiklerini, fakat en sonda hiç bir anlaşmaya varamaksızın dağıldıklarını hatırlamak - Pembe Saray müzakereleri - Rusların kötü niyetini görmeye yeter de artar bile...

Şimdi, başbakan Julius Raab'ın yeni müdahalesi bir tesir yapacak mıdır? Ruslar ezeli itirazlarını geri alacaklar mıdır? Avusturyalı devlet adamının başlıca isteği müttefiklerin - sabık müttefiklerin - Avusturya meselesini müstakil bir mesele addetmeleri ve Almanya davasına bağlamamalarıdır. Eğer Dörtler Avusturyayı, muallakta duran öteki meselelerden ayırırlarsa barış andlaşmasının imzalanmasına mani kalmıyacaktır. Zira dört devlet memleketin hudutlarım garanti ettikleri takdirde yeni bir Anşlus bahis mevzuu olamıyacaktır. Zaten Almanya da henüz bir Anşlus düşünecek vaziyetten pek uzak bulunmaktadır.

Buna rağmen Rusların böyle bir iyi niyet göstermelerini beklemek pek çok kimse için fazla safdillik sayılmaktadır. Bu yüzden Raab'ın teklifinin havada kalması ve Avusturyanın işgalden kurtulmak için bütün meselelerin hallini beklemesi kuvvetle muhtemeldir.

K A D I N

Aile

Psikolog karısının tavsiyeleri

Hayatta muvaffak olmuş bir erkeğin, meşhur psikolog Dale Carnegie'nin karısı Dorothy Carnegie evli kadınlara mühim ifşaatta bulunarak, hayatta muvaffak olmak için kuvvetli cinsin lâtif cinse muhtaç olduğunu bildiren bir kitap yazmıştır.

"Bugün âşık olmak birbirinin gözlerinin içine bakmak değil, birbiri ile aynı istikamete doğru bakmasını bilmektir".

İşte Dorothy Carnegie'nin kitabını hülâsa eden formül. Çünkü aile hayatı yalnız hissi hayattaki muvaffakiyete değil, aynı zamanda sosyal hayattaki muvaffakiyete de bağlıdır. Zeki bir kadın, her şeyden evvel kocasının iş ortağıdır. Onu yükseltmeye çalışır; sevmek, yardım etmekledir.

Kitabında, kocalara ne şekilde yardım edilebileceğini açıklayan Dorothy Carnegie şu mühim nokta üzerinde durmayı da ihmal etmiyor: "Zannedilmesin ki, ailenin ahenkli bir şekilde devam etmesinde yalnız kadının rolü vardır demek istiyorum. Bu mevzuda erkeklerin, kadınlar kadar mesul olduğu muhakkaktır. Yalnız ben, tecrübelerime de dayanarak, kadınlara kendi vazifelerimizden bahsedeceğim."

Her kadın kocasının hayat arkadaşı olduğu kadar onun iş ortağı da olmalıdır. "İş ortağı" kelimelerinden kadınların, muhakkak kocaları ile aynı işte, faal olarak çalışmaları mânası çıkarılmamalıdır. Çünkü bir kadın kocasına çok muhtelif şekillerde yardım edebilir.. Evinde oturarak, tamamiyle kadın kalarak da bu işi başarabilir; onun kâtibesi olarak da..

Henry Ford

Bir tekerleği karısı

Kocanın yardımcısı

Erkekler, hatta en zekileri bile, her zaman, her şeyi vuzuhla göremezler.. Meslek seçerken veya mühim bir karar verirken ekseriya tereddüde düşer, bocalarlar.. Bir kadının ilk yapacağı şey, kocasının hayatta ne yapmak istediğini iyice anlamak ve ona bir gaye aşılamaktır. Aşk daima kör olmaz ve ekseriya kadınlar kocalarının istidatlarını ve zayıf taraflarını onlardan çok daha iyi anlarlar.. Karı-koca anlaşarak, hayatta kendilerine bir istikamet tayin ederler ve kadın bundan sonra erkeğin bütün gayretlerini paylaşır. Aynı gayeyi gütmek bile beraber birşeyler yapmak değil midir? Bu gaye, isterse bir dükkân kiralamak, bir çiftlik işletmek veya mühim bir mevki işgal etmek olsun.. Beraber çalıştıkça, zafer sizindir. Zeki bir genç kadın, kocasının muvaffak olabilmesi için elzem olan zararsız ve hudutlu bir hırsı ona aşılamasını bilecektir. Tarih, karılarının gayreti ile yükselen büyük adamlarla doludur.. Fakat tarihe ne hacet? İşte sizin sokakta, ufak bir kebapçı dükkânı açarak isini günden güne büyüten, bugün şehrin en büyük lokantalarına sahip olan Mehmet efendi. Karısı hâlâ lokantanın mutfaklarını kontrol ediyor..

Geçen asrın sonunda, Amerikadaki elektrik şirketlerinden birinde, az maaşla çalışan bir genç mühendis vardı.. Komşuları ona "sapık delikanlı" diyorlardı; çünkü o her gece, birkaç saatini evinin yanındaki hangarda acayip bir makine yapmakla geçirirdi. Yalnız karısı ona inanmıştı. Bulaşığını bitirir bitirmez o da hangara koşar ve en soğuk günlerde bile, kocasına ışık tutardı. Kocası ona "benim inanç menbaım" derdi. 3 sene süren çetin bir çalışmadan sonra, bir gün Henry Ford, karısını yanma alarak, atsız yürüyen o acayip makinesi ile, şaşkın komşuların önünden geçti. Ve böylece Henri Ford otomobilin babası oldu; fakat unutmamalı ki onun anası da "inanç menbaı" dır.

50 sene sonra, büyük "Henry Ford" a bir daha yeryüzüne geldiği takdirde, ne olmak istediği sorulunca, o kısaca: "Karımın yanında olayım da ne olursam olayım" demişti, çünkü o takdirde ne iş yaparsa yapsın muvaffak olacağını biliyordu.

1. Kocanıza cesaret veriniz.

Aynı inşaatta çalışan birkaç ameleye ne yaptıklarını sorarsanız kimisi "tuğlaları üst üste diziyorum" der, kimisi de "ben bir apartman, bir cami, bir ev yapıyorum" diye cevap verir..

Dale Carnegie

Karısı da psikolog çıktı

İnsanlar ekmek parası kazanmak için iş yaparlar, fakat her işin cazip ve güzel bir tarafı vardır ve her işi yaparken, insanlar aynı zamanda cemiyete hizmet ederler. Bir erkeğe basit bir iş yaptığını ima etmeyiniz. Bilâkis onu güzel, faydalı bir vazife yaptığına inandırınız. Ne yaptığını bilmek, muvaffak olmaya azmetmek çok iyi bir şeydir. Fakat buna bir parçacık heves ve aşk ilâve edilecek olursa, hayat muharebesi kazanılmış demektir.

Her insan zaman zaman kendisinden şüphe eder, yalnız budalalar daima kendilerine inanırlar. Kocanıza cesaret veriniz, size minnettar olacaktır. *

2. Kocanız konuşurken onu dinleyiniz.

Dinlemesini bilmek, zannedildiği kadar kolay birşey değildir ve bu çok mühimdir.. Karılarının alâkasızlığı yüzünden dışarıda bir erkek, hattâ bazan bir kadın arkadaş arayan erkeklerin sayısı zannedildiğinden fazladır. Eve dönen bir erkeğin günlük hadiseleri anlatacak bir eş bulması çok mühimdir. Bu hadiseler bazan iyi, bazan fenadır.. Erkek sözünü bitirinceye kadar alâka ile dinlemek, sonra beraber sevinmek veya beraber bir çare aramak kadınları kocalarına çok yaklaştırır. Unutmamalı ki insanlar dert ortaklarına çok bağlanırlar.

S. Kocanıza hayranlığınızı ifade ediniz..

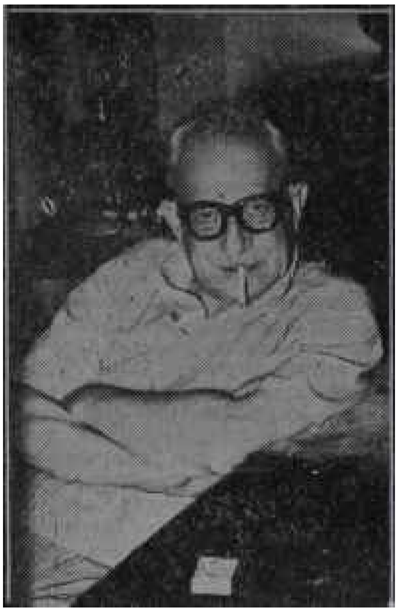
Kocasının arkadaşı, dert ortağı olmak çok iyi birşeydir, hele ona cesaret vermesini bilmek, kendi kendisinden şüphe etmesine mani olmak, onun işini, verdiği eseri takdir etmek fevkalâdedir. Fakat bütün bunlara i-

lâve edilecek bir şey vardır ki, bu da, onun şahsına karşı duyduğumuz hayranlıktır. Bütün kocalar birer Apollon değildir tabii, zaten çok güzel bir kocaya sahip olmak çok iyi bir şey de değildir. Fakat her koca, karısı tarafından beğenilmek ister. Şayet o güzel bir vücuda sahip değilse, ona güzel giyindiğini, fevkalâde kravatlar seçtiğini, çok tesir edici bir "ses" e malik olduğunu söyliyebilirsiniz.. Belki de onun bakışları zekidir veya kuvvetli bir "espri" si vardır. Ne olursa olsun, koca karısı tarafından beğenildiğini bilmeli. Zaten becerikli ve zevkli bir kadın, hiç de yakışıklı olmıyan kocasını, temiz ve itinalı, şık giyinmeye teşvik ederek onu, çirkinligi yüzünden, meclislerde duyabileceği aşağılık duygusundan kurtarabilir.. Tuhaf değil mi, beğenilmeyi kadınlar kadar erkekler de arzu eder.. Ve çirkin olmanın verdiği aşağılık duygusu ile hayatta muvaffak olamamış erkeklerin adedi zannedildiğinden çoktur. Karısının tatlı bir sözü ile evinden çıkan erkek, hayat mücadelesine atılırken, daha kuvvetlidir.. Halbuki akşam, misafirlerin yanında yaptığı bir şakanın isabetsizliği veya şapkasının çirkinliği, yeni kostümünün hataları kendisine bin defa tekrar edilmiş bir koca, daha işe başlarken bile, bir yorgunluk ve bedbinlik duyar.

Akıllıca tekrar edilmiş komplimanlara erkek önünde sonunda inanmaya başlar ve sırf bu inancı yüzünden hayatta daha çok muvaffak olur..

4. Kocanıza yardım ediniz.

Evde erkeklerin çalışmasına müsait bir hava hazırlamak, yukarda bahsedildiği şekilde onların iş hayatına manen iştirak etmek tatmin edici bir şeydir, fakat bazı kadınlar bununla iktifa etmiyerek kocalarının yükselmeleri için maddi yardımlarını da esirgememişlerdir ki bu fevkalâdedir. Tolstoi'un karısı onun "Harp ve Sulh" isimli eserini tan) yedi defa elle kopye etmiştir. Fransız yazarı Andrê Maurois, George Sand'ın hayatını yazarken, karısı yığınla mektup ve doküman okumuş, bunları sıralamış, kocası yeni yeni tashihler yaptıkça o bunları tam 5 defa temize çekmiştir..

Refik Halid Karay

Haz etmediği kadınları saydı

Kocalarının fazla çalıştıklarından şikâyet eden kadınlar, onlara ne şekilde yardım edebileceklerini düşünür ve böyle hareket ederlerse yavaş, yavaş bu işlerden kendileri de zevk duymaya başlıyacaklardır. Böylece, kocaları öldükten sonra bile, onun işini devam ettiren birçok kadınlar vardır.

S. Kocanızı mükemmelleştirin.

Ti azı erkekler, kendilerini işlerine o kadar vermişlerdir ki hu isin ve mesleklerinin haricinde, aktüaliteden, günün mevzuundan tamamiyle bihaberdirler. Herhangi bir toplantıda susar ve sıkılırlar.. Böyle meşgul bir adamın karısı, kocasının yerine okuyup yemekte veya istirahat zamanında onu, sıkmadan, olup bitenlerden haberdar edebilir. Veya günün kitabını, hadise yaratan bir makaleyi boş zamanında okumak üzere ona verir.

Kendi kendilerini yetiştirmiş bazı erkeklere gelince, bunlar konuşmalarını, hareketlerini hattâ giyinişlerini düzeltmek mecburiyetinde olduklarını hissederler.

Sosyete

Refik Halid ve kadınlar

AKİS, birkaç hafta evvel tanınmış Fransız muharriri Pierre Daninos'un kadınlar hakkında karısına hitaben neşrettiği bir açık mektubu okuyucularına bildirmişti. Daninos bu mektubunda karısına, hoşlanmadığı huylarından bahsetmekte idi.

Yazı, büyük alâka uyandırmıştı. Bunun üzerine biz de Refik Halid Karay'a kadınların hangi huylarından şikâyetçi olduğunu sorduk. Gülerek, "olsa olsa, hangi tip kadınlardan haz etmediğini söyliyebileceğini" ifade etti.

İşte, Refik Halid'in hoşlanmadığı kadın tipleri:

1) Yarı münevver olduğu halde, her ciddi bahse atılan ve uzun uzun münakaşa eden kadın,

2) Ecnebi lisan bildiği için, ecnebi hayranlığını ve ahbaplığını aşırı dereceye götürmüş ecnebi tavırlı kadın,

3) Rafadan yumurta bile pişiremediğini bir hususiyet sayan kadın,

4) "Snop" luk olarak şarklılığa ve yerliliğe düşkün görünmeyi iş edinen kadın,

5) Sosyete kadım denilen kukla kadın. (Kısa bir müddet için bunlar göze hoş gelir fakat neticede sıkıcı ve yorucudurlar).

6) Umumiyetle erkekleşen kadınlardan hazzetmem. İhtiyaç yüzünden memur ve daktilo olanları tabiî mazur görürüm, fakat erkekler içinde haşırneşir olmalarından dolayı ekserisinin kadınlıklarından birşey kaybettikleri hissine kapılırım. Buna mukabil hastabakıcı, doktor, hostes olanlara karşı hususi bir hürmetim vardır.

Evimi nasıl tanzim ettim?

Yazan: Windsor Düşesi

Evimi, daha doğrusu küçük değirmenimi ilk defa 1950 senesinin yaz başlangıcında gördüm. Paristen "Chevreuse" vadisine doğru uzanan dönemeçli yoldan, araba ile geçiyordum. İşte orada, büyük yol ile Merentaise nehrinin iki kolu arasında kalan eski ve şirin bir değirmen, vardı. Müştemilatı da, kendisi de yeşil yapraklarla örtülmüştü. Doğrusunu söylemek icab ederse, burasını çok sevmiştim ama "işte hayalimdeki yer!" diyecek kadar da kendimden geçmemiştim. Fakat az zaman sonra burasının hakikaten hayalimdeki yer olduğunu anlıyacaktım.

Bu değirmen kocamla benim, izdivacımızdan beri sahip olduğumuz ilk evdir. Çünkü Pariste kirada oturuyorduk. Ona bu kadar bağlanmamın asıl sebebi, bu olsa gerek. Ancak bir sebep daha var ki, o da değirmenin, şimdiye kadar oturduğumuz yerlerden tamamiyle değişik oluşudur. Değirmenim küçük, samimi, hakiki bir evdir. Onu çok uzun zamandan beri elde ettiğimiz ve çok sevdiğimiz eşyalarla doldurduk. Ekseri eşyalar Dükün Prens de Galles ve kral olduğu devirlerde oturduğu "Fort - Belvêdêre" şatosundan gelmektedir; bir kısmı "Nassau" ya aittir ve bazıları da izdivacımızdan sonra, ilk kiraladığımız evde kullandığımız şeylerdir.

Acaba bir evimiz olsun diye bu kadar zaman beklediğimiz için mi, alıştığımız eşyaları hep bir arada, etrafımızda görmekten bu kadar zevk duyuyoruz. Her bir biblo ayrı ayrı hayatımızdaki bir devrenin canlı hatırasını, paylaşılmış bir hayat tecrübesini, bir eski dostu, bir sevgili akrabayı hatırlatıyor.. Karı koca, ikimizde de kolleksiyon merakı olduğu için, nihayet koleksiyonlarımızı yerleştirecek bir yer bulduğumuz için ne kadar mesuduz!

Kocamla dolaştığım her yerde, soğuk ve şahsiyetsiz bir apartman katını, samimi ve iç açıcı bir ev şekline sokmayı öğrenmiştim. İşte bu tecrübe çok işime yaradı.

Fakat mevzudan uzaklaşmıyalım ve gine bizim küçük değirmenin bahsine.dönelim. Onu satın almakla ne kadar iyi etmişiz! O, Dükle evlendiğim sıralarda benim resmimi yapmış olan ressam "Drian" a aitti. 950 senesinden 952 senesine kadar birçok defalar, Dükle beraber değirmene gidip geldik. Ressam • artık orada oturmuyordu ama, o tarihte, Dükle ben bir ev satın almaya karar vermiştik. Dük şehir haricinde bir evin hayali ile yaşıyor, ben ise Parisin içinde kalmayı tercih ediyordum. Fakat bahçenin ucunda akan şelalesi, tavanları tutan eski putrelleri, tuğla döşeli antresi ve ihtilâlde mezarlıklardan çalınmış mezar taşları ile bu ihtiyar değirmen bizi mestediyordu. 1952 senesinde onu satın aldık.

Çok. tamire muhtaç olduğunu biliyorduk. XVII. asırdan kalma bir yapı, ne kadar romantik olursa olsun, oturabilinir hale gelmek için bir çok değişikliğe muhtaçtır. Tabii, onun kendine has eski karakterini muhafaza etmeye karar vermiştik ve yapılacak iş hakiki bir restorasyon işi idi.. "Tuilerie değirmeni" 4 inşaattan mürekkeptir. Bunlardan bir tanesini kendimize döşedik, birisini misafirhane yaptık, birisini de eskisi gibi ahır olarak muhafaza ettik.. Asıl değirmen kısmı hepsinden büyüktür. Vaktiyle onun tahtadan muazzam bir tekerleği de varmış ama, çoktan yok olmuş..

70 santim kalınlığındaki duvarların, elle oyulmuş 30 santim genişliğindeki putrellerin restore edilmesinin kolay bir iş olmadığım kısa zamanda anlıyacaktık.. Antreyi ve birinci kattaki < salonu birleştirerek geniş bir hol şekline sokmak istiyorduk. Bunun için bir bölme duvarını yıkmak icap ediyordu. İlk bakışta, bu basit bir işti ama çok geçmeden bu bölme duvarının üst kat salonunun tabanını tuttuğunu keşfettik ve anladık ki bu güç bir şeydir, mahir bir mühendisin işidir..

Ben, dükkan dükkan dolaşmaya bayılırım. Dostlarım benim, iyi bir yemek veya çarşı-pazar işinden birini tercih etmek icap ettiği zaman daima ikincide karar kıldığımı bilirler.. New-York'a gidip duvar kâğıtlarını ve döşeme kumaşlarını alacağım anı sabırsızlıkla bekliyordum. Bütün oturduğumuz evlerde bana dekorasyon müşavirliği yapan eski dostumuz Stephan Boudin New-York'taki bütün yenilikleri ve güzel şeyleri kaçırmadan görebilmem için yardım etti. Mağazaları dolaşırken evimin odaları teker, teker hayalimde canlanıyordu.

AKİS — Bu hafta düşesin ev hasretini ve sevgisini anlatan bir yazısını neşrettik. Gelecek hafta onun odalarını ne şekilde tanzim ettiğini ve memleketinden uzakta yaşıyan dükün etki hatıralarla nasıl kendisini avuttuğunu ifade eden bir başka yazısını neşredeceğiz... Düşesin bir evi cazip yapan etki şeylerle, onu yaşanmaya elverişli bir hale sokan yeni icatları nasıl birleştirdiğini öğreneceksiniz..

Windsor'ların evi

Değirmenden mektuplar

Paristen bir yaprak

A harfi

Moda

Yeni nizamname

Her kadın şık ve zarif olmak işer; bunun için de sık sık değişen modayı bilmekle mükelleftir. Belki bu modayı çok az tatbik edecek, hattâ o mevsim hiçbir elbise yapmıyacaktır ama eski elbiseleri ile dahi, o havaya uymaya, hiç olmazsa çok aykırı kaçmamaya gayret edecektir. Halbuki sahifelerce moda yazısı okumayı herkes sevmez. Hem her kadının da bu gibi şeylerle uğraşacak vakti yoktur. İşte 1955 senesinin formülleştirilmiş izahı.

1) Mantolarda, döpiyeslerde ve tayyörlerde bel tamamiyle siliktir, pensler iyi oturtulmamıştır.

2) Beden kısmı hususi sütyenlerle tamamiyle zayıflatılmış, adeta yok olmuştur.. Ve elbiselerin üst kısımlarında hiçbir süse ve fazla teferruata rastlanmamaktadır.

3) Gece elbiselerinde bile bolluklar belden değil, kalça altından başlamaktadır.

4) 955 kadını elbisesiz kadındır. Yanlış anlaşılmasın, çıplak değildir, bilakis bol bol döpiyes ve tayyör giyecektir.

5) Tayyör dediğimiz kıyafet artık etek ceket değil, elbise ve ceketten müteşekkildir.

6) 955 kadının boynu açıkta ve uzundur. Birçok elbiselerin yakaları arkadan açıktır. Mantoların bile yakaları arkaya kaçmıştır..

7) Ceket eteği ya çok kısadır, ya da çok uzun..

8) Elbise ve eş kumaştan manto takımları çok revaçtadır.

9) Dekolteler daha ziyade karedir.

10) Her yerde cepler vardır.. Kimisi kullanılabilir yerlerde, kimisi de süs vazifesi görmek için..

11) Kısa gece elbiseleri çok revaçtadır.

12) Geçen yaz aylarının aksine olarak, bu sene faylar ve satenler sıcak mevsimin gecelerinde de giyilebilecek.. Halbuki birkaç senedir Mayıs ayından Eylüle kadar ipekli ortadan kalkardı.

Modanın bu 12 numaralı nizamnamesine şunu da ilâve etmeyi unutmıyalım: 955 kadını ince, sade, zarif ve kibar, genç ruhlu dinamik bir kadındır.

Vakıa Paristeki bütün büyük terziler aşağı yukarı aynı hatlar dahilinde model yaratırlar. Bunun için aralarında bir mukavele imzalamışlardır. Ama, hepsinin de kendisine has bir hususiyeti,bir inceliği vardır. Birbirleriyle bu teferruatlar üzerinde yarışarak rekabet, ederler. Meselâ, Givenchy bu sene bütün elbiselerini ve tayyörlerini beyaz yakalarla gençleştirmiştir. Fath, süeter biçimini en ağır elbiselerde bite muhafaza etmiş, Dior pliseli düz eteğin üzerine giyilen çok uzun ceketini bütün modellere tercih ettiğini söylemiştir. Kendisi ile konuşma yapan bir gazeteciye Dior şu sözleri söylemiştir:

— Biz modayı kâğıt üzerinde yaratır, modellerimizi zenginlere satarız. Ama asıl modayı dünyaya kabul ettiren onu sevip de sokakta giyen orta sınıfa mensup zevk sahibi kadındır. O ekseriya modellerimizi satın alamaz. Fakat en pratiğini, en yakı--anını, en güzelini seçip kopya eder. Bütün terziler bir müddet onun gösterdiği yoldan giderler. Asıl moda, şık kadınların elindedir.

Dior'a hak vermek lâzımdır. Moda denilen nesnenin daha fazla yayılmasına, hattâ denilebilir ki, tutmasına sebep olan "orta sınıf" halktır. Bu halk modayı, bir yeni tipi alır ve standard bir hale getirir, sokağa döker.

İş bu hale gelince, o yeni buluş, modalaşmıştır, herkesin üstünde, herkesin başındadır.

Bu baharın çizgisi

Bu da noktalı

F E N

Atom

İngiliz atom santralleri

Atom enerjisinin sanayie tatbiki yolunda ilk büyük hamleyi İngilizler yaptılar. Avrupa ve Amerikada kurulmakta olan tecrübî atom santrallerinin tamamlanıp faaliyete geçmesini beklemeden, İngiliz hükümeti elektrik sanayiine atom enerjisini geniş mikyasta sokmıya karar verdi. Hân ettikleri programa göre önümüzdeki on sene içinde atom enerjisiyle işliyen on iki büyük elektrik santrali faaliyete başlıyacaktır. On sene sonunda elektrik istihsalindeki senelik artışın dörtte biri atom santralleriyle sağlanacaktır. 1970 ten itibaren kurulacak santrallerin hepsinin atom enerjisi kullanması ve bu tarihten sonra artık İngilterede yeni kömür santrali kurulmaması çok muhtemeldir. Atom santrallerini "Atom Enerjisi Dairesi" nin nezareti altında hususi firmalar kuracak, fakat bunlara "İngiliz Elektrik İşleri Dairesi (BEA)" sahip olacak ve o işletecektir. Böylece bunlar Atom Enerjisi Dairesinin tecrübe ve araştırma maksatlariyle kurduğu ve kuracağı santrallerden ayrıdır. Doğrudan doğruya ticarî maksada hizmet edeceklerdir.

İngiliz Elektrik İşleri Dairesi teklif ettiği bu geniş "atomik" yatırım programiyle elektrik sanayiinde atomun oynıyacağı rolün büyüklüğüne inandığını gösteriyor. Bu inancın başlıca sebebi, İngilterenin her sene artan elektrik sarfiyatını yalnız kömüre dayanarak karşılamıya çalışmanın artık iktisadi olmayacağının anlaşılmasıdır. Elektrik sarfiyatı her sene % 7 kadar artıyor. Tahminlere göre bu artış önümüzdeki senelerde de böylece devam edecek, belki 1970 civarında % 5 e düşecektir. 20 sene içinde sarfiyat bugünkü seviyenin üç buçuk misline çıkabilir. Şimdiki gidişe göre BEA'nın mevcut 20,700 milyon vatlık istihsal kapasitesini 1975 e kadar 57 milyon vata yükseltmesi gerekecektir. Geçen sene elektrik istihsali için yakılan kömür miktarı 37 milyon ton kadardı. Buna göre, kömür santrallerinin verimlerinin arttırılabileceğini de kabul ederek 1975 de 100 milyon ton kömüre ihtiyaç olacağı hesap ediliyor. Kömür fiyatını çok yükseltmeden mevcut kaynaklardan bu kadar kömür elde etmiye imkân yoktur. Başka bir enerji kaynağı olarak petrol hatıra gelebilirse de, bu, kömürden çok daha pahalıdır. Böylece İngilizler 15-20 sene sonra bir "ucuz kömür" sıkıntısı ile karşılaşacaklarım hesaplıyor ve çareyi atom enerjisinde buluyorlar. Gerçekten İngilteredeki reaktörler üzerinde yapılan son araştırmalar .atomdan elde edilen elektriğin kömürden elde edilen elektrikle aynı fiyata çıkacağını göstermiştir. BEA hesabına ilk kurulacak santraller uranyum yakıp tali mahsul olarak plutonyum veren cinsten olacaklardır. Atom santrallerinin tesis masrafı fazla, fakat işletme masrafları azdır; sonra çıkardıkları plutonyumdan da istifade edeceklerdir. Plutonyum çok pahalı bir madde olduğu için bunu Atom Enerjisi Dairesine satmakla BEA, elektriğinin fiyatını düşürebilecektir. Atom Enerjisi Dairesinin plutonyumun kilogramını bir kaç bin sterlinden alacağı tahmin ediliyor ki bu takdirde atom santralleri kömür santralleriyle aynı fiyata elektrik verebileceklerdir. Bundan sonra yeni teknik gelişmeler olmasa bile, zamanla kömürün pahalılaşması atom enerjisini daha iktisadî hale getirecektir.

Programdaki 12 atom santralinin aşağı yukarı 300 milyon sterline mal olacağı hesap edilmiştir. Kurma işi yavaş başlıyacak ve gittikçe hızlanacaktır. İlk dört atom santrali 1957 ile 1963 arasında kurulacak ve bunlar 400-800 milyon vat vereceklerdir. 1960 ile 1965 arasında inşaat hızlandırılmış olacak ve bir milyon vattan fazla kapasiteli sekiz santral kurulacaktır. Böylece 1965 te İngilterede 35000 milyon vatlık kömür-elektrik enerjisine karşılık 1500-2000 milyon vatlık atom-elektrik enerjisi istihsal edilecektir.

Silah sahasında

Amerikalı meslekdaşları kadar geniş imkânlara sahip olmamalarına rağmen İngiliz fizikçi ve mühendisleri atom silâhlarını geliştirmekte de büyük bir başarı gösterdiler. O kadar ki Amerikalılar bile şimdi yeni İngiliz bombalarının nasıl yapıldığını merak ediyorlar. Atom silâhları sahasında İngilterenin en ileri gelen mütehassısı Sir William Renney yeni buluşlar hakkında konuşmak üzere Amerikaya çağrıldı. 17 Şubatta İngiliz hükümeti teknisyenlerinin bir hidrojen bombası yapabilecek hale gelmiş olduklarını ve imalâta geçileceğini ilân etmişti.

Atom bombasının infilâki
Hidrojenden sonra yürekleri titretmiyor...

T I B

Hastahaneler

Bir tekzip

Bundan iki sayı evvel, Ankarada, elektrik cereyanı kesildiğinde bir sağlık yurdunda geçen traji-komik hadiseyi bütün tafsilâtı ile anlatmıştık O gece bir emekli general, çakmak ve mum ışığı altında ameliyat **oluyordu.**

Şimdi bahis mevzuu sağlık yurdundan bir tavzih mektubu almış bulunuyoruz. Mektupta aynen şöyle denilmektedir:

"12 Mart 1955 tarihli ve 44 sayılı mecmuanızın **"Tıb"** kısmı altında "Hastahaneler" başlıklı makaleyi okudum. **Ciddi** olarak tanıdığımız mecmuanızda hakikate bu derece aykırı **bir** yazının intişarı bizleri müteessir etmiştir. Gerek mecmuanızın **tenviri** - gerek efkârı umumiyeye hakikati duyurmak maksadıyla bu tavzih mektubunu göndermek lüzumunu hissettik.

Vaka kısaca şudur: 1 Mart **1955** salı günü saat 23-24 arasında emekli korgeneral Ekrem Baydar'a Profesör Kamil Sokullu tarafından **bir** "Hernie etranglee" ameliyatı yapılmistir. Ameliyatın sonuna doğru cidar dikişleri dikilirken elektrik cereyanının kesilmesi üzerine, bu gibi haller için her zaman ameliyathanede bulundurulan el fenerlerinin yardımı ile ameliyat muvaffakiyetle ikmal edilmiştir. Bütün hadise bundan ibaretti

Hastahane ve ameliyathane, talimatnameye göre bulundurulması lâzım gelen bütün cihaz ve malzeme ile mücehhezdir. Bu durum bundan takriben bir ay kadar evvel müesseseyi teftiş eden Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti müfettişleri tarafından da tesbit edilmiş bulunmaktadır. Hastalarının en iyi şekilde bakılması ve ameliyatlarının emniyet ve selâmet içinde yapılması için büyük bir titizlik gösteren ve bu hususların sağlanmasında hiç bir fedakârlıktan kaçınmayan müessesemiz, hastahaneler hakkındaki talimatnameye göre bulundurmaya mecbur olduğu cihaz ve aletlerden başka en yeni filet ve cihazlara da sahiptir.

Cereyan kesildiğinde ameliyathanede hiçbir heyecan ve telâş gösterilmemiştir. Sayın Profesör Kâmil Sokollu, her zaman beraber çalıştığı asistanlarının, bu gibi haller için ameliyathanede bulundurulan el fenerlerini kullanmaları üzerine ameliyatı tamamlamıştır. Bu itibarla, Profesörün, cebinden çıkardığı çakmakla ameliyata devam ettiği yolundaki iddia tamamen asılsızdır. Zira ameliyat yapan bir operatör sterilize bir vaziyette olduğu cihetle, ameliyat esnasında herhangi bir yabancı cisimle teması tıbben tasavvur edilemez. Çakmak elektrikler söner sönmez lâmba ve fenerlerin bulunduğu yere, etrafa sürtünmeden yürümek için hademeler tarafından kullanılmıştır.

Hakikat bu merkezde iken ve bunun tarafımızdan her an tevsiki mümkün olduğu halde, gerek ameliyathanede hazır bulunan doktorlar nezdinde, gerek müessesemizde her hangi bir soruşturma ve tetkike lüzum görmeden, bu gibi mevzularda gösterilmesi gereken ciddiyetten mahrum bir şekilde meselenin ele alınıp bir polis romanı edası vererek umumi efkâra arzı bu gibi yazılarda aranılan yapıcı tenkid fikriyle kabili telif değildir.

Basın kanununun maddeyi mahsusası gereğince İşbu tavzih mektubunun mecmuanızın ilk çıkacak nüshasında ve aynı sütunlarda neşredilmesini saygılarımla rica ederim.

Yenişehir Sağlık Yurdu
Mesul Müdürü
Dr. Muhlis Suner"

Sıfatı "mesul müdür" olan bir zatın böylesine hafif bir şeklide cevap göndermiş olması karşısında hayrat etmemek kabil değildir. Nasıl olsun ki AKİS'te bahis mevzuu yanneşredildikten bir kaç gün sonra ameliyatı geçiren Korgeneral Ekrem Baydar'ın gene bu sütunlarda klişesini gördüğünüz teşekkür ilânı gazetelerde çıkmıştır. Korgeneral Baydar bu ilânda kendisini "çakmak ve mum ışığında ameliyat eden" Dr. Kamil Sokollu'ya şükranlarım bildirmektedir. Acaba sayın mesul müdüre göre hasta, "çakmak ve mum ışığında" ameliyat olduğunu da AKİS'teki havadis üzerine mi öğrenmiştir? Bu neviden tekziplerin mânasını anlamak güçtür. Hadise herkesin gözü önünde cereyan etmiştir. Korgeneralin yeğeni Türkân Baydar gece yarısı, dayısı ameliyat masasında yatarken bir lâmba bulmak için bir kilometre aşağıdaki Ankara Kolejine koşmuştur.

Sayın "mesul müdür" bize tavzih göndereceğine gazetelere şöyle bir ilân yollasa daha iyi eder: "Müessesemizde ameliyat olacak hastaların, her ihtimale karşı beraberlerinde bir de karpit lâmbası getirmeleri ehemmiyetle rica olunur!"

TEŞEKKÜR

Ağır bir-fıtık boğulma" sından- ıstırap çekerken şaşmaz teşhisleri ile Sayın Prof. Zeki.Hakkı Pamir ve Sayın Prof. Kâmil Sokullu- derdimi isimlendirdiler.

Şehir cereyanının kesilmesi yüzünden çakmak ve mum ışığında Prof. Kâmil Sokollu'nun müdahalesi beni hayata kavuşturdu. Her ikisine de minnettarım. Usta elleri dert görmesin.

Güç şartlar altında ameliyata yardım eden asistan doktorlar Şadan Eraslan ile Ferruh özer'e şükranlarım sonsuzdur,

Yenişehir Sağlık Yurdunda gördüğüm bakım ve yakın alâkaları ile acımı azaltan Bayan Mürüvvet Kırat» Fatma Çörek» Memduha ve Gülizar'la diğer hastahane personeline teşekkür ederim.

Hastahanede yattığım müddetçe mektup, telgraf, telefonla veya bizzat gelmek suretiyle hatıranı soran dostlarıma kalbden teşekkür ederim, sağ olsunlar.

E. Korgeneral
Ekrem Baydar

906

K İ T A P L A R

SINAİ İŞLETMELERDE MUHASEBE

(Kenan Asafkan'ın eseri. Ankara 1955 Örnek Matbaası. 475 sayfa, 5 levha, fiyatı 10 lira.)

Tesiş muhasebesi, sınaî muhasebe, iş programları, bilânço ve tahlilleri, ticari mübadelelerde tediye şekil ve dokümanları, sınaî teşebbüslerde idare problemleri.. Her biri başlıbaşına bir eser mevzuu olan bu maddeler kitabı teşkil eden altı bölümün başlıklarıdır. Tesis muhasebesi tanziminde, petrol tesislerinin inşa, montaj faaliyeti esas alınmıştır. Kitabın son kısmına Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının geçen yıl Pariste yayınlamış olduğu "Sınaî Teşebbüslerde İdare Problemleri" adlı kitaptaki, Amerikan heyetinin görüşlerini belirten raporundan bazı parçalar alınmıştır. Muhasebe bilgilerini kolay anlaşılabilecek bir şekilde, hattâ mükerrer denebilecek müteaddit misallerle izah etmesi bakımından her ilgili için faydalı olacak bir eserdir.

*

ŞAMANİZM

(Yazan: T.D.K. Başuzmanı Abdülkadir İnan. Ankara 1954 T.T.K. Basımevi. 229 sayfa, S plânş, fiyatı 7,5 lira.)

Eser, T. Tarih Kurumu yayınlarındandır. Aşağıdaki başlıklar altında, tarihte ve bugünkü Şamanizm'i incelemektedir: Dünyanın ve insanların yaratılışına dair efsaneler, Tufan efsanesi, Dünyanın sonu-kıyamet, tanrılar ve ruhlar, Şamanizmde putfetişler, Yer-su tanrıları, ateş ve ocak, Şamah-kam ve hayatı, Şaman cübbesi, külâhı ve davulu, âyin, tören ve bayramlar, Şaman dua, ilâhi ve efsunları, falcılık ve kehanet, yada taşı ve yağmur tılsımları, evlenme ve doğum, Ölüm ve ölüler kültü, Burhanizm (Şamanizmi ıslah teşebbüsü), Müslüman Türklerde Şamanizm kalıntıları.. Kitap sonunda 6 sayfa tutan bibliyografya; şahıs adları, kavim ve kabile adları, yer adları, Tanrılar ve ruhlar ve terimler için 5 ayrı indeks vardır.

*

POLLYANNA

(Yazan: Eleanor H. Parter, Çeviren: Filiz Karabey. İstanbul 1955 Teni Matbaa. 155 sayfa, fiyatı 100 kuruş).

Kitap, bütün dünyada, milyonlarca okuyucu bulmuş olan bir romandır. Türkçeye de çevrilmiş olan kitap, müteaddit defalar basılmıştır. Elimizdeki tercüme, Varlık Çocuk Klâsiklerindendir. Bu romanın mütemmimi mahiyetinde olan ve "Pollyanna'nın Gençliği" adiyle, türkçeye vaktiyle tercüme edilmiş olan kitabın da bu seri içinde yayınlanması temenni edilir. Pollyanna, ümit ve neşe kaynağıdır. Her nesil bu kitaptan faydalanacaktır.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

(Yayımlıyan: Maarif Vekâleti. 56 ncı fasikül. Ankara 1955 Maarif Basımevi. 449—551 sayfa, fiyatı 200 kuruş.)

Cumhuriyetin 20 nci yılında İnönü ansiklopedisi adiyle yayımlanmıya başlıyan ve adı 5 inci ciltten itibaren Türk Ansiklopedisi olan milli ansiklopedimizin bu fasikülle .7 nci cildi tamamlanmıştır. Maddeleri "boyut denklemi" ne kadar gelmiştir. Ansiklopedi, ilk tahminlere göre 12-15 cilt tutacaktı. Henüz B harfi bitmediğine göre - bu ölçü ile gittiği takdirde - 40-50 cilt tutacaktır. Zamana gelince: Başlanalı aradan, yuvarlak olarak, bir 10 yıl geçtiğine göre - bu tempoda giderse - 60-70 yıl sonra, yani 21 inci asrın ilk çeyreğinde bitecektir. Oysa ki ansiklopedilerin ilim dünyasının her alanında meydana gelen değişmeleri takip etmesi ve 25 yıldan eksik bir zamanda bütün ciltlerini yenilemesi lâzımdır. Bütün milletin beklediği ve bu kadar emek ve para harcanan bu işi asır ötesine bırakmakta ne gibi bir fayda umulur? Sonu gelmeden başı eskiyen bir eserden ne beklenir? Üzülmemek ve bedbin olmamak elde değil. Ansiklopedimiz, biraz daha gayret istiyor veya daha enerjik bir nesil bekliyor.

*

RUHLARLA HASBIHÂL

(Yazan: Ö. Dürrü Tesal. Ankara 1954 Teni Cezaevi Matbaası. 206 sayfa, fiyatı 200 kuruş.)

Bir Kış Gecesi Sohbeti ve Ruhlarla Hasbıhal adım taşıyan kitap, iki kısım üzerine müretteptir. Önsözde, "Bu kitap ne politika, ne tarih, ne ilim, ne de bir felsefe kitabıdır. Belki ilim ve fikir dünyasına ezeli zaviyeden bakılan bir efsanedir" denmektedir.

*

MİLLETLER VE HÜKÜMDARLAR TARİHİ

(Tabarî'den çevirenler : Zâkir Kadiri Ugan ve Ahmet Temir. Ankara 1954 Maarif Basımevi. 475 sayfa, fiyatı 420 kuruş.)

Tabarinin Tarih-ül-ümem v'el-Mülûk adlı eserinin birinci cilt, birinci kısmıdır. Maarif Vekâleti Şark-İslam Klâsiklerinin 32. nci kitabı olarak yayınlanmıştır. "Zaman, gece-gündüz, Tanrının kadim ve ezeli olduğu, hilkatin başlangıç, İblis, Âdem - Havva, Nuh çağı, Biyurasp ve İzdihak, Nuh ile İbrahim zamanı arasında cereyan eden hâdiseler,, Kâbenin inşası, İbrahimin oğlunun kurban edilmesi, Nemrud bin Köş, Lut bin' Haran ve Sedumlular, Tanrı dostu İbrahimin ölümü, İsmailin oğullarına ait haberler, İshak bin İbrahim, eşleri ve evlâdı" kitabın bu kısmının konuları arasındadır.

AMERİKA CUMHURBAŞKANLARI

(Yazan: Aydın Ticaret Lisesi Coğrafya öğretmeni Suphi Uzunca. Aydın 1955 Coşkun Matbaası. 222 sayfa, fiyatı 150 kuruş.)

Kendi kendilerini yetiştirmiş fakir aile çocuklarının nasıl cumhurbaşkanı olduklarını; azim, sabır ve kuvvetli bir irade ile her maniayı nasıl ortadan kaldırıp gayelerinde başarı kazandıklarını belirtme ana fikri İle yazılmış olan eserde - kronolojik bir sıra ile - George Washington'dan Eisenhower'e kadar 34 cumhurbaşkanı hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca, her kısmın sonunda cumhurbaşkanlarının doğum yılı ve yeri, ölüm yılı ve yeri, gömüldüğü yer, medeni hali, devlet hizmetleri, cumhurbaşkanlık süresi, cumhurbaşkanı yardımcısı, halk oyu ve elektör oyu olarak ayrı ayrı rakamlarla aldığı oy miktarı bildirilmektedir. Kitabın bibliyografyasını İngilizce eserler teşkil etmekle beraber, Almanca birkaç kitaptan da faydalanıldığı anlaşılmaktadır.

*

AFRİKANIN YEŞİL TEPELERİ

(Yazan: Ernest Hemingway, çeviren: Filiz Karabey. istanbul 1955 Teni Matbaa. 109 sayfa, fiyatı: 100 kuruş).

Aslında 4 bölüm olan eserin üç bölümünün tercümesidir. Geçen yıl Nobel Mükâfatı kazandığını bildiğimiz Ernest Hemingwayin romancılığı kadar meşhur olan avcılığını da bu kitapta görmekteyiz. Amerikan edebiyatçısı bu eseriyle, Afrikadaki bir av partisini bütün canlılık ve heyecaniyle gözümüzün önüne sermektedir.

*

FRANSIZCA CÜMLE KURULUŞU (CONSTRUCTION DE LA PHRASE FRANÇAISE)

(Yazan : Harb Okulu Fransızca öğretmeni Ed. Dr. Baha Öngel. Ankara 1954 Biricik Matbaası. 197 sayfa, fiyatı 500 kuruş).

Fransızca cümle kuruluşunu Türkçe karşılıklariyle veren eser, Fransızcası lise Fransızca bilgisinin üstünde olanlara hitap etmektedir. Cümle kuruluşu, tarifler asgari hadde indirilerek, çeşitli ve bol örneklerle açıklanıyor. Bugüne kadar yayınlanmış olan yabancı dil Öğretimine ait kitaplarda çok yer alan, fakat her zaman pratik bir fayda sağlamayan nazariyata bu kitapta rastlamıyoruz. Bu hususiyetiyle çalışma'nın kıymeti daha çok artmaktadır. Lise son sınıflarına, üniversite ve yüksek okullara yardımcı bir kitap olabilir. Okul dışındaki ihtiyaç sahipleri de "Türkçe karşılıklariyle birlikte Fransızca cümle kuruluşu" ndan faydalanacaklardır.

M U S İ K İ

Portre

Değnekli genç adam

Riyaseticumhur Filârmoni Orkestrasının geçen cumartesi günü Büyük Tiyatro'da verdiği konseri Haymo Taeuber, Ferit Alnar, yahut Hans Hörner değil, İstanbul Teknik Üniversite Elektrik Fakültesi Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü Asistanı idare etti. İsim: Perdev Apaydın, Yaş: 26. Netice: Mevsimin en başardı orkestra konseri.

Bu başarı, Pertev Apaydın'ın İstanbul Teknik Üniversite Elektrik... v.s... olmasından ileri gelmiyordu. Bir bakıma onun bir ses bilgini olmasının da varılan neticede rolü vardı: musikinin sadece kâğıt üzerinde kalamıyacağını, herşeyden önce bir ses hadisesi olduğunu idrak etmiş, orkestrayı çalıştırırken - kornodan zile kadar. - âletlerden en uygun seslerin elde edilmesi üzerinde durmuştu. Fakat başarının asıl âmili, onun doğuştan bir musikişinas olması ve kendini iyi yetiştirmesiydi. Bazı kimseler Pertev Apaydın hakkında "dâhi" sıfatını gönül rahatlığiyle kullanırlar. Cumartesi günü, olağanüstü bir musiki olayını takip eden dinleyiciler arasında da bu kanaate varanlar çoktu. Hattâ orkestra üyeleri arasında bile..

Bir senfoni orkestrası mensupları, şeflerin en sert tenkitçileridir. Pertev Apaydın'ın ilk provasından sonra orkestra musikişinasları, şef kürsüsündeki genç adamın herhangi bir musikişinas olmadığını anlamışlardı. İçlerinden biri "kalbi var, musikiyi yaşıyor" dedi. Bir başkası onun, orkestraya daimî şef olmasını temenni etti. Bir diğeri, gazeteci bir dostuna "bu çocuğu methet; o en yüksek methiyelere lâyıktır" dedi.

Pertev Apaydın çok titiz, zaman zaman da çok sert bir şefti. Hataları, dalgınlıkları asla hoş görmüyor, yapanları azarlıyordu. Orkestraya yeni bir düşünüş, yeni prensipler vazetmek istiyordu. Orkestra üyeleri böyle şeflere pek alışmamışlardı. Önce bu muamele tuhaflarına gitti. İşi bir gurur meselesi yapacak gibi oldular. Hattâ bu yadırgama, konserde de orkestranın tereddüdü, fakat alıştığımızdan çok üstün icrasında - seziliyordu. Fakat Pertev Apaydın ilerde Cumhurbaşkanlığı Filarmonisini sık sık idare ettiği takdirde neticenin çok parlak - ve her halde tamamen orkestranın lehine - olacağı belliydi. Hem, dünyanın her yerinde orkestracı psikolojisi, sert ve müsamahasız şefleri takdir eder. Bu bakımdan bizim orkestranın davranışı da istisna teşkil etmedi. Herbir parçayı - Çaykovski'nin Romeo ile Juliet'i ve Altıncı Senfonisi, Lalo'nun Viyolonsel Konsertosu - karşılayan takdir tezahüratı, Pertev Apaydın'ın şahsına olduğu kadar, onun telkinleriyle meşru bir musiki çıkaran ve işini bilen şefler tarafından idare edildiği takdirde, bir mevcudiyeti olduğunu pekâlâ isbat edebilen orkestraya da aitti.

Konserin solisti Feyha Talay da alkışlardan payını aldı ve orkestranın muntazam refakati ile bugüne kadar Ankara'da verdiği konserlerdeki icralarının muhakkak ki - entonasyon aksamalarına rağmen - en iyisini çıkardı.

Beyer'e isyan

Pertev Apaydın, iki alaturkacı musikişinasın, annesi Fulya Apaydın ile teyzesi Enise Can'ın, yardımıyla musikiye başladı. Sekiz yaşında annesinden dört ay kadar piyano dersi aldı. Piyano çalışmağa başlayan her çocuk gibi Beyer metodunu takip etti. Beyer metodunu takip eden her

Pertev Apaydın

Nihayet bir şef

çocuk gibi içi sıkıldı, hattâ hiddetlendi. Neticede - her çocuk bunu yapmaz - bıraktı. Daha sonra, musikiye şuurlu bir alâka duymağa başladığı zaman piyano onu gerçekten cezbetti. Kendi kendine bu âleti çalmayı öğrenmeğe başladı. Yeni bir metoda başvurmadı. Chopin'in "İhtilâl" etüdünü aldı. Israrlı çalışmalardan sonra parçayı söktü.

Musikiyle alâkası sadece Chopin etüdü yönünden değildi. Bestekârlığa merak sardı. Neden? Bilmiyor. Ekseri bestekârlar bu suale cevap veremezler zaten. Belki, Kadıköy Halkevi'ndeki koro çalışmaları onda çok sesli musikiye karşı büyük bir sevgi uyandırdığı için. Önceleri, koroyu çalıştıran annesinin nota sahifelerini çevirmekle bu çalışmalara katıldı. Sonra - 11 yaşındayken - sesi baritonlaşmağa başlamıştı ki koroya girdi. Hem, musiki nazariyatı öğrenmesi için etraftan teşvik görüyordu. Hulûsi Öktem'den solfej dersleri aldı. İlk bestelediği parçalar, Bethoven, Schumann tarzında, basit şeylerdi. Diğer taraftan Chopin etüdü onu, Halkevinde bir piyano konseri vermeğe kadar götürdü. Ne çaldı? "Weber'in "Fırtına" adlı bir parçası. Başka? Geçmiş zaman, hatırlamıyor.

Cemal Reşit Devresi

Annesi Fulya hanım bir taraftan da İstanbul Konservatuarında, Cemal Reşit Rey'den musiki tahlili dersleri alıyordu. Bir gün oğlunu ona takdim etti. Pertev, "eserlerini" çaldı. Cemal Reşit, bunlarda çok şey buldu. Genç Apaydın'ın yetişmesini üstüne aldı. Müziği sevdirmesini, sevdirerek öğretmesini bilen bir hocaydı. Gelenekleri, atmosferi çok iyi bilirdi. Mehazları boldu.

Buraya kadar, Pertev Apaydın'ın orkestra şefliğinden bahsetmedik. Zaten o sıralarda - 1945-47 yılları - İstanbul Senfoni Orkestrası yeni kuruluyordu.

Bu ara Pertev, her yıl iftihar levhasına geçtikten sonra, Sen Jozef Lisesini bitirdi. Doktor olmak istedi. Bir müddet bu sahayı denedi. Ameliyatlara filân girdi. Fakat, hayır! O, daha müsbet ilim istiyordu. Fen Fakültesini seçti. Cemal Reşit onu caydırmak ve musikiden ayırmamak için çok çalıştı. Muvaffak olamadı. Hem Pertev, mühendisliği seçmişti ama, musikiden ayrılmağa niyeti yoktu ki! Bununla beraber Cemal Reşit ile çalışmaları seyrekleşti. Taa ki... İşte burada orkestra şefliği işin içine giriyor.

Nasreddin Hoca ve Beethoven

Osırada Turgut Demirağ, Nasrettin Hoca hikâyelerini, Walt Disney'in "canlı resimler" tarzında anlatan bir film hazırlıyordu. (Bu filim hâlâ hazırlanıyor). Filmin musikisini yazması ve orkestrasını kurup idare etmesi için Pertev Apaydın'a müracaat edildi. Pertev artık kompozisyon sanatında tekniğini iyice geliştirmişti; fakat hiç orkestra idare etmemişti. Gene Cemal Reşit Rey'e başvurdu. Çalışmaya başladılar. Piyanoya başlarken Chopin etüdünü ele alan Pertev, şefliğe başlarken de Beethoven'in dördüncü senfonisini seçti.

Nasreddin Hoca işi, Pertev için bir netice veremedi. Fakat şefliği gelişmeğe başladı. Aynı samanda İstanbul orkestrasında harp yerine piyano çalıyordu. Orkestrayı ilk olarak dört sene kadar önce bir konserde, Beethoven'in dördüncü senfonisinde idare etti. Büyük bir başarıya erişti. Orkestranın başında bir müptedinin değil, fevkalâde kabiliyetleri olan bir gencin bulunduğu görülüyordu. Cemal Reşit Reyin Avrupa seyahatine

çıktığı bir sırada, orkestrayı çalıştırmağa devam etti. İstanbul'u ziyaret edip aynı zamanda orkestrayı idare edecek olan Fransız Radyoları Musiki Müdürü Henri Barraud'nun Numence senfonisini orkestraya prova ettirdi. Henri Barraud İstanbul'a gelip de orkestranın senfoniye hazır bulunduğunu görünce son derece memnun oldu. Pertev'e karşı hisleri, takdir ve minnettarlıktan başka bir şey değildi. Son olarak Pertev Apaydın geçen yıl, bir pazar sabahı konserinde, Çaykovski'nin altıncı senfonisini idare etti. İdaresi, dinleyiciler üzerinde büyü tesiri yaptı. Münekkidler, en ateşli methiyelerini esirgemediler. Bir müşahidin anlattığına göre "bütün Taksim heyecandan ağlıyordu".

Cumartesi günü Pertev Apaydın, Riyaseticumhur Filarmoni Orkestrasını ilk defa idare etti. Aynı zamanda bu, idare ettiği ilk tam konserdi. Birkaç rikkatli hanımdan başka ağlayan olmadı. Fakat bütün salon onu alkışladı. Uzun uzun, hararetle alkışladı.

Diğer genç şefler

Pertev Apaydın'ın Riyaseticumhur Orkestrasını idaresi, orkestranın genç şeflere imkân vermeme politikasında bir değişiklik olduğunu gösteriyordu. Bunun gerçekten böyle olmasını dileriz. Şimdiye kadar orkestrayı idare etmek için müracaatta bulunan konservatuvar mezunu, uzun yular şeflik tahsil etmiş gençlere "orkestra tecrübe tahtası değildir" gibisinden garip cevaplar verilmiştir.

Pekâlâ! Meseleyi bu dar zaviyeden ele alalım. Riyaseticumhur Filârmoni Orkestrası tecrübe tahtası değilse, hangi orkestra tecrübe tahtasıdır. Ankara'da, genç şeflerin öğrendiklerini tatbik edebilecekleri başka bir orkestra var mıdır? Hem orkestra yıllardır, dünyanın parası ödenerek Avrupadan getirilmiş bir takım sıra şeflerin tecrübe tahtalığını devamlı olarak yapmış ve delik deşik olmuş değil midir?

Bernhard Böttner

Bon pour l'Orient

Pertev Apaydın'ın başarılı konseri, gençlere fırsat vermemenin hatalı bir yol olduğunu gösterdi. Evet, Pertev Apaydın her zaman rastlanan kabiliyetlerden değildir. Belki diğerleri onun üstün yaradılışında değildirler. Belki diyoruz. Çünkü, bilmiyoruz. Herdeki konserlerde diğer gençlerin ve gene Pertev Apaydın'ın orkestra idare edişini görmek ve dinlemek temennimizdir.

Unutmamalı ki, dilimizden düşmeyen "demokrasi" mefhumu herkese müsavi fırsat vermeyi gerektirir. Değer ve kabiliyet, peşin hükümle tayin edilmez. Herhalde orkestra, siyasetini değiştirmekle - yahut değiştirmişse, onu devam ettirmekle - bizzat fayda görecektir. Hiç değilse ataletten kurtulacaktır. Pertev Apaydın'ın konseri bunu ispat etmiştir.

Konserler

Dostluk

Ankara'daki Almanlardan biri, piyanodaki çok uzun boylu, zayıf genci dinlerken, yanındakinin kulağına eğildi: ''Her halde bunun Bonn'da bir dayısı var" dedi.

Bonn'da dayısı olduğu zannını verecek şekilde piyano çalan gencin adı Bernhard Böttner idi. Alman sefareti tarafından Ankara'ya konser vermeğe davet edilmişti. Bu konser, Türk • Alman kültür münasebetleri cümlesinden olacaktı. Günlerdir Ankara sokaklarında afişler, muazzam kırmızı puntolarla onun ismini ilân ediyorlardı.

Konser günü akşamı dinleyiciler, program notlarında şu satırları okudular:

"Bernhard Böttner, Almanya'da son senelerin pek vaatkâr piyanistlerinden sayılmaktadır. Bu arada çeşitli Avrupa memleketlerinde verdiği konserler, halk ve matbuat tarafından hararetle alkışlanmıştır. Bu cümleden olarak Vradini gazetesi sanatkâr hakkında şunları yazmaktadır: Güzel ve berrak bir tekniğe, zengin nağmelere, geniş ilham kaynaklarına ve engin bir ihtirasa sahip olan bu gerçek müzik üstadı, çeşitli nağmeleri, ibda kuvvetiyle eserlerine büyüleyici bir güzellik bahşetmektedir."

Halbuki daha Beethoven'in Waldstein sonatının ilk notalarından itibaren, Bernhard Böttner'in tekniğinin mükemmellikten çok uzak olduğu, bir şahsiyeti varsa da bunun ancak eserleri tahrif etmek yolunda tecelli ettiği aşikârdı. Çaldığı Chopin'in etüdleri, onun daha basit etüdlere çalışmasının doğru olacağını düşündürdü. Musorgski'nin "Sergideki Tablolar" ında yer yer, gerçekten vaatkâr bir piyanist olduğuna telkin etti. Fakat bizim konservatuarın piyano talebeleri arasında da böyle vaatkâr piyanistler az değildi. Hiçbiri de henüz Almanya'ya konser vermeğe gitmiyordu.

Ankaralılar şimdi, Almanya ile Türkiye arasında gerçek kültür alışverişi olarak, Hans von Benda idaresindeki Berlin Oda Orkestrasını bekliyor.

T İ Y A T R O

İstanbul

600 biletle 15 bin lira!..

Davetiye gayet sade ve şatafatsızdı, üzerinde: "Çocuk dostları derneği menfaatine sayın valimiz Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay'ın himayelerinde Muammer Karaca tiyatrosunun vereceği ilk temsile teşrifinizi rica ederiz" ibaresi yazılı idi. Bu davet 15 Mart Salı akşamı için yapılmış ve hakikaten o gün açılan ve ilk temsilini veren Karaca Tiyatrosu, bu davetiyelerle onbeş bin lira hasılat yaparak Çocuk Dostları cemiyetine teberru etmişti. 600 kişilik tiyatronun onbeş bin lira hasılat yapmış olmasının bütün sırrı, "Muammer Karaca" adından ibaretti.

Beyoğlunda ,inşa halinde bulunan bir han'ın üst katını hangar gibi bir pavyon durumunda iken alıp, on ay içinde bütün tesisleri ile modern bir tiyatro yapmak, meydan muharebesi kazanmak kadar güçtür.

Bir aktör sadece kendi mesaisine güvenerek, çivinin bile karaborsada bulunduğu şu sırada sıcak, soğuk hava tesisli, döner sahneli, fayans Bütünlü, kauçuk döşeli, teknik tertibatı haiz ışık sistemli, sanatkârları için konforlu kabineleri bulunan bir tiyatro yaptırmaya kalkışıyor ve gayesini on ayda tahakkuk ettirerek, İstanbul'un iftihar edebileceği bir müessese yaratıyor. Evet bu netice sadece "yaratmak" la izah edilebilir.

Bütün sanat hususiyeti ve üstünlüğü bir tarafa, yalnız memleket tiyatrosuna yaptığı bu hizmet için Muammer Karaca, tebcil edilecektir. Cesaret ve enerjisi ile vasıl olduğu bu netice, içimizden daha bir kaç sanatkârı "Muammer" yapmak için açılmış bir yoldur.

Gala gecesi

Bir astragan ve vizon meşheri, mücevher ve tuvalet ekspozisyonu daha zengin çeşitli olamazdı. Bütün kadınlar o akşam her zamankinden daha güzel olabilmek için gerekli ne. varsa, hepsini yapmışlardı. Sayıları daha az olan erkekler, sağa sola, öne arkaya bakmaktan boyun ağrısına tutulacaklardı. Işıklar müsait, dekorasyon renk bakımından harikulâde idi. Gişe önünden tâ partere kadar geçilen yol boyunca Karaca tiyatrosunda görülenlerin güzelliği hakkında, daha ziyade hanımlar fikir beyan ediyorlardı; erkeklerin kanaati ise etraftaki hanımların harikulâdeliği merkezinde idi. Kadın ve erkekler arasındaki bu ayrı istikamet - hanımlar da arada sırada birbirlerini yukardan aşağıya süzmüyor değillerdi - ancak perde açıldığı zaman, sahnede Muammer görününce bir noktada birleşti. Saat tam 21 olmuştu. Herkes yerini bulduğu sırada, Süreyya Ağaoğlu, kahverengi vizon kürkünün içinde, yan merdivenlerden sahneye çıktı ve kısa - kısa olmasını herkes temenni etmişti - bir konuşma ile Çocuk Dostları Cemiyetinin başkanı sıfatı ile, misafirlere ve Muammere teşekkür etti ve bu arada cemiyetin faaliyetinden de bahsederek, altı sene içinde, küçük imkânlarla, sokaktan on beş çocuk kurtarabildiklerini, bunlardan üçünü askere gönderdiklerini ve üçünün de Kore savaşına katılarak madalya kazandıklarını bildirdi. Yardımların devamını rica etti. Bayan Ağaoğlu o kadar heyecanlı idi ki, konuşurken ses telleri kendisine ihanet ediyor ve sesini bozuyordu.

Vali ve boyuna göre kurdela
Fikret Âdil de çanak tutuyor

Müteakiben Vali Gökay sahneye davet edildi. Daha evvel muharrir Fikret Adil, elinde bakır bir çanak ve çanakta bir nikel makasla sahnedeki yerini almıştı. Vali kendisine has nükteleri ile Muammerin bu hizmetini ve sanat değerini övdü, kurdelâyı kesti. Mercan renkli sahne perdesinin iki kanadını bağlıyan kurdelâyı kesmeden de: Kurdelâ kesmekteki heves ve ihtisasını bilip takdir ederek, kendisine bu vazifeyi verdiğinden dolayı ve ayrıca, ilk defa boyu ile mütenasip bir kurdelâ hazırladığı için - kurdelânın yüksekliği İstanbul valisinin göğsü hizasında idi - Muammere teşekkür etti. Artık seremoni bitmişti. Vali sevimli reveransları ile sahneden inerken alkışlar arasında ağır ağır Karaca tiyatrosunun yeni perdesi açılıyordu...

Etnan Bey Duymasın

Perde, son derece dikkat, itina ve büyük bir zevkle hazırlanmış olan bir dekora açıldı. Muammer Karaca, tiyatrosundan "Bale" yi kovduğundan beri, dekora hususî bir itina göstermekte idi. Fakat bu tiyatrosunun yenilikleri içinde arzettiği ilk ve büyük muvaffakiyet oldu. Dekoratör Turgut Atalay ile Rahmi Karakaş'ı bu başarılarından dolayı uzun uzun alkışladık.

Temsil "edilmekte olan eser: Tepeşehir'den mebus seçilmiş olan Abdullah beyin hususî hayatının karikatürleşmiş hikâyesinden ibaretti. Bu kısaca hülâsa ediliverilen hikâye, bir cümle ile geçiştirilecek kadar da ehemmiyetsiz değildi. Mebus olduğu halde taşralılıktan bir türlü kurtulamıyan karısı; ihtiyaten Millet partililere hoş görünmek maksadiyle imam-hatip okuluna gönderdiği ve bir gardropçunun kızını iğfal eden oğlu; yirmi beş sene evvel, gençlik saikası ile birlikte günah işlediği bohçacı Hürmüz'den olan gayrımeşru kızı ile Abdullah beyin başı dertte idi.

Bütün bu karışık ve pürüzlü işleri, halkın diline düşürmeden idare edebilecek bir mebus, ancak Muammer Karaca olabilirdi.

Siyasî hiciv tiyatrosunun memleketimizdeki tek mümessili olan Muammer bu işi son derece rahat ve falsosuz başarıyor, bir çağlıyan coşkunluğu ile saçtığı nükteler, salonun tavanında uzun kahkaha akisleri yaratıyordu.

Muammer'in tiyatro anlayışı yıldız sistemine dayanır ve bütün diğer şahıslar o tiyatroda bir tek rolün en iyi şekilde oynanabilmesi için çalışırlar. Bu bakımdan, sahnede rol alan diğer şahıslar ikinci, üçüncü plânda kalmaya mahkûmdurlar. Bununla beraber Muammer, kadrosunu, mevcut elemanlar arasından, bir komedi tiyatrosu için en lüzumlu ve değerli sanatkârları seçmek suretiyle meydana getirmiştir.

Salih Tozan, Renan Fosforoğlu, Ziya Keskiner, Şeref Pınar, Selim Özcan, Güzin Özipek, Râna Şıvga, Adile Keskiner, Gülriz Sururî, Alev Karakaş, Özcan Tekgül ve Nurhan Defneli'den teşekkül eden sanatkâr topluluğu Muammerin idaresinde başarısının garantisini teşkil etmektedir.

"Etnan Bey duymasın" m, "Cibali Karakolu" nun şansına sahip olup olamıyacağı daha ilk temsilinden tahmin edilemez. Güzel ve zarif bir siyasî hiciv oyunu olmakla beraber, bir kaç temsil sonra, elde edilen tatbiki neticelerle süsleneceği kestirilemediği için, böyle bir tahmin yapılamaz. Yoksa, bu eserin de bir mevsimi rahat rahat çıkaracağı hakkında bahse girenler mutlaka kazanırlar.

Muradına eren sanatkâr

Yüzünde hiçbir yorgunluk izi yoktu. Saat yeni günün başlangıcı, yani 1 idi. Muammer Karaca, mükellef çalışma odasında, birkaç dostu ile kalmıştı. Sahneyi tamamiyle kaplıyan çiçeklerin kokusu buraya kadar uzanıyordu. Boşalan tiyatronun ışıkları söndürülmüş, teknisyenler son çalışmalarım da bitirmişler, sanatkârlar makyajlarını temizleyip gitmişlerdi.

Halinde, yalnız kalmak istemiyen, sevincini paylaşmak ihtiyacını duyan bir insanın heyecanlı tehalükü vardı. Dakika sekmeden yeni bir tebrik telgrafı geliyordu. Divanda, bir sepet içinde yatan kedi, yeni doğmuş yavrularına meme veriyordu. Muammer, kara kedi yavrularını okşuyor ve konuşuyordu: "Bilemezsiniz, tasavvur edemezsiniz çektiklerimi, mevzuat, kanun, nizam karşısında boynumuz kıldan incedir, ama kardeşim, mevzuatı menfaate göre tefsir edip karşına çıkarlarsa, onunla mücadele güç oluyor. Allah Vali'den, Kaymakamdan razı olsun.

Onların re'sen müdahaleleri olmasaydı ne bu akşam bu perde açılırdı, ne de ben yaptığım bunca masrafın üstüne yenilerini eklemekten kurtulurdum. Her şey fenni ve şartnamesine uygun, gel gör ki tasdik ettirmek güç, hem acı hem de güç oldu..."

Operet

Tebessümler diyarı

Her gala gibi, geçen pazar günü akşamı da Operanın fuayyesi tuvaletli hanımefendiler ve smokinli beyefendilerle dolmuştu. Gene âdet olduğu üzere sanattan ziyade kıyafet dedikoduları ile herkes birbirinin kulağını çınlattı.

Vakti gelince, bütün o kalabalık parterdeki yerlerini aldılar ve uvertür başladı. Franz Lehar'ın "Tebessümler diyarı" isimli operetinin o uzun uvertürünü orkestramız, şef Rheinwald'e rağmen bilhassa nefesli sazların ferman dinlemiyen isyankâr cayırtıları arasında güç halle çalabildi.

O akşam Devlet tiyatromuz ikinci operet denemesine başlıyordu. Bilindiği gibi, bundan önce Strauss'un Yarasa opereti temsil edilmiş ve muvaffakiyet sağlamıştı.

Yarasa'ya operetle opera arası bir mevki verebilirsek, gerçek operet tarifine giren, yer yer mükâleme ve yer yer müzikle ifade edilen tiyatro nevinin ilk eseri de diyebileceğimiz bu temsilin sahneye konmuş olması isabetli bir harekettir. Seyircimizin hafif müziğe karşı alâkası opera'dan ziyade olduğu için, operetin göreceği rağbet de şüphesiz fazla olacaktır. Opera sahnemizin iki genç sopranosunun ve tiyatromuzun Ragıp Haykır gibi, Asuman Korad gibi sevilen sanatkârlarının rol aldıkları eser, bu bakımdan da değer kazanmaktadır.

Soprano Suna Korad ve Azra Çaplı, eserin muhtaç olduğu sevimli ve hareketli oyun tarzını tamamiyle verdiler. Her ikisi de rollerinde gerek ses gerek - teatral tamperemant - bakımlarından son derece uygundular. Asuman Korad ve Ragıp Haykır için de mükemmeldiler demekten başka söz bulunamıyor. Ancak çok istediğimiz halde, Aydın Gün için kalpten bir takdir cümlesi yazamıyoruz.

Opereti, uygun ve zarif dekorlar içinde, lüzumlu harekete kavuşturmasını bilen rejisör keşki mizansenindeki başarı ile iktifa etmiş olsaydı.

Oyunun en mühim rolünü daha ilk perdede öldüren Aydın Gün, aktör olarak temsili aksatmaktan başka bir şey yapmış sayılmaz. Sesi kifayetsiz ve nazal. Oyunu hayatiyetten mahrum bir robot gibi, hem de enerjisini tüketmekte olan bir makinenin ağır aksak işleyişini andırıyor.

Tebessümler Diyarı
Bir Çin romansı

Kapaktaki Sanatkâr

Yıldız Akçan

1943 senesinin 18 Temmuz akşamı Ankara Halkevinin temsil salonu iğne atsanız yere düşmiyecek kadar kalabalıktı. Şehrin en seçkin aileleri, Yardımsevenler Cemiyetinin tertibettiği müsamerede hazır bulunuyorlardı. Sahnede, memleket havalarının modernize edilmiş besteleri ile bir çocuk opereti temsil edilmekteydi. Oyunun en canlı ve hareketli bir yerinde beklenmedik bir şey oldu. Dışardan koşa koşa ve sevinçle müjde vermek üzere sahneye giren bir kız çocuğunun ayağı kilime takıldı ve o hızla sahnenin bir başından öbür başına kadar yuvarlandı. Hâdiseyi kulisten seyredenlerin başlarından aşağı kaynar sular boşanmış gibi İdi. Eseri yazan ve sahneye koyan genç ise, ellerini yüzüne kapamış, ne yapacağını şaşırmıştı. Birden, salondan müthiş bir alkış koptu: Küçük Yıldız Kenter yuvarlandığı yerden en ufak bir falso yapmadan kalkmış, sanki rolü icabı imiş gibi, bir iki kelime ilâvesi ile, vaziyeti kurtarmıştı. Müteakip temsillerde o düşme sahnesi görülmedi fakat seyredenlerden biç kimse o akşam Yıldız Kenter'in bir kaza geçirdiğini anlamadı.

Radyo çocuk kulübünün ilk azalarından olan Yıldız, bir yandan mektebine devam ederken bir taraftan da hem radyo çocuk kulübünün hem de Halkevindeki sahne ve koro çalışmalarının müdavimi idi.

Yıldız, 1943 senesinde ortaokulu bitirince Devlet konservatuarına girdi. Mektepte kısa zamanda temayüz etti ve gösterdiği başarıdan dolayı bir sınıf atladı ve beş yıllık tahsil devresini dört senede ikmal ederek mezun oldu.

Profesyonel sahnede ilk rolü, Renato Mordo'nun rejisörlüğünde sahneye konulan Onikinci Geco'deki Olivia idi. Halen aynı eserde aynı rolü oynayan Yıldız Akçan'ın o zamanki Yıldız Kenter'den ne kadar farklı olduğunu görmek mümkündür.

Devlet tiyatrosunda da bütün rolleri birer hadise olan Yıldız'ın kendisine sorarsanız en çok Miras'taki rolünü beğenir. Yıldız, halen kadroda birinci sınıfın "C" kademesini işgal etmektedir. Evli ve üç yaşındaki Leylâ'nın annesidir. Tiyatro tatillerini daima yabancı tiyatroları tetkik etmekle geçiren Yıldız, bilhassa İngiliz tiyatrosu ile yakından meşgul olmuştur. -

Türk - Amerikan Kültür Derneği, Ankara'da bir tiyatro gurubu teşkil ettikten sonra, bu gurubu çalıştırmak üzere Ur sanatkâr aramıştır. Bu sanatkârın Amerikada Yale Üniversitesinde üç yıl müddetle tiyatro enstitüsüne gönderilmesine karar verilmiş ve uygun namzetler tavsiye edilmesi için Devlet Konservatuarına müracaat edilmiştir. Tavsiye edilenler arasında Dernekçe yapılan eleme sonunda Yıldız Akçan seçilmiştir. Yıldız'ı intihap eden dernek aynı zamanda Yale Üniversitesinde üç sene okumasına da lüzum görmeyip doğrudan doğruya Rokfeller Enstitüsünün misafiri olarak bir sene için Amerikaya gönderilmesini daha uygun bulmuştur. Amerikada City Central tiyatrosunun direktörüne asistan olarak çalışacak, Brodway temsillerini etüd edecek ve bir yandan da Columbia üniversitesinin tiyatro kurslarına devam edecek. Bir kadın sanatkâr için oldukça yüklü ve külfetli olan bu çalışma programını Yıldız âdeta sevinçle kabul etmekte ve tiyatro için mümkün olduğu nisbette çalışmak imkânını bulmaktan memnuniyet duyduğunu söylemektedir.

R A D Y O

İdare

Yeni misaller

Her şeyin müdafii Zafer gazetesinde bir Küçük haber yayınlandı. Bu haberde "İstanbul'un en genç orkestra şefi Pertev Apaydın'ın Ankara radyosu senfoni orkestrasını" idare edeceği bildiriliyordu. Hakikat halde, Pertev Apaydın, cumartesi günü Devlet tiyatrosunda Cumhurbaşkanlığı filarmoni orkestrasını idare etmişti, herkesin takdirini kazanmıştı, pazartesi günü de radyoda orkestrayı idare edecekti.

Musikiyi sevenler, bilhassa batı musikisi ile ilgilenenler Pertev Apaydın'ın ikinci konserini merakla beklediler. Pazartesi günü Pertev Apaydın radyo senfoni orkestrasını idare etti, solist olarak Feyha Talay da konsere iştirâk etmişti.

Fakat, beklenen konseri rahatça dinlemek imkânı hasıl olmamıştı. Radyodan, hem de devletin en mühim radyosundan canhıraş sesler yükseliyordu, kulakları tırmalıyor, insanın musikiyi sevmesini değil, sevmemesini temin etmek için elden gelen her türlü işgüzarlığı gösteriyordu. Pertev Apaydın'ın radyodan bu beklenen konserini dinliyen, hem de birkaç gün merakla bekliyen bir ilgili radyosunu kapadı ve "ben umum müdür olsam bütün teknisyenleri değiştiririm" dedi.

Pertev Apaydın konserinin dışardan görünüşü bu kadar feci, bu kadar kötü idi. Halbuki, Pertev Apaydın'ın idaresinde senfoni orkestrasının muvaffakiyetli bir konser verdiğinden şüphe edilemezdi. Kabahat teknisyenlerin üzerinde toplanıyordu ve "saye-i âlilerinde" konser değil, dinleyici bir kanserlinin iniltisini dinlemekten öteye gidememişti.

Pertev Apaydın'ın radyoda konser vermesi esasen bir hâdise olmuştu. Bu konserin günü kararlaştırıldığı halde, işgüzar ve sanatından çok, haddinden çok fazla emin oldukları her halleri ile belli kimseler konserin verdirilmemesi için ellerinden geleni yapmışlardı. Hâdise o kadar büyümüştü ki, en üst makamlara kadar şikâyetler olmuştu.

Meselenin aslı

Karpiç'in Amerikan-bar kısmında oturan gazetecilerin bazıları radyo konserinin ses itibariyle halka intikalini Feyha Talay'a anlattıkları zaman, Avrupada bir çok memlekette haklı İsim yapmış olan solistimiz şu cevabı vermişti:

"— Ya o kadar mı?..."

Ve anlatmıştı. Radyoda senfonik orkestranın idaresini pazartesi günkü mutad programda Pertev Apaydın'ın deruhte edeceği radyoevine bildirilmişti. Radyoevinin senfonik orkestra üzerinde büyük bir "karışma" hakkı yoktu. Bu orkestra bir idare heyetinin tanzim ettiği program çerçevesinde çalışır, ücretini de radyoevinden alırdı. İdare heyeti Pertev Apaydın'ın orkestrayı idare etmesini kararlaştırmıştı.

Fakat bu karar radyonun batı musikisi şefinin önünde durdu, kaldı. Çünkü, bir itiraz başgöstermişti. Herkesin takdir ettiği ve sanatından aslâ şüphesi olmadığı Pertev Apaydın'ın "bir kere dinlenmedikten sonra radyoda konser veremiyeceği" ileri sürülüyordu. Hayret edenler çok oldu, bu nasıl iş diyenler ise pek çok.. Fakat karar karardı, batı musikisi şefi mutlak ve mutlak kararında ısrar ediyor, "kimmiş bu Pertev Apaydın" diye söyleniyordu. Kendisine anlatıldı ki, Pertev Apaydın çok genç, fakat son derece kabiliyetli bir orkestra şefidir, İstanbul radyosunda radyo senfoni orkestrasını idare etmektedir ve Ankarada da cumartesi günü muvaffakiyetli bir konser vermiştir.

Bazı araya girenlerin, ve senfoni orkestrasına kendisinin karışma hakkının olmadığının izahı neticesinde, batı musikisi şefi Çaplı, Pertev Apaydın'ı şef olarak kabul edebildi. Fakat gene bir itiraz yükseldi, gene bir noktadan işin çıkmaza sokulması yoluna gidilmek istendi. Bu ikinci itiraz "kimmiş bu Feyha Talay" idi. Gene herkes hayret etti, bir radyonun batı musikisi şefinin Feyha Talay'ı tanıması lâzımdı, çünkü Feyha Talay İsviçre'de ve diğer bazı Avrupa memleketlerinde çok muvaffakiyetli konserler vermiş, bir solistimiz idi. Her işde hüsnüniyet arıyanlar, batı musikisi şefinin bu itirazını isim unutkanlığına verdiler ve kendisini ikna etmeğe çalıştılar.

Feyha Talay her şeyden önce bir sanatkârdır. Kendisinin bir batı musikisi şefi tarafından reddedilmesine asla göz yumamaz, hattâ küçümser bir ifade ile bu reddin yapılması karşısında en Üst makama gider anlatır veya anlattıracak bir yol bulur. Tahkikat yapılması bir üst makamdan bildirilir, neticede radyo müdürünün Karpiç'in Amerikan barında babası ve arkadaşları ile oturan Feyha Talay'a telefon etmesi ile hâdisenin kapatılması cihetine gidilmek istenilir. Telefonda radyo müdürü, bir yanlışlık olduğundan bahsediyor, pazartesi günü konser saatinden şu kadar dakika evvel radyoda olmasını rica ediyordu.

Radyo müdürü "de, üstadlarından bir hâdisenin ne şekilde "kapanacağı" hakkında epey ders almıştı, nitekim ilk tatbikatı, radyoevindeki bir kargaşalığa ait hadiseyi örtbas hareketi bu olmuştu. Düşünün ki, bir radyo müdürü, bir sanatkarı - ki tarihimizde vâki olmamıştır - bütün Ankarada arıyor, buluyor ve kendisine yanlışlıktan dem vurarak radyoya davet ediyordu. Ne icraat!.

Radyoevinde çekememezlikten doğan hâdiseler bir değil, iki değil, üç değildir. Her Allanın günü bu kabil hâdiselere rastlamamak elden gelmez, hattâ bütün "kapatma" gayretlerine rağmen.. Tabiatiyle radyoevindeki bu hâdiseler ertesi günü bütün tafsilâtı ile gazetecilerin kulağına gitmektedir. Çünkü, incinen bir sanatkârın en yakınına, yakın bildiğine, bir gazeteciye hâdiseyi anlatmaması imkânsızdır, anlatmaktadır.

Bu çekememezlikler sonunda, kaybeden sadece ve sadece halktır. Çünkü, guruplaşmalar doğmaktadır, radyoevinde şunun veya bunun programına sadece bir cins sanatkâr girmesi âdet haline gelmiştir. Belli başlı programları idare edenlerin etrafında, sanatkârlar, hattâ spikerler toplanmaktadır. Bir programa bir sanatkâr bir defa girmiş ise, ikinci defa da onu ikinci bir programa almak, sokturmak imkânsız hâle gelmiştir. Çünkü, bugünkü anlamı ile radyo demek, sadece "halkı güldürmek için her şeyi yapacağız" diye lanse edilip tutulan bir veya iki program demektir. Bu programlarda gazinolardan tutulan sanatkârlar yer alır, bu programlarda her defa muayyen bir spiker konuşur, bu programlarda muayyen bazı Türk sanatkârlarına yer verilir. Geri tarafı... Onlar diğer programın insanı oldukları için, onlar diğer programın hazırlayıcısı oldukları için, başka hiç bir hakka sahip değildirler, hattâ o kadar ki, hafta programlarında aslî yerlerini kaybederler.. Dans orkestrası olan Orhan Sezenler işte bu vaziyettedir, bir programda yer aldığı için, hem haftalık programından olmuştur, hem de diğer hiç bir programa girmemesi için tedbir alınmıştır. Bu orkestra yerli bir teşebbüstür. Böyle bir dans orkestrasının radyoda yer alması, mükemmelleştirilmesi şarttır, yoksa biz her zaman, her mevzuda olduğu gibi, İyi bir dans orkestrasını da daima "hariçten ithal" etmek zorunda kalacağız. Sanat davalarında iddia sahibi dan bir memleket halindeyiz. Cazın da bir sanat, hem de bizde anlaşıldığından bambaşka bir yolda sanat olduğunda kimsenin şüphesi yoktur, kaabiliyetlerimizi, küçük küskünlükler ve kaprisler ile su gibi harcamamamız lâzımdır. Onları teşvik etmeliyiz, programlarını kaldırmaktan ziyade onlara program vermeliyiz. Beğenmediğimiz tarafları varsa düzeltmelerini söylemeliyiz. Yoksa bu yerli istidatların programlarını lağvederken, "mali imkânlar yoktur" deyip, diğer taraftan bir ecnebi sanatkâra her hafta ayni şarkıları radyodan halka duyurması için yüz lira vermemeliyiz. Çünkü yedi kişilik bir yerli orkestraya yüz otuz li-

ra öderken, bir ecnebi sanatkâra - hem de bir kişiye - yüz lira ödersek bunun adı "malî imkansızlık" olmaz.. Bu olsa olsa, iyi bir sanatkâra karşı, tahammülsüzlük olur.

Bütün bunlar şimdi soruşturma safhasındadır.

Üç saat operet

Geçen pazar günü Ankara radyosunu açanlar, saat 21 den 24 e kadar bir tek mesele ile meşgul olduğunu gördüler. Devlet tiyatrosunda "Tebessümler Diyarı" adındaki operetin ilk gecesi idi, radyo üç saat müddetle durmadan bu opereti yayınladı.

Türkiyeyi, haritadaki yerinden kaldırıp, Orta Avrupanın göbeğine yerleştirseniz, biz garba döndük, her şeyimizi garptan aldık deseniz dahi, halk bu halk kaldıkça, itiyatlarımızı, an'anelerimizi değiştirmek imkan dışında olunca, bir devlet radyosunun üç saat müddetle bir opereti vermesine tahammül edilmez.

Çünkü halk, geniş kitlesi itibariyle, Türk musikisinin aşinasıdır, âşıkıdır. Bu o kadar basit bir düşünüş tarzıdır ki, gayet çabuk anlaşılabilir. Bir ses sanatkârının - alaturkacı - aylık kazancını düşününüz, Ur şarkıyı okumak için bir plâk doldurma müessesesinden aldığı ücreti biliniz ve sonra da bir opera artistimizin durumunu, bir tiyatromuzun sanatkârlar gurubunun dertlerini düşünüp, mukayese ediniz. Her hâli ile musiki sahamızın imkânları garbın aleyhinedir.

Şimdi, Ur radyonun halk kitleleri için eğlence ve hem de Bakanının ifadesinden "güldürme" organı olduğunun ifade edildiğini de bir ara aklınıza getiriniz. Üç saat operetin herkese, her sınıf halka dinlettirmek iddiasını ne şekilde karşılarsınız, ne şekilde gülersiniz, Allah bilir.

O gün, radyoyu alaturka için, bilmem hangi ses sanatkârının sesini dinlemek için açanlar, muhakkak ve muhakkak operet ile karşılaştılar.

Bunun aleyhinde değiliz, yalnız hesapsız atılan adımların aleyhindeyiz. Operetin operanın veya tiyatronun bir çok Avrupa memleketlerinde, radyodan aynen nakledildiği bir vakıadır, radyo idarecilerinin de iddiası, delili budur, fakat şu da bir hakikattir ki, Avrupa halkının musikisi, her gün dinlediği musiki de budur!

Bir yandan, radyo halk kitleleri içindir, diyoruz, diğer yandan, bütün realiteleri inkâr edip, işin içinden çıkıyoruz.

Bu öyle bir iştir ki, programla, hesapla ve halkın ne istediğini bilmekle olur.' Radyonun açtığı ankete, bir operetin haftada bir gün aynen ve üç saatten aşağı olmamak üzere nakledilip edilmemesi sualini koyunuz, yüzde yüz bir "sıfır" ile neticeye vasıl olunacaktır. İş kitlededir, kitlesin memnun bırakılması şarttır. Bundan gayrisi, verilen beyanatlar, alman tedbirlerin büyük başlıklarla gazetelerde neşri, bir kocaman "lâf-ı güzâftır efendim, lâf-ı güzâf.."

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Paristeki Opera Meydanında Napolyon çadırı
Bir film münasebetile kuruldu

Danimarka ordusu, sonbahar manevraları neticesinde birçok şahıslara tazminat vermek mecburiyetinde kalmıştır. Bu arada tavuk yetiştiren bir çiftlik, mühim miktarda tazminat almıştır.

Çiftlik sahibi, tavukların top ateşinden korkarak uzun müddet yumurtlayamadıklarını ve bir kısmının da yarı yarıya randıman verdiklerini iddia etmiş ve bu iddiasını veterinerlerin raporları ile tevsik etmiştir. (A.P.)

*

Avustralyada. Sydney mahkemesi, bir falcının verdiği haber üzerine kocasının kendisini aldattığı iddiası ile dâva açan Mrs. Cynthia Spinks'i haklı görmüş ve boşanma kararı vermiştir. Mr. Spinks de falcının sözlerini teyid etmiştir. (Newsweek)

*

Hindistanda Ahmedabad şehrinde 1922 senesinde Mahatma Gandi'nin hapsedildiği evin salonu, Bombay eyaleti tarafından tarihi Ur müze halinde muhafaza edilecektir. Salonun bir köşesine, Gandi'nin dili olan Gujerati ve Hindû lisanları ile bir yazı hâkkedüecektir. **(A.P.)**

*

Birleşik Amerika mülteci dairesinin açıkladığına göre, 1954 senesinde Doğu Avrupadan kaçan 8 bin mülteci, başta Avusturalya, Kanada, Güney Afrika ve Amerika olmak üzere muhtelif memleketlere yerleştirilmiştir.

Bu suretle 1952 senesindenberi Amerikan mülteci teşkilâtı programı gereğince iskân' edilen mülteci adedi 14.580 i bulmaktadır. Hali hazırda muhtelif mülteci teşkilâtlarına müracaat etmiş bulunanların adedi 25.940 tır. Bunlar da peyderpey yerleştirilecektir. (A.P.)

*

Lizbon'da çıkan "Diario de Noticias" gazetesinin bildirdiğine göre, sıhhati son derece mükemmel 65 yaşında bir adam, Öleceği gün ve saati evvelden bilmekte idi.

Sepoes'te ikamet eden Manuel Radriguez, öleceğini anlamış ve ertesi gün sabaha karşı saat üçte hayata gözlerini yumacağım arkadaşlarına söylemiş, veda ederek evine dönmüş ve hakikaten saat tam üçte de hayata gözlerini kapamıştır. (Time.)

*

Hindistan'ın Mathura şehrinde Veteriner Fakültesi Müdürü, Lucuow'dan resmî bir hükümet dairesi tarafından gönderilen ilâç paketlerini açarken, içinden ıslık çalarak müthiş bir kobra yılanı fırlamış, etrafta bulunan talebeler tarafından derhal öldürülmüştür. ,

Polis, ilâçların arasına kobranın ne şekilde konulduğunu araştırmaktadır. (Newsweek)

S P O R

Futbol

Türk - Hollanda maçı

İyi hazırlandık, inşaallah Romadan şampiyonluk alarak memlekete döneceğiz." Bu sözler Yeşilköyde en son olarak uçağa binen Ordu takımımızın kafile başkanı Albay Nuri Gücüyener'in ağzından dökülüyordu. Ordu takımı bilindiği gibi geçen ay içerisinde Ankarada Fransayı 4-2 mağlûp ederek Romada final maçlarına katılmak hakkını kazanmıştı. İşte Ordu takımımızdaki gençler 18 Mart Cuma. akşamı "Aşk" isimli uçağa bunun için binmişlerdi. Gençlerin hepsi de iyi neticeler alacağımızdan emin gözüküyorlardı. Nitekim şampiyonada favori olarak gösterilen Hollandayı Floransada 3-0 mağlûp etmeye muvaffak olduk. Ayni gün Mısırın İtalya ile 1-1 berabere kalışı şampiyonluğumuzu garantilemiş oluyordu. Lig usulü yapılan müsabakada netice hakkında her ne kadar kat'i bir şey söylenemezse de şampiyonluk yolunda söz sahibi olduğumuz su götürmez bir hakikattir.

Millî Takım Namzetleri

Otuz beş kişilik kadrodan elenerek on altıya indirilen Millî takım namzetleri gecen hafta dört gün kültürfizik ve ferdî çalışmalara tabi tutulduktan sonra Pazar günü Beyoğluspor karşısında denendiler. Futbolcuların bir kısmının Ordu takımında, diğerlerinin de şu veya bu mazeretle sahada bulunmayışları namzet takımın bir ara on kişi ile oyuna devam etmesini icap ettirdi. Doğrusu bu da yeni federasyon için hiç de iyi bir not olmadı. Namzet takım 5-1 lik neticeye rağmen göz doldurmadı denebilir. 3 Nisan tarihine, şurada topu topu on gün kalmıştır. Bu müddet içerisinde çalışmalara hâlâ doğru dürüst bir istikamet verilememiş olması üzüntü ile karşılanmaktadır. Millî takımımızın iskeletini kuracak olan namzetler buradadır. Romadan dönecekler ancak bir iki yeri doldurabilecektir. Büyük iddialarla karşımıza çıkacak olan Fransızlara karşı bu şekilde sudan hazırlanmak yerine daha ciddi çalışmamız icap etmektedir. — N. S.

Genç Takımlar turnuvası

L tribününden bir gazeteci: "acenta ağbi şu sağ hafa giren oyuncunun adı ne?" diye seslendi. Hadise 17 Mart Perşembe günü Mithatpaşa stadında genç takımlar turnuvasında cereyan ediyordu. Kendisine seslenilen zat' İstanbul futbol ajanı Sedat Taylandı. İşin hoş tarafı ajan da giren oyuncunun adını bilmiyordu. Zaten bilmesine de imkân yoktu. Çünkü her iki taraf da spor dünyamızca kabiliyetleri ve durumları meçhul bir çok genci denemekte idiler. Üç bölge arasında yapılmış Olan turnuvanın maksadı önümüzdeki Nisan ayı içerisinde İtalyada yapılacak VII nci Junior takımlar turnuvası için Genç Millî takımımızı tespit etmekti. Her bölgede uzun bir faaliyet devresi göstererek bu turnuvaya hazırlanmıştı. En büyük iddia İzmirden geliyordu. İstanbul takımında ise profesyonel takımlarda yer alan futbolcular bulunmakta idi. Herkes İstanbulun şampiyon olacağı kanaatindeydi. Ankaranın fazla bir iddiası yoktu. Fakat netice hiç de umulduğu gibi çıkmadı. 17 Mart Perşembe günü Ankaralılar çok güzel bir oyunla İzmiri 6-3 mağlûp ettiler. Ertesi günü gene Mithatpaşa stadında İzmirin İstanbulu 3-1 mağlûp edişi müsabakalara bambaşka bir mahiyet ve cazibe verdi. Gol averajı esasına göre pazar günü yapılacak olan Ankara-İstanbul final maçında İstanbulun en az bu müsabakayı 4-0 galip bitirmeşi icap ediyordu. Şampiyonluk ancak İstanbula bu şekilde gülebilirdi. Fakat ferdî kıymet bakımından zengin olan İstanbul ancak ikinci devrenin sonuna doğru mağlûbiyetten kurtulabildi. Üç gün devam eden turnuva nihayetinde Ankara şampiyon, İzmir ikinci ve İstanbul da üçüncü oldu.

Kadro tesbit edildi

Ankara - İstanbul final maçından sonra Mitatpaşa stadında toplantı yapan seleksiyonerler ve federasyon üyeleri üç maçta edindikleri intibaa dayanarak genç millî takımın kadrosunu şöyle tespit ettiler.

İstanbul: BJK. tan Varol, GS. dan Tayyar, İstanbulspordan İhsan, Beyoğluspordan Kasapoğlu, Adaletten Erol.

Ankara: Hacettepeden Sami, Celâl, Aykut. Güneşten: Zekâi, Yüksel, Havagücü: Şehmuz.

İzmir: Altaydan Akın, Coşkun, Yün Mensucattan Nevzat, İzmirspordan Necdet, Metin.

Tespit edilmiş olan kadro pazartesi günü Yeşilköyde kampa girmiştir.

Kulüpler

Fener - Galatasaray dostluğu

Fenerbahçe - Galatasaray maçından sonra cereyan eden nahoş hadiseler aradan epey bir zaman geçmiş olmasına rağmen henüz sükûn bulmuş değildir. Galatasaray lokalinin taşlanması ve bir gencin tribünde aşırı bir taraftarın tekmesine maruz kalarak ölmesi, spor efkârında olduğu gibi her yerde, derin akisler buldu. Gazeteler günlerce bu mevzu üzerinde durdular. Taşlanan ve tecavüze uğrayan Galatasaray kulübüne binlerce vatandaş teessür telgrafı göndermişti. Fenerbahçeli idareciler de hadisenin hemen ertesi günü Galatasaray kulübüne telgrafla üzüntülerini bildirdiler. Bunu Beşiktaş ve diğer kulüplerin idarecilerinin nezaket ziyaretleri takip etti. Herkes bir noktada birleşiyordu. Tecavüz etmek, cam çerçeve kırmak, sporculuğa ve sporun mânasına aykırı düşmekte idi. Fenerbahçe idare heyeti bu arada bir tebliğ yayınlıyarak kulüp camiasının tecavüz hâdisesi ile alâkası olmadığını açıkça ifade etti. Fakat tebliğin içinde gene iğneleyici sözlere rastlanmakta idi. Bunu Galatasaraylı altı maddelik bir tebliği takip etti. Bu tebliğde dostluktan bahsediyordu. Ama içerisinde itham edici sözler de yok değildi. Gerçekten hâdiseye elebaşılık ettiği söylenen

Ankara takımı şampiyon oldu

Omuzda da taşıtır, yere de çarptırır: Futbol

milli boksör Tayyarın Fenerbahçeliler tarafından karakoldan alınışı Galatasaraylıları üzmüştü. Galatasaraylı idareci Muzaffer Bozok bu mevzuda bir akşam gazetesine verdiği beyanatta:

— "Tayyar seviyesinde bir insanla Rüştü Dağlaroğlu galibiyet akşamı nasıl bir arada bulunmuştur" diyordu. Buna Fenerbahçe umumî kâtibi Rüştü Dağlaroğlu şöyle cevap verdi:

— "Tayyar Galatasarayda iken seviyeliydi de Elektriğe geçtikten sonra mı adileşti? Bu seviyesiz bulunan Tayyarın daha bir hafta evvel milli formayı Avrupada giydiği unutulmamalıdır?"

Karşılıklı ithamlar bugünlerde imzalanması karar altına alman beş maddelik Fener Galatasaray dostluk paktını şimdiki halde bir çıkmaza sokuyordu. Bunu zamanla yerini iyi bir anlayışa bırakması ve iki kulübün dostluk elini birbirine uzatması yegâne arzulanan şeydir.

Basındaki Akisler

Nahoş hâdiselerin ve ölüm vak'asının basında bıraktığı akis de büyük olmuştu. Bu mevzuda büyük muharrirler hassasiyetle durmuşlar ve sert makaleler yazmışlardı. İşte bunlardan bir tanesi:

18 Mart Cuma günü Milliyet gazetesinde Ulunay yazdığı bir fıkrada muhayyel bir dostunun Galatasaray - Fener maçının akşamı başından geçmiş olan bir hikâyesinden bahsediyordu. Ulunay burada: "futfolda heyecan arayanları kollektif deliliğe tutulmuş insanlar olarak" göstermekte idi. Hele "eskiden cirit atılırdı, ata binilirdi bu oyunlar cenk için faydalıdır, şimdiki gençler acaba gülleleri ayakla mı düşmana atacaklar" demesi doğrusu hayretle karşılandı. Bu suale şöyle bir sualle mukabele edilebilir. Atom ve hattâ Hidrojen bombalarının bütün insanlığı tehdit ettiği bir sırada Ulunay üstadımız acaba hâlâ mızrakla mı bunlara karşı konacağı kanaatindeydi. Devrin insanlarının sporda aradığı heyecan gene devrin icaplarına göredir. Tekme atmak, yumruk atmak, adam öldürmek ve cam çerçeve kırmak. neticesinde duyulan teessürler bu hareketlerin zamanımızın anlayışına uygun düşmemesinden ileri gelir. Bu hâdiselerden memnun olacaklar sadece sporda bedevi heyecan kovalıyanlardır. Ertesi günü Cumhuriyet gazetesi Adnan Adıvar'ın "kanlı ve canlı spor" başlıklı bir makalesini neşretti. Yaş itibariyle Ulunay'dan daha ileri olmasına rağmen Adnan Adıvar bu makalesinde gençliğin heyecanını tanı mânasiyle anlamış ve asrın spor telâkkisine uyamamış olmamızın teessürünü duymakta idi. Doğrusu bu makale aynı zamanda mükellefiyet kanununu sporumuzun başına belâ edenlere de güzel bir cevap teşkil etmekte idi. - N.S.

Basketbol

Moda - K. Köyspor anlaşamadı

AKİS bundan evvelki nüshalarından bilinde Kadıköyspor ile Modasporun birleşeceğine dair bir haber neşretmişti. O günden bu tarafa aradan iki aya yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen bu birleşme hikâyesi olduğu yerde kalmıştır. Hafta içinde bir akşam gazetesine göz atan okuyucular bir gün ara ile iki kulüp idarecilerinin birbirlerini itham eden sözleriyle karşılaşmışlardır. Doğrusu istenirse her iki kulübün de savunduğu tez gayet sudan ve incir çekirdeğini doldurmaz nevidendi. Evet arzu (yani birleşmek arzusu) Modadan vâki olmuştu. Buna Kadıköysporlular iyi bir anlayışla mukabele etmişlerdi. Fakat malî mülâhazalar bu birleşmeyi imkânsız kılıyordu. O halde her iki tarafta bir polemiğe kaçmadan, birbirlerini samimiyetsizlikle itinam etmeden eskisi gibi normal hayatlarına dönebilirlerdi. Fakat bu yapılmadı. Ve uzama istidadı gösteren söz düellosuna gidildi. Hakikat olan bir şey varsa her iki kulübün de - hattâ Kadıköysporun ikinci kümeye düşmek tehlikesine rağmen - bundan sonra birleşmelerine imkân olmadığı idi. İdarecilerin iddiasına ise hakiki cevabı zaman verecektir.

Lig maçları

İkinci devre lig maçlarına Spor ve Sergi Sarayında devam edildi. Haftanın en mühim karşılaşmasını Galatasaray ile Moda yaptı. 64-54 Galatasarayın galibiyetiyle neticelenen müsabakadan evvel Vefalılar 41-39 Kadıköysporu yenerek sonunculuktan kurtuldular.

İyigün Ailesi

Bir Piyango Talihlisi Değildir.

KENDİ EVLERİNİ DİĞER ARZU VE İHTİYAÇLARINDAN AYIRDIKLARI PARALARLA VE BUNA İLÂVETEN

YAPI TASARRUFU

SİSTEMİNİN GENİŞ İMKÂNLARİYLE KURMUŞLARDIR.

YAPI TASARRUFU HESAPLARININ MAHİYETİ NEDİR?

Yapı Tasarrufu, bir ev yapmak için yetecek parası olmayan vatandaşlara bu imkânı muhakkak temin eden gayeli bir tasarruf yoludur.

İnşa ettireceği ev bedelini Türkiye Emlâk Kredi Bankası nezdinde biriktirecek vatandaşa evini tamamen yapıp bitirmesine yetecek kredinin tahsis edileceği peşinen vaad ve taahhüt edilmektedir.

YAPI TASARRUFU HESABI İLE NE MİKTAR KREDİ TEMİN EDİLİR?

Yapı Tasarrufu hesabında para biriktiren vatandaşlara yaptıracakları ev bedelinin % 90 ını geçmemek üzere % 5 faizli 30.000 lira ve bu yetmezse Banka usulleri dahilinde % 7 faizli 10.000 liraya kadar munzam kredi verilmektedir.

BU KREDİLERİN VADELERİ NE KADARDIR?

% 5 ve % 7 faizli kredilerin vadeleri 10 yıldan başlıyarak 20 yıla kadar çıkmaktadır.

YAPI TASARRUFU KREDİLERİNİ NE KADAR MÜDDET İÇİNDE ALMAK KABİLDİR?

İstediği kredinin dörtte birini 18 ayda Yapı Tasarrufu hesabında biriktiren vatandaş, mukavele ile tâyin edilen krediyi almağa hak kazanır.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI, HER YIL (15000) DEN FAZLA VATANDAŞI EV SAHİBİ YAPMAKTADIR. KURACAĞINIZ MESKEN İÇİN LÜZUMLU UCUZ FAİZ VE UZUN VADELİ KREDİYİ ANCAK, EMLÂK BANKASINDA AÇTIRACAĞINIZ

Yapı Tasarrufu

HESABINDA BİRİKTİRMEK SURETİYLE MUHAKKAK TEMİN EDEBİLİRSİNİZ. KENDİ EVİNİZE, TALİHE, TESADÜFE GÜVENMEDEN SAHİP OLMANIN TEK EMİN YOLU BUDUR.

TÜRKİYE EMLÂK KREDİ BANKASI